

PALLE LYKKE

Juridisk Bibliotek 1944-2004

**Juridisk Bibliotek • Juridisk Institut
Aarhus Universitet
Århus 2004**

Copyright: Palle Lykke
Sats og tryk: E. Linde Tryk ApS
Skrift: Century Old Style
Papir: Silk 135 g
Omslag: Invercote 240 g
Kreative ideer: Joe fra San Francisco samt Palle og Per fra Århus

Eventuelle krænkelse af immaterielle rettigheder er sket utilsigtet.
Retmæssige krav i den forbindelse bedes meddelt Juridisk Biblioteks leder.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Bibliotekslederens forord 5

Forfatterens forord 7

I FORHISTORIE I DEN FØRSTE

UNIVERSITETSBYGNING 1936-1946 11

- Den første håndbogssamling i Auditorium 217 12
- Professor Frantz Dahls bogsamling 22
- "Gavebrevet" 32
- Frantz Dahls bøger kommer til Århus 36

II I DEN NYE HOVEDBYGNING 1946-1970 43

- Inskription og relief – og god plads på hylderne 44
- Torben Lund forstander 1948 48
- Ankeprotokollen autoriseres 51
- Kritik af Statsbiblioteket 54
- Indbinding af bøger hos fængselsvæsenet 55
- Bordopstilling i laboratoriet 57
- Biblioteket set fra universitetets årsberetning 58
- Første studentermedhjælp 59
- Alvar Nelson afløser Torben Lund 1957 60
- Alvar Nelsons "betænkning" anno 1959 65
- Et mysterium søges opklaret 68
- "Kendte personligheder" 69
- Stig Jørgensen efterfølger Alvar Nelson 70
- 450 studerendes kamp om ét sæt af *Ugeskrift for Retsvæsen* 72
- Flere borde og stole 73
- Karl Georg Schmidt ansættes 1967 76
- "På stjernetæppe lyseblå ..." 80

III I BYGNING 351 SIDEN 1970 83

- Et biblioteksudvalg nedsættes 83
- Særlige pladser til særlige studier 84
- Fotokopiering 87
- Nye låneregler 89
- Mikrodatamat 91
- Biblioteksudvalget nedlægges 93
- "Et fuldt forsvarligt forskningsbibliotek ..." 94
- ... og en spændende arbejdsplads 95
- "Biblioteket – Himmel eller helvede" 99
- Per Teglborg afløser Karl Georg Schmidt 1995 101
- "Nu i tre etager!" 105
- 2.000 flyttekasser 108
- Garderobeskabene 111
- Lyssætning og klinker 113
- Kompaktreolerne 117
- Tyverisikring 118
- Biblioteksintroduktion for russer 122

Afslutning 125

Noter og henvisninger 127

Titelblade m.v. fra ældre bøger i Juridisk Biblioteks
samlinger 42, 82, 124, 126 og 143-152

BIBLIOTEKSLEDERENS FORORD

Et 60-års-jubilæum er ikke rigtig nogen anledning til en bog som denne, der ikke har karakter af et festskrift, men i erkendelse af, at 50-års-dagen blev forbigået i tavshed, var 60-års-dagen den næste lejlighed og samtidig den sidste, hvis nulevende stadig skulle kunne berette noget om den historie, som vi ville indsamle og bevare for eftertiden.

Formålet har således kun været at nedskrive det, der er passeret, og ikke at give en fremtidsvision for de næste 60 år på Juridisk Bibliotek. Med den udvikling, der er sket de sidste 10 år, vil fremtidsprofetierne sikkert blive urealistiske i forhold til den virkelighed, der kommer.

Vi har søgt at kontakte alle, der måtte have erindringer om fortiden, men som vi får vendt stenene, må vi erkende, at vi ikke har haft tid til alle, der sikkert vil kunne berette noget interessant.

Aarhus Universitet er en arbejdsplads, der har indset fornuften i at have ansat en person til at gemme fortiden, dvs. sikre alt det, som ellers bare bliver glemt eller smidt væk. Denne funktion udøves af Universitetshistorisk Udvalg personificeret ved universitetshistorikeren Palle Lykke. Det har været en berigende oplevelse at være med i projektet, hvor Palle Lykke har været både drivkraft og pennefører. Med sin universitetshistoriske indsigt har kun han kunnet finde så meget materiale og berette en så spændende historie. Historie kan let blive kedeligt, hvis ikke det bliver fortalt godt.

Selv om jeg har ry for at være en person, der gemmer for meget, har Palle Lykke åbnet mine øjne for, hvor meget universitetshistorie jeg har været med til at smide ud i mine

år på Juridisk Bibliotek. Med den markante overdødelighed, der har været de sidste 10 år på Juridisk Institut, har forsyndelserne været store.

Ud over takken til Palle Lykke for samarbejdet og indsatsen, er det nødvendigt også at takke min forgænger Karl Georg Schmidt. Det er hans utrættelige indsats gennem et langt arbejdsliv, der er grunden til, at Juridisk Bibliotek udviklede sig og blev et godt forskningsbibliotek. I 29 år var han drivkraften i biblioteket, og med ham var biblioteket et af de første institutbiblioteker, der indførte edb i katalogiseringen af bøger, og han lod kortkartotekets indhold overføre til edb for mere end 10 år siden.

Denne bog burde have været tilegnet ham, men da jeg ved, hvor meget han vil frabede sig dette, bliver den det ikke. Selvsagt kan den ikke tilegnes andre.

Endelig skal der også lyde en tak til Juridisk Institut for at have bakket op om mine tanker om at få nedfældet bibliotekets historie. Takken rettes til institutleder Torsten Iversen, der har støttet projektet fra starten.

Per Teglborg

FORFATTERENS FORORD

Ved gamle universiteter med mange hundrede år på bagen er man som regel – hvis da ikke ildsvåde og plyndringer har gjort sine triste indhug – i besiddelse af store mængder af ældre videnskabelig litteratur. Situationen må nødvendigvis være en anden ved et nyt skud på stammen af europæiske højere læreanstalter, og et sådant var netop den selvejende institution, som i 1928 oprettedes i Århus under navnet "Universitetsundervisningen i Jylland". Denne institution husedes i lejede lokaler indtil 11. september 1933, hvor en egentlig universitetsbygning (nuværende Bygning 340) blev indviet af Chr. X, der ved samme lejlighed talte om "Aarhus Universitet", hvorefter institutionens nuværende navn var givet. Her havde man ikke selv nogen bøger til at begynde med, omend man havde Statsbiblioteket i Aarhus, indviet 1902 i Hack Kampmanns bygning på Bispetofte­nen nær Århus å, og Statsbibliotekets eksistens havde naturligvis – ligesom i øvrigt byens ret avancerede sygehusvæsen og herværende museale samlinger – udgjort en væsentlig forudsætning for oprettelsen af universitetet netop i Århus og ikke fx i Viborg, Kolding eller Sønderborg, som også havde været på tale som universitetsbyer, da der i første del af 1920'erne skulle træffes beslutning om hjemsted for det jyske universitet.

I løbet af 1930'erne kom Statsbiblioteket i stedse højere grad til at fungere som universitetsbibliotek for det hastigt ekspanderende universitet – dvs. at universitetsafdelingerne havde adgang til den i Statsbiblioteket opbevarede bogmasse, og at indkøb af nye eller antikvariske bøger og tidsskrifter foregik i nært samarbejde med Statsbiblioteket, der også forestod efterfølgende indbinding og katalogisering. Én ting

manglede man dog i universitetets afdelinger: Special- og håndbiblioteker bestående af større samlinger af (ikke mindst ældre og svært opdrivelig) videnskabelig litteratur inden for de enkelte fags områder – vel at mærke samlinger, som fagenes udøvere kunne anvende straks og på fagets hjemsted, når behovet opstod, og således at man ikke skulle vente på, at bøgerne blev bestilt hjem.

For Aarhus Universitet stillede det sig nu så heldigt, at man i løbet af 1930'erne, 1940'erne og 1950'erne fik tilbudt flere omfattende bogsamlinger, som man modtog med taknemmelighed, ligesom der blev doneret kontantbeløb til anskaffelse af videnskabelig litteratur (fx 3.000 kr. af Zeuthens Legat i 1935 og 25.000 kr. fra Nationalbankens Århus-afdeling i 1937). De betydeligste af de modtagne samlinger var Edmund Kleinhans' og Hortense Gstöttners Haandbibliotek for Sprogvidenskab, som professor Holger Pedersen, København, overdrog i 1935, hvorved grundlaget for et lingvistisk bibliotek under Det humanistiske Fakultet var lagt, og professor Frantz Dahls bibliotek, der blev overdraget af hans enke i 1944, og som kom til at danne grundstamme i Det økonomiske og juridiske Fakultets juridiske laboratorium, samt – som gave fra Ny Carlsbergfondet i anledning af dettes 50-års-jubilæum i 1952 – afdøde lektor Ove Jørgensens efterladte bibliotek bestående af en udsøgt samling kunsthistorisk litteratur og kataloger, hvorved begyndelsen var gjort til universitetets kunsthistoriske bibliotek under Det humanistiske Fakultet. De tre store samlinger omfattede i alt ca. 14.000 bind.¹

På Juridisk Institut regner man modtagelsen af nævnte professor Frantz Dahls juridiske bogsamling i krigssommeren 1944 for identisk med bibliotekets egentlige grundlæggelse. I nærværende skrift gøres der rede for bibliotekets

forhistorie, omstændighederne vedrørende modtagelsen af Dahls bogsamling (så vidt disse lader sig oplyse) og bibliotekets videre historie frem til sensommeren 2004. Hensigten med skriftet er med andre ord at give en fremstilling af Juridisk Biblioteks tilblivelse og historie.

Fremstillingen meddeler stort som småt i tilstræbt kronologisk (frem for tematisk) orden og tilfredsstiller forhåbentlig den universitetshistorisk interesserede læser, som i nutid og fremtid ønsker et forholdsvis fyldigt materiale om emnet lagt frem uden alt for smålige hensyn til, hvad man kunne kalde et umiddelbart væsentlighedskriterium. Den forholdsvis tvangfri fremstillingsform skal ses på baggrund af, at udfærdigelsen, der først kom i gang i foråret 2004, har fundet sted sideløbende med forfatterens øvrige universitetshistoriske gøremål – og at der hele tiden og lige til det allersidste dukkede nyt materiale op, som måtte forsøges anbragt på det kronologiske skelet – og sidst, men ikke mindst, har det spillet en rolle, at det samtidig var sat som mål, at fremstillingen skulle udkomme i 60-året for overdragelsen af Frantz Dahls bogsamling til Aarhus Universitet og senest ved universitetets jubilæumsdag 11. september.

Kilderne til fremstillingen er forhandlingsprotokollen for Det økonomiske og juridiske fakultet/Det Samfundsvidenskabelige Fakultet (fra og med 1936), forhandlingsprotokoller for Aarhus Universitets bestyrelse (1930'erne og 1940'erne), arkiv fra byggeudvalg vedrørende opførelse af ny hovedbygning ved Aarhus Universitet, Aarhus Universitets journalsag vedrørende overdragelse af Frantz Dahls bogsamling, Statsbibliotekets sag vedrørende Dahls samling, trykte årsberetninger (frem til 1970), studenterhåndbøger, referater fra Det økonomiske og Juridiske Fakultetsråd 1938-1962 (afdeling af studenterrådet), referater fra Det juridiske

Fagråds møder (fra og med 1971) samt Juridisk Biblioteks arkiv – herunder ankeprotokoller – og enkelte eksisterende/bevarede referater fra det biblioteksudvalg i den juridiske faggruppe, som sad 1971-1989, foruden månedsbladet *Paragraf* og de trykte universitetshistorier.²

Hertil kommer oplysninger og personlige erindringer fra personer, som gennem årene har haft med biblioteket at gøre, og oplysninger fra personer, som på anden måde har kunnet bidrage med meddelelser eller materiale. I den forbindelse ønsker forfatteren at rette en tak til følgende: Professor Robert Bech, kontorchef Steffen Dahl, bibliotekar Ida Hammershaimb, kontorchef Ingelise Hosszu, professor Orla Friis Jensen, fru Antonie Glasius, biblioteksdirektør Svend Larsen, docent Henning Lund, professor Stig Jørgensen, kontorchef Per Møller Madsen, erhvervssproglig fuldmægtig Jytte Mønster, professor Alvar Nelson, underdirektør Lars Juul Nielsen, professor Carl Aage Nørgaard, bibliotekar Grete Perlth, lektor Karl Georg Schmidt, professor Torben Svénné Schmidt, lektor K.H. Skott, biblioteksleder Per Teglborg og kontorchef Casper Wahlund.

I: FORHISTORIE I DEN FØRSTE UNIVERSITETSBYGNING 1936-1946

Jura blev oprettet som fag ved Aarhus Universitet i efteråret 1936. Der var da gået otte år, siden "Universitetsundervisningen i Jylland" havde indledt sin virksomhed. I første omgang havde institutionen blot omfattet en håndfuld humanistiske fag, men med indvielsen i 1933 af den første egentlige universitetsbygning i Århus kom også en sundhedsvidenskabelig undervisning til. Da Det økonomiske og juridiske Fakultet blev oprettet tre år senere - i 1936 - var der tale om realiseringen af en gammel drøm, som ikke mindst det lokale erhvervsliv havde næret siden årene omkring 1920, hvor man havde diskuteret, hvordan et universitet i Jylland burde indrettes.³ Siden kom Teologi til i 1942 og Naturvidenskab i 1954, hvorefter Aarhus Universitet bestod af fem fakulteter. Det økonomiske og juridiske Fakultet ændrede navn til Det samfundsvidenskabelige Fakultet i begyndelsen af 1970'erne som følge af, at Statskundskab var blevet oprettet i 1959 og Psykologi i 1968.

Da bestyrelsen for den selvejende institution Aarhus Universitet afholdt møde 2. september 1944 i universitetets lærerværelse, kunne formanden, landsretssagfører C. Holst-Knudsen, som første punkt på dagsordenen meddele, at man havde modtaget gavebrev fra professorinde Maria Dahl vedrørende professor Frantz Dahls retsvidenskabelige, national-økonomiske og filosofisk-pædagogiske bibliotek, og at rektor Johannes Munck havde sendt professorinden en takkeskrivelse.⁴ Det omtalte gavebrev, som er udateret og i universitetsarkivet kun findes i gennemslag af en afskrift, må

formentlig være afsendt i tidsrummet mellem 15. og 20. juni 1944, men et helt præcist tidspunkt har desværre ikke kunnet fastslås. Dog ses det et sted noteret, at det er modtaget af universitetet 21. juni. Nævnte dato vælger vi da at regne for det juridiske biblioteks oprettelsesdag.

Ganske vist fandtes der også forud for modtagelsen af det dahlske bibliotek i 1944 en samling af love, domme og traktater, der var opstillet i et lokale i Aarhus Universitets første bygning, og som omtaltes som "Juridisk Laboratorium", men omfanget har været uhyre beskedent, og meget tyder på, at det kun benyttedes i begrænset omfang.

Den første håndbogssamling i Auditorium 217

Det ligger i navnet Det økonomiske og juridiske Fakultet, at der for juraens vedkommende var tale om at være del af et dobbeltfakultet, og fagenes rækkefølge i fakultetsnavnet er bestemt heller ikke tilfældig, for sandt at sige var juraen fra begyndelsen en slags biprodukt til økonomien, som var hovedsagen. Visse juridiske discipliner indgik nemlig i studieplanen for det økonomiske studium og fungerede altså som hjælpediscipliner for dette. Det var udgangspunktet, men faktisk blev der allerede fra starten alligevel mulighed for at studere jura frem til 1. del og at afholde eksamen til samme. Fakultetet indledte sin virksomhed på baggrund af et udvalgsarbejde, der blev påbegyndt i august 1934, og på baggrund af skrivelser af 28. februar 1936 fra Undervisningsministeriet.⁵

Til at varetage opgaverne med den juridiske undervisning ansattes dr.jur. Carl Rasting som professor i retsvidenskab med henblik på offentligretlige fag og dr.jur. Knud Il-

lum som docent i retsvidenskab med henblik på borgerlig ret.

I Andreas Blinkenbergs universitetshistorie hedder det, at der i efteråret 1936 i tilknytning til fakultetet oprettedes et økonomisk institut og "et juridisk laboratorium".⁶ Mens førstnævnte fik tag over hovedet i en bygning nær havnen,⁷ blev juraen placeret i den første universitetsbygning. For en almindelig nutidslæser afstedkommer ordet "laboratorium" formentlig associationer i retning af et lokale, hvori kittelklædte naturvidenskabsmænd eksperimentelt fremkalder eksplosioner ved fra reagensglas at sammenhælde kemiske væsker i kolber fastgjort til stativer eller lignende, men faktisk eksisterede der på dette tidspunkt – ud over fx de fysiske og kemiske laboratorier under Det lægevidenskabelige Fakultet – et "historisk laboratorium", som udgjorde en særskilt afdeling af Humanistisk Haandbibliotek. Altså en hånd-



Aarhus Universitets første bygning, nuværende Bygning 340, set fra sydøst 1936. Foto Henning Henningsen. Foto i Universitetshistorisk Udvalgs samling.

bogssamling. I en af februar-skrivelserne fra Undervisningsministeriet tales der da også om, at universitetsbestyrelsen med henblik på juraen blandt meget andet forpligtedes til at stille "dertil egnede og med fornødent Udstyr forsynede Lokaler til Raadighed".⁸

Ved Det økonomiske og juridiske Fakultets fjerde møde, som fandt sted 17. december 1936, udtrykte man – blandt meget andet på en lang liste – ønsket om "at der fremskaffes Midler til juridisk Litteratur". På Jura havde man gennem de første år som antydnet kun været i besiddelse af en mindre samling af litteratur og vel at mærke ikke i første omgang forskningslitteratur, men netop håndbøger. Man skal her huske, at ikke engang den litteratur, som ejedes privat af fagets videnskabelige medarbejdere, befandt sig i umiddelbar nærhed af de lokaliteter, hvori faget doceredes, idet der endnu ikke på dette tidspunkt var kontorer til fagets få fastansatte lærere. Det fik man først, da faget flyttede ind i den nye hovedbygning ved Ringgaden i 1946. Hovedbygningen - nuværende Bygning 410 – blev indrettet på baggrund af og i overensstemmelse med resultaterne af en forudgående debat om det såkaldte institutprincip. Det lå professor Ad. Stender Petersen stærkt på sinde at få princippet indført,⁹ og allerede som humanistisk dekan leverede han – på baggrund af spørgsmålet om indretning af den kommende hovedbygning – i 1939 et memorandum om dette princip, som de øvrige fakulteter måtte forholde sig til.

Om institutprincippet skriver Andreas Blinkenberg:

"Inden for lærerforsamlingen var i begyndelsen særlig det humanistiske fakultet, der hårdest følte lokalemangelen, aktivt for udformningen af planerne til den nye hovedbygning. Man gjorde sig bekendt med de senere tiders universitetsbyggeri i forskellige europæiske lande og udarbejdede et udførligt memorandum om den bedst mulige indretning

af et humanistisk fakultets lokaler. Det princip, man ønskede fulgt ved planlægningen af bygningen, var det såkaldte institutprincip, der kortelig går ud på, at hvert enkelt fags undervisning og det forskningsarbejde, der naturligt knytter sig dertil, bør koncentreres i bestemte lokaler med eget bibliotek, med eget studieværelse for professoren i faget og med øvelsessal i nær tilknytning dertil, således at der ved denne koncentration skabes mulighed for en nøje kontakt og nært samarbejde mellem universitetslærerne og de fagstuderende.”¹⁰

Hvad det juridiske laboratorium overordnet omfattede af litteratur i de tidligste år, behøver vi ikke at nøjes med at gisne om, for det findes faktisk meddelt, ikke i universitetets årsberetning, men i dets læseplan, hvor man fra 1938/1939 og frem til 1945 finder disse linjer:

”Juridisk Laboratorium. (Auditorium 217). Der findes en Haandbogsamling, indtil videre bestaaende af Lovsamling, en Domssamling og en Traktatsamling.”¹¹

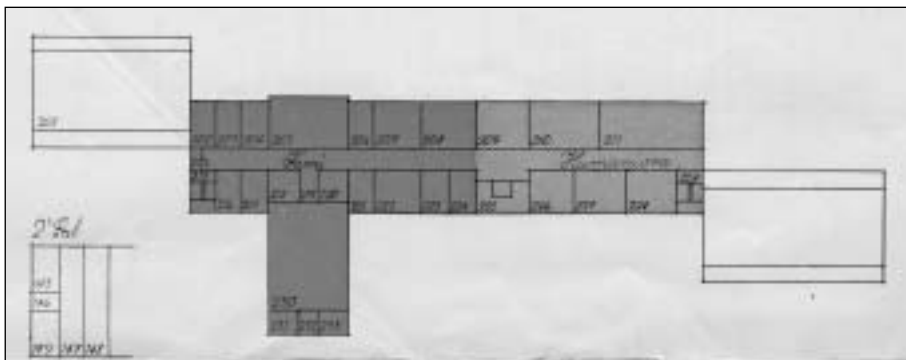
Fra og med 1942 tilføjes – efter at nøjagtig samme ordlyd har været gentaget i de mellemliggende år – et ”m.m.”, der formentlig dækker over *Ugeskrift for Retsvæsen* og nogle lærebøger. For af et brev, som Knud Illum i maj 1944 skrev til højesteretssagfører Oscar Bondo Svane som led i forhandlingerne forud for overdragelsen af professor Frantz Dahls bogsamling, hedder det, at man i Juridisk Laboratorium på det tidspunkt havde ”Ugeskriftet” foruden ”en Lovsamling, en Samling af Lærebøger samt et Antal nyere Lovudgaver”.¹²

Men lokaliseringen i Auditorium 217?

Der er intet mærkeligt i, at man – i betragtning af de trange forhold i den første universitetsbygning i anden del af trediverne, hvor stadig flere nyoprettede fag stredes om de få kvadratmeter – oprettede Juridisk Laboratorium i et auditorium. Noget ganske tilsvarende gjorde man umiddelbart forud for oprettelsen af Det teologiske Fakultet i første del af

fyrreerne, da der indrettedes midlertidigt teologisk laboratorium/håndbibliotek i kælderens i en få år forinden opført institutbygning for Fysiologi og Biokemi (populært kaldet Fy og Bi, nuværende Bygning 160). Her foregik teologiske forelæsninger, øvelser og eksamen i et lokale med fagets litteratur i reoler langs væggene. Noget tilsvarende har der formentlig været tale om i Juridisk Laboratorium alias Auditorium 217. Også her kan der meget vel have været manuduceret og holdt øvelser, måske endda tilmed eksaminer, og ellers har lokalet fungeret som håndbibliotek/laboratorium.

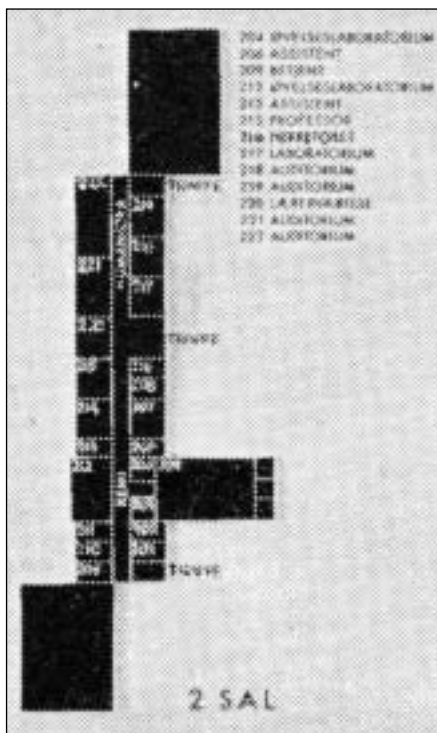
I det umiddelbart foregående er vi gået ud fra, at der med "Auditorium 217" rent faktisk henvises til et "auditorium". Blot er der den lille hage ved det, at det lokale, som – i det mindste iflg. en trykt brochure anno 1933¹³ – skulle forsynes med nummeret 217 ved bygningens ibrugtagning, slet ikke var et auditorium, men et laboratorium for kemisk mikroanalyse! Docent i kemi Henning Lund, søn af Hakon Lund, der blev ansat som professor i kemi ved Aarhus



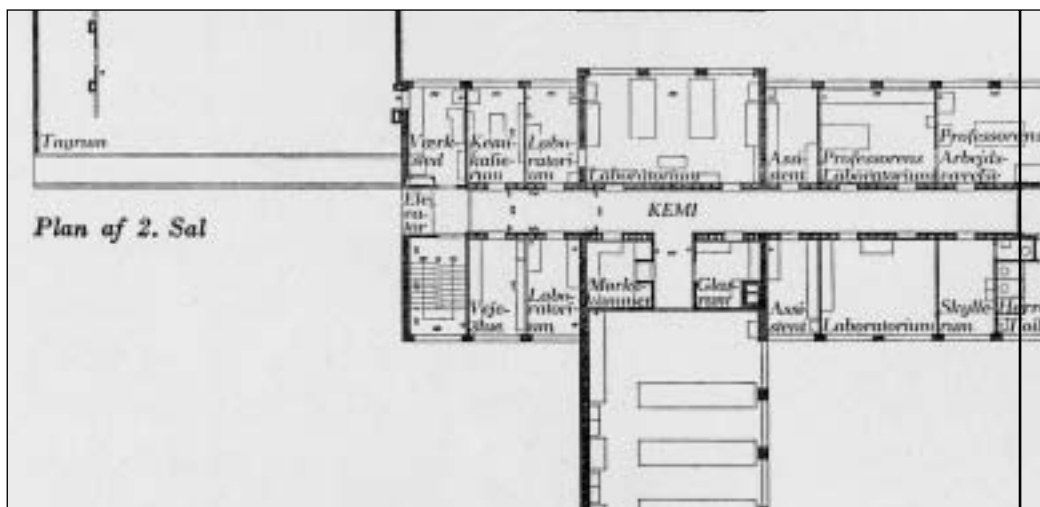
Fra brochuren Det jyske Universitet; u.å., men tydeligvis fra 1933. Lokale 217 var et kemisk laboratorium for mikroanalyse, og det er ganske udelukket, at Juridisk Laboratorium har haft hjemme her. Det har det til gengæld i enten det, der på tegningen kaldes 226 eller 227.

Universitet 1933, erindrer fra sine drengeår udmærket "Mikrolaboratoriet" og fortæller, at der bestemt ikke var anbragt bøger af nogen art i det lokale, som "indeholdt apparatur til kontrolleret afbrænding af organiske stoffer (vejning af det fremkomne kuldioxid og vand) samt apparatur til bestemmelse af kvælstof", og "forurening af enhver art måtte undgås" i laboratoriet – herunder altså den forurening, som ville følge af bøgernes tilstedeværelse. På denne baggrund er det, at det må konkluderes, at den faktiske nummerering af lokalerne blev anderledes end meddelt i den omtalte brochure.¹⁴

Det er fortsat vores antagelse, at det faktisk realiserede "Auditorium 217" er et af de fem humanistiske auditorier i sydenden af den første universitetsbygningens kemi-etage. I tidsskriftet *Arkitekten*, nr. 1, 1934, hvori der leveres en grundig beskrivelse af Aarhus Universitets første bygning, ses s. 5 et fotografi af vejvisertavlerne i bygningens forhal, men optagelsen er for utydeligt gengivet til, at man entydigt kan identificere lokale 217, og det originale fotografi har ikke kunnet opdrives. Studerer man grundigt det utydelige fotografi, synes tallet ved det første lokale til højre for trappen og på højre side



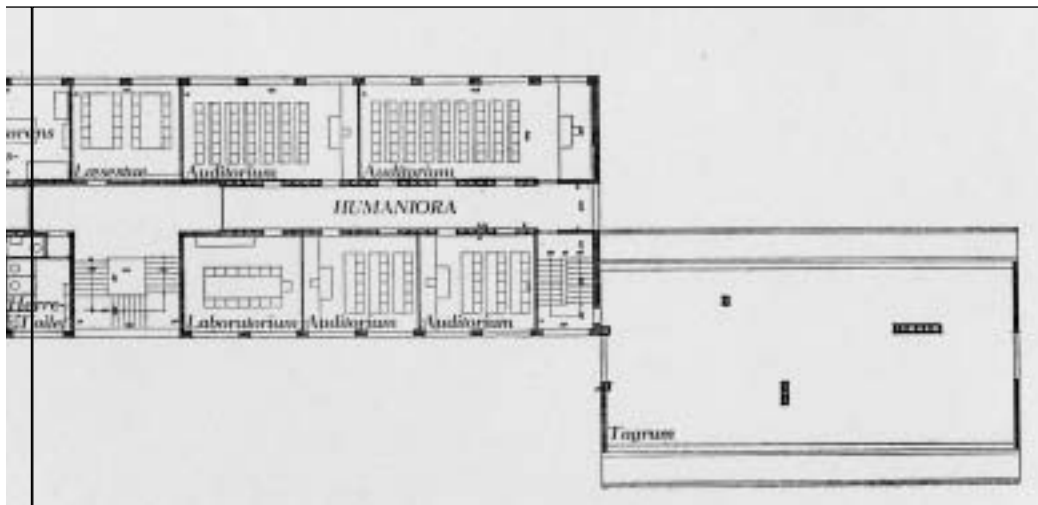
Udsnit af vejvisertavlerne i første universitetsbygningens forhal. Gengivet efter *Arkitekten*, nr. 1, 1934.



af gangen at kunne ligne tallet 217 en lille smule mere end de øvrige, og at det juridiske laboratorium faktisk befandt sig på højresiden, når man kom op ad trappen – altså i vestsiden af gangen – bekræftes af flere kilder.¹⁵

Under alle omstændigheder vides det med bestemthed fra mange kilder, at universitetet til alt andet end lægevidenskab og økonomi ”til midlertidig raadighed ... [har] 5 – fem – smaa Auditorier paa 2. Sal i denne Bygning”, som universitetsbestyrelsens formand C. Holst-Knudsen lod undervisningsministeren m.fl. vide 27. august 1941.¹⁶

På fakultetsmødet 10. marts 1939 drøftedes den fremtidige organisering af bogindkøb, og man besluttede sig for at bibeholde den hidtil gældende ordning, der gik ud på, at alle ønsker vedrørende boganskaffelser – og åbenbart både for økonomi og jura – skulle sendes til Jørgen Pedersen med en motivering, hvorefter nævnte økonomiprofessor ville forsyne de enkelte lister med sin godkendelse og videresende dem til Statsbiblioteket. Ved samme fakultetsmøde vedtog man – på baggrund af et af rektor fremsendt memorandum fra Det



Oversigtsplan gengivet efter Arkitekten, nr. 1, 1934. Det juridiske laboratorium har fra 1936 og til hen midt i det efterfølgende årti været placeret i enten det første eller det andet af vestsidens lokaler umiddelbart til højre for hovedtrappen. At lokalet i læseplanen gennem en årrække kaldes "Auditorium 217" kunne tyde på, at det juridiske laboratorium/bibliotek havde hjemme i det andet af lokalene, men lokalets status som "auditorium" kan dog sagtens være blevet ændret siden 1934.



Udsigt 1933 ud over byen fra humaniora-gangen i den første universitetsbygning. Døren til højre, som fører ud til en endetrappe, ligger umiddelbart syd for de tre auditorier, hvor juristerne holdt til og havde laboratorium i det ene.

humanistiske Fakultet vedrørende indførelse af institutprincippet på universitetet – at man ville anmode dekanen for Det økonomiske og juridiske Fakultet om at udarbejde udkast til "et Memorandum, som tog særligt Hensyn til de Krav til Undervisnings- og Forskningslokaler og Instrumenter, som maatte stilles fra det økonomiske og juridiske fakultets Side." Dette vedrører i høj grad udformning og placering af de enkelte biblioteker på universitetet. I det pågældende udkast af 11. marts 1939 kan man læse følgende:

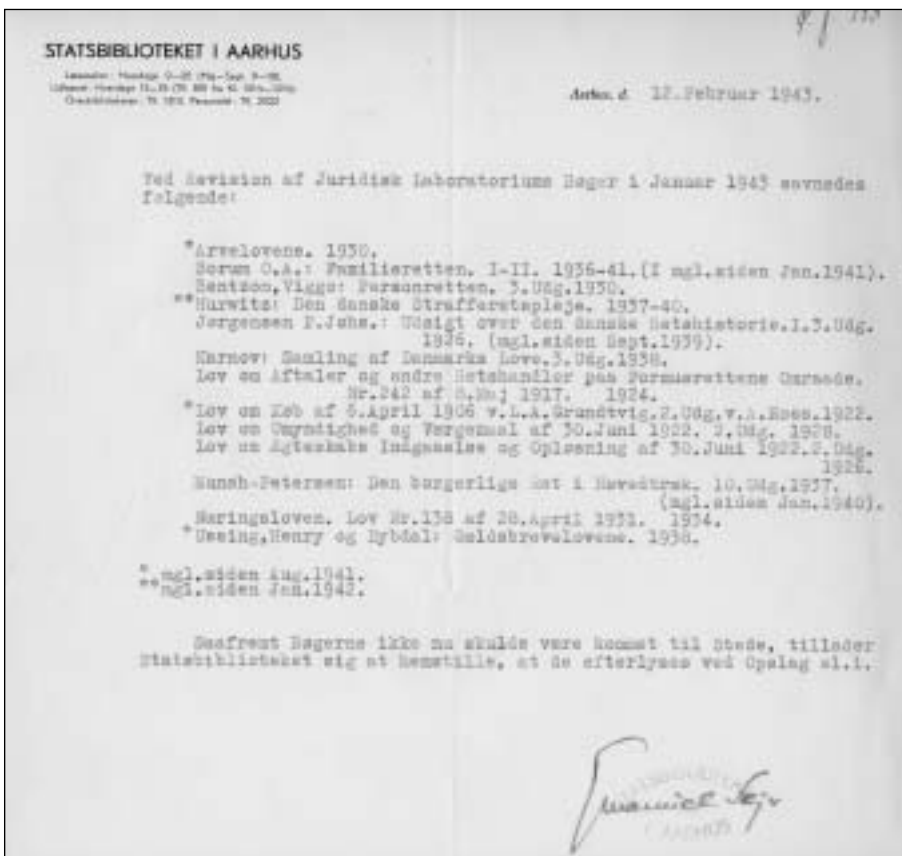
"Hvad angår Juraen har man søgt at skabe begyndelsen til et juridisk Laboratorium paa den Maade, at man i Aud. 217 har opstillet en lille Samling af de mest nødvendige Haandbøger. Dette Arrangement er naturligvis kun af midlertidig Karakter. Auditoriet, der findes i det fysisk-kemisk-anatomiske Institut [betegnelse for hele bygningen, PL], er meget lille og er desuden optaget af Forelæsninger den største Del af Dagen. Forholdene er saaledes ganske utilfredsstillende allerede nu, hvor det juridiske Studium kun omfatter første Del af Eksamen, og Behovet for et virkeligt Institut [i betydningen laboratorium/bibliotek, PL] vil naturligvis vokse, naar Studiet udvides til ogsaa at omfatte anden Del ... Prof. Rasting og Dr. Illum bedes udforme dette Punkt Nærmere."

Denne nærmere udformning findes i memorandummet "Det økonomiske og juridiske Fakultet og Institutprincippet", dateret marts 1939, og blev som følger:

"For Juraens Vedkommende skal man bemærke, at man ogsaa her anser Institutprincippet for at være af Betydning for Undervisningen, men det er dog efter Fagenes beskaffenhed, saaledes som Undervisningen dyrkes, næppe paakrævet at gennemføre en saa vidtgaaende Specialisering som er skitseret med Hensyn til de humanistiske og økonomiske Fag. Vægten maa lægges paa et juridisk Institut (Laboratorium), hvor der findes én eller flere tilstrækkeligt store Læsesale med Pladser, hvor de Studerende kan sidde ved Borde, og Reoler med den juridiske Faglitteratur, altsaa i Lighed med Forholdene i København. Disse Lokalers Størrelse maa naturligvis bestemmes under hensyn til fuldt udbygget eksamensordning og det deraf paareg-

nelige Studenterantal. I foranstaaende er naturligvis ikke medtaget Spørgsmaalet om fornødne Auditorier, Lærerværelser m.v.”

Hvad angår Statsbiblioteket, så udsendte dette med mellemrum skrivelser med meddelelse om – som det fx hedder i referat af fakultetsmødet 24. marts 1941 – ”at visse Bøger savnedes i det juridiske Laboratorium”. Denne bogrevision foretog Statsbiblioteket årligt frem til begyndelsen af 1950’erne, hvor denne aktivitet synes at tynde ud, jf. senere. Det var åbenbart også efter forslag fra Statsbiblioteket – per-



Mangellisten fra Statsbiblioteket giver et indtryk af, hvad Juridisk Laboratorium bestod af før overdragelsen af Frantz Dahls bibliotek.

sonificeret ved dettes leder, overbibliotekar Emanuel Sejr – at fakultetet ved sit møde 15. september 1942 besluttede at købe ”afdøde professor Strupps Bogsamling, der væsentlig indeholder et folkeretsligt Bibliotek” og samtidig besluttede at anmode universitetsbestyrelsen om at andrage Undervisningsministeriet om at udvirke en bevilling kr. 2.000 til køb af dette bibliotek.¹⁷



Professor Frantz Dahls bogsamling

Som nævnt var universitetsvirksomheden i 1928 begyndt under beskedne former, nemlig med en professor i filosofi og fire docenter i henholdsvis dansk sprog samt tysk, fransk og engelsk, og docenten i sidstnævnte fag – Torsten Dahl – var søn af den københavnske professor, dr.jur. h.c. Frantz Dahl (1869-1937), hvilket naturligvis ikke var uden betydning, da professorinde Maria Dahl i 1940 besluttede at få undersøgt, hvorvidt man ved Aarhus Universitet var interesseret i at få overdraget professor Dahls anselige og betydelige bogsamling.

Her må lige indskydes en kort præsentation af Frantz Dahl: Han blev født 25. oktober 1869 i København som søn af en hof-ur- og kronometerfabrikant. Han blev cand.jur. i 1892, assistent i Kultusministeriet i 1896 og under ansættelsen her konstitueret overretsassessor i Viborg 1905 og i København 1906-1907, hvorpå han fra 1909 avancerede i Kultusministeriet fra ekspeditionssekretær over kontorchef til departementschef og statsrådssekretær i Statsministeriet 1916-1919. Fra 1911 til 1919 fungerede han som censor ved de juridiske eksaminer ved Københavns Universitet, og fra 1913

var han præsident for Det kgl. Teaters jury. I 1914 blev han konstitueret professor i strafferet ved Københavns Universitet og fra 1919 ansat i et ekstraordinært professorat i retsvidenskabens historie.¹⁸ Han blev æresdoktor ved Hamborgs Universitet i 1921 og æresmedlem af The American Academy of Arts and Sciences i Boston i 1933. Da han afgik ved døden 21. december 1937, efterlod han sig en meget omfattende videnskabelig produktion, der ikke mindst var præget af hans store interesse for retsvidenskabens historie. Kollegaen Fr. Vinding Kruse skrev ved Dahls bortgang, at han kunne minde om den type stiltfærdige lærde ved de eng-



Professor Frantz Dahl med barnebarnet Antonie i 1925. Optagelsen stammer fra hjemmet i Østerbrogade 5. Antonie Glasius, datter af professor Torsten Dahl, fortæller i 2004, at det var uhyre sjældent, at farfaderen lod et barn komme i nærheden af sit skrivebord.



Frantz Dahls bogsamling prægede hjemmet på Østerbrogade.

elske universiteter i Oxford og Cambridge, som ud over en stor faglig viden besad en omfattende humanistisk dannelse.¹⁹ I den udgave af *Dansk biografisk Leksikon*, som udkom efter Dahls død, oplyses det, at han "afterlod sig en meget stor bogsamling".

Det var som antydnet lige præcis, hvad han gjorde. Frantz Dahls bogsamling befandt sig stadig i herskabslejligheden på daværende Østerbrogade 5 (nu Dag Hammarskjölds Alle) i København, hvor Maria Dahl endnu boede. Af bevarede fotos fra 1930'erne i familiens eje fremgår det med stor tydelighed, at bøgerne var stærkt dominerende i lejligheden. Der var tæt proppede reoler fra gulv til loft langs væggene i de fleste af dens mange rum – med ikke færre end otte hylder i højden, sine steder endda ni – og i et par af værel-

serne var reolerne endog anbragt vinkelret ud fra væggene for at spare plads. Kontorchef, cand.jur. Steffen Dahl (f. 1937) – barnebarn af Maria og Frantz Dahl – har i et erindringsinterview i 2004 fortalt om, hvordan han og hans søskende morede sig med at lege skjul i lejligheden, og om hvordan især de vinkelret på væggene anbragte reoler frembød gode muligheder i så henseende! I lejligheden var der tre stuer på stribe samt kabinet og en række værelser m.m.²⁰

Uofficielt har spørgsmålet om overdragelse formentlig – jf. ordet ”fortsat” i citatet nedenfor – været rejst flere gange i årene umiddelbart efter Frantz Dahls død i 1937, men i hvert fald hedder det i referat af fakultetsmødet 13. marts 1940, at



Frantz Dahls hjem udgjorde med de fra væggene udstående reoler et glimrende sted for børnebørnene at lege skjul.

”Dekanen fremlagde et Brev fra Professorinde Frantz Dahl til Professor, Dr.polit. Zeuthen angaaende Professorinde Dahls Planer med Hensyn til hendes Mands efterladte Bogsamling. Brevet var sendt Dekanen til Orientering fra Professor Zeuthen. Det vedtoges overfor Prof. Torsten Dahl at tilkendegive den Interesse, som Fakultetet fortsat nærer for Muligheden af, at en Del af Bogsamlingen kan sikres Universitetet, naar Universitetet opnaar saadanne Pladsforhold, at Bogsamlingen kan udnyttes.”

Hvad der i årene umiddelbart herefter måtte have fundet sted i sagen – herunder korrespondance – afspejles desværre ikke i de protokoller og arkiver, som har været konsulteret, men det er vel rimeligt at antage, at sagen har været stillet i bero, efter at man har meddelt fru Dahl, at man gerne ville modtage bogsamlingen, og måske efter at man samtidig har konstateret, at man faktisk ikke havde plads til en forsvarelig opstilling af gaven, før den nye hovedbygning stod klar. Hertil kom, at landet som bekendt blev besat af tyske tropper i april 1940, hvilket i øvrigt senere medvirkede til, at man trak færdiggørelsen af hovedbygningen ud, således at den ikke skulle blive inddraget af besættelsesmagten. I hvert fald forlyder der ikke os bekendt yderligere i sagen før maj 1944.²¹

Højesteretssagfører Oscar Bondo Svane skrev nemlig 25. maj dette år et brev til professor, dr. jur. Knud Illum, der i 1942 var avanceret fra docent til professor i retsvidenskab, og som – i parentes bemærket – tillige fungerede som ret indflydelsesrig sekretær for universitetsbestyrelsen. Svane, der var Dahl’ernes svigersøn, indledte med at minde om, at der tidligere havde været ført forhandlinger mellem professorinde Dahl og repræsentanter for Aarhus Universitet vedrørende bogsamlingen, men at professorinden nu gerne – på en række vilkår (som dog senere viste sig at kunne modificeres, jf. nedenfor) – ville have gjort alvor af at skænke pro-

fessor Dahls "juridiske Bibliothek" til universitetet. Som udgangspunkt skulle gaven omfatte hele det juridiske bibliotek, skrev højesteretssagfører Svane, som dog forbeholdt sig udtagelsesret – fx havde han allerede udtaget *Ugeskrift for Retsvæsen* for at kunne have dette tidsskrift såvel i sit kontor som i sit private hjem. Hvad angår grænsen mellem juridisk litteratur og filosofi, så agtede Svane og dennes svoger, stadsarkivar Dahl, selv skønsmæssigt at fastsætte denne.

Det fremgår dernæst af brevet, at det med overdragelsen af biblioteket først og fremmest var hensigten "at skaffe et Minde over professor Frantz Dahl". Derfor var det "en bestemt Forudsætning fra hendes Side, at Bøgerne opstilles samlet, altså ikke deles ud i de enkelte Discipliner: Obligationsret, Strafferet og lignende og indlemmes sammen med det øvrige Bibliothek."

Endvidere, fortsatte Svane, var det giverskens ønske, at der i hver bog og hvert særtryk skulle anbringes en seddel – "(eventuelt et Stempel, men det er mindre kønt)" – lydende sådan noget som: "Fra Professor Frantz Dahls Bibliothek". En forudsætning for gaven var endvidere, at bøgerne ikke indlemmedes i Statsbiblioteket, men netop opstilledes "paa det juridiske Laboratorium". Endvidere ønskedes det, "at der over de Reoler, hvor bøgerne opstilles, anbringes et Metal-skilt, eller males eller udskæres



Frantz Dahls exlibris. Det viste er frembragt ved hjælp af det største af to eksisterende stempler. Det står ikke helt klart, hvorvidt der er tale om stempler fra Dahls egen tid, eller om stemplerne er anskaffet i forbindelse med overdragelsen af samlingen.

et skilt, hvordan man nu vil gøre det: ”Professor Frantz Dahls Bibliothek.”” Dernæst kom Svane ind på selve transporten af bøgerne, hvor det forventedes ”som en Selvfølge”, at Aarhus Universitet selv ordnede pakning, forsendelse og forsikring. Hvis en del af biblioteket eller det hele skulle forulykke under rejsen, var det ”Giverskens Ønske, at der af Forsikringssummen dannes et Studielegat eller oprettes et Kollegieværelse, eventuelt begge Dele” på professor Dahls navn. For at minimere muligheden for ”en Katastrofe”, altså at hele biblioteket forulykkede på én gang, var det – hed det videre – ”mest praktisk, hvis Forsendelsen skete i flere Omgange med forskellige Færger.”

Efter at have nævnt, at professorinden også gerne ville afhænde en række indrammede billeder af kendte jurister, hvis dette havde universitetets interesse, tilføjede højesteretssagføreren, at giverskens interesse i at biblioteket holdtes samlet og at bøgerne betegnedes som hidrørende fra professor Dahls bibliotek, ikke blot var hendes, men deltes af børn og børnebørn. Det var professorinde Dahl ret magtpåliggende at få sagen ordnet hurtigst muligt ”og helst inden 20/6, da hun tager på Landet.” Svane skrev videre, at det rigtigste nu vel var, at der udformedes et gavebrev, og at han naturligvis forbeholdt sig nærmere at supplere de punkter, som hans brev havde omfattet. Han håbede, at biblioteket måtte være af værdi for ”det retsvidenskabelige Fakultet i Aarhus”. I et PS nævnes, at professorinden, såfremt der skulle blive udarbejdet katalog over gaven, ville sætte pris på at modtage et par eksemplarer heraf.²²

Fire dage senere, den 31. maj 1944, skrev Knud Illum til Svane og takkede meget for dennes brev og bad højesteretssagføreren overbringe professorinde Dahl en hjertelig tak for hendes tilbud om at skænke Dahls bogsamling til Aarhus

Universitets juridiske laboratorium, der herigennem ville få "en enestaaende Lejlighed til at erhverve et godt Grundlag for et Haandbibliotek". Også professor Rasting – Illums retsvidenskabelige kollega – var meget glad for gaven, skrev Illum og gjorde derpå opmærksom på, at han selv ikke var bemyndiget til at modtage gaven på universitetsbestyrelsens eller lærerforsamlingens vegne, men at han omgående skulle forelægge højesteretssagførerens brev for universitetsbestyrelsens formand, landsretssagfører C. Holst-Knudsen, og rektor, professor Munck. Han måtte ydermere, fortsatte han, forelægge det for Statsbibliotekets leder, overbibliotekar Emanuel Sejr, idet Statsbiblioteket – der siden 1928 de facto og siden 1934 de jure havde fungeret som universitetsbibliotek i Århus – administrerede samtlige Aarhus Universitets bogsamlinger, og alle erhvervelser af bøger skete efter forhandling med Statsbiblioteket. Illum fortalte, at Sejr, professor Torsten Dahl (Frantz Dahls ovennævnte søn) og han selv allerede havde ført forhandlinger, men at dette var sket på grundlaget, at bogbestanden indgik i håndbiblioteket, samtidig med at hver bog forsynedes med et exlibris og det på passende måde blev tilkendegivet "i Bibliotekssalen," at grundlaget for samlingen var den af professor Frantz Dahl efterladte bogsamling, som var skænket til Aarhus Universitet. Illum berørte dernæst den af Svane nævnte og allerede benyttede udtagelsesret, idet han ikke lagde skjul på, at samlingens værdi for ham at se navnlig beroede på, at den indeholdt "et repræsentativt Udvalg af den nordiske Retslitteratur", og han undlod ikke at meddele, at det derfor var ham magtpåliggende, at denne karakter ikke væsentligt ændredes ved benyttelsen af udtagelsesret, navnlig med hensyn til den ældre litteratur. På den baggrund ville Illum gerne have "lidt nærmere Besked" om, efter hvilke retningslinjer udda-

gelsesretten agtedes anvendt. Til slut bekræftede han, at Aarhus Universitet naturligvis ville afholde alle udgifter og rette sig efter de anvisninger, som professorinde Dahl måtte ønske at give, og han udtrykte håbet om, at "denne for Universitetet saa vigtige Sag maa blive bragt til en snarlig Løsning".

Som nævnt forelagde Illum også sagen for overbibliotekar Sejrs i Statsbiblioteket, og denne gjorde i en skrivelse af 3. juni 1944 til Illum rede for konsekvenserne af de af professorinde Dahl opstillede krav vedrørende opstilling af bøgerne, hvor hun – som nævnt ovenfor – havde forlangt, at "Bøgerne opstilles samlet, altså ikke deles ud i de enkelte Discipliner: Obligationsret, Strafferet og lignende og indlemmes sammen med det øvrige Bibliothek." Konsekvenserne heraf ville blive, skrev Sejrs, "at Juridisk Laboratorium faar to Haandbiblioteker" – nemlig fordi de bøger, som købtes for at supplere professor Dahls samling, ikke ville kunne opstilles på den plads, hvor de iflg. deres indhold hørte til, men måtte danne en egen samling. Følgen heraf ville iflg. overbibliotekaren blive, at benyttelsen, især i de første år, ville være ret vanskelig, "idet man snart maa søge Bøgerne i det Dahlske Bibliotek snart i det nyere Haandbibliotek," og senere – når alle de nye lovudgaver og "hele det aktuelle Bogapparat" udelukkende findes i "det indkøbte Haandbibliotek" – ville den almindelige benyttelse af den dahlske samling formodentlig "i stor Udstrækning" blive opgivet, fordi man "af Bekvemmelighedsgrunde" vil nøjes med det nyere håndbibliotek, når det ikke måtte dreje sig om retshistoriske studier eller lignende. I sin opsummering formulerer Sejrs det som følger: "Fra et biblioteksmæssigt Synspunkt vil den krævede ordning altså virke uheldigt, dels fordi den gør det umuligt at skabe et organisk opbygget juridisk Haandbibliotek, der kan

danne et harmonisk Hele, dels fordi Benyttelsen vanskelig-gøres.” Hertil kom, at administrationen af det juridiske laboratorium naturligvis ville blive besværligere end nødvendigt, når der hele tiden skulle regnes med to af hinanden uafhængige samlinger.

To dage senere, 5. juni 1944, afsendte Knud Illum en skrivelse til Lærerforsamlingen ved Aarhus Universitet og bilagde afskrifter af den forudgående korrespondance i sagen. Af skrivelsen fremgår, at professor Dahls juridiske bogsamling ikke umiddelbart skulle opstilles under de eksisterende forhold, men afvente færdiggørelsen af Aarhus Universitets nye hovedbygning – som først blev indviet i 1946 – og dér opstilles på Juridisk Laboratorium. Illum havde, skrev han, i rektors fravær foreslået bestyrelsens formand, at spørgsmålet om gavens modtagelse blev overladt til Lærerforsamlingen og de juridiske lærere efter forhandling med Statsbiblioteket, og han gjorde rede for Sejrs stilling til opstillingskravene, og oplyste at han havde fået at vide af Sejr, at hans skrivelse ikke skulle forstås sådan, at han ville fraråde modtagelse af gaven, men at han ”ud fra biblioteksmæssige Synspunkter” ville have foretrukket, at bogsamlingen kunne indgå i håndbogssamlingen som ”Hovedstammen og Grundlaget” i stedet for at udgøre en selvstændig del af håndbogssamlingen. Illum slutter sin skrivelse med stærkt at anbefale, at man modtager gavetilbudet – ”en enestaaende Lejlighed til at erhverve en meget værdifuld Bogsamling, der kan være af meget stor betydning for Studiet og den retsvidenskabelige Forskning” – også selv om man kunne have ønsket lempelser i de vilkår, under hvilke gaven kunne overdrages.

”Gavebrevet”

Kort efter ankom ”gavebrevet”. Præcis hvornår det er skrevet, vides ikke, da den eksisterende afskrift ikke er dateret. Originalen befinder sig ikke i Aarhus Universitets arkiv, og det er tvivlsomt, om denne overhovedet har været dateret, ikke blot fordi man på universitetet næppe har villet lade en ufuldstændig afskrift passere – sligt tåltes ikke - men også fordi man i de trykte universitetshistorier – med Blinkenbergs som den primære i denne sammenhæng – taler om ”gavebrev af juni 1944”, mens der ellers overalt i Blinkenbergs fremstilling sættes dato på, hvor det er muligt. Da universitetsarkivet 1928-1953 i november 2003 afleveredes til Landsarkivet i Viborg, fandtes der ikke noget originalt gavebrev. Hvornår er det da skrevet? Her må vi tage udgangspunkt i, at professorinde Dahl gerne ville have sagen afgjort inden 20. juni, da hun tog ”paa Landet”,²³ og den kendsgerning, at hun i selve gavebrevet nævner et brev af 15. juni fra Illum. At flyttefirmaet Adams Transport Co. allerede samme dato, som Illum skrev til professorinde Dahl – altså 15. juni – afsendte en skrivelse til Aarhus Universitet – nemlig om detaljer vedrørende den forestående transportforretning – og heri refererede til ”behagelig Telefonsamtale i gaar” (altså 14. juni) – skal der måske ikke lægges så meget i – idet parterne formentlig har stolet på hinanden. Gavebrevet må på baggrund af ovenstående tidsramme – Illums brev af 15. juni og giveskens ønske om at flytte op i sommerboligen 20. juni – antages at være skrevet og formentlig afsendt i dagene herimellem. Som nævnt ser det ud til, at det er modtaget i Århus 21. juni 1944. Heller ikke i Statsbibliotekets arkiv eller i C. Holst-Knudsens arkiv hos Universitetshistorisk Udvalg findes gavebrevet eller nogen dateret afskrift heraf.

"Gavebrevets" ordlyd gengives her in extenso efter det bevarede gennemslag af afskrift i Aarhus Universitets arkiv:

"Østerbrogade 5, 2'
Professorinde Maria Dahl.

Til Aarhus Universitet
Ved Hr. Rektor, professor Dr. theol. Johannes Munck

Jeg tillader mig herved at bekræfte overfor det ærede Universitet, at jeg – dels og først og fremmest til Minde om min afdøde Ægtefælle, *Professor Frantz Dahl*, og dels til Støtte og Hjælp først og fremmest for det nyskabte retsvidenskabelige Fakultet ved Aarhus Universitet – doterer Professor Frantz Dahls retsvidenskabelige, nationaløkonomiske og filosofisk-pædagogiske Bibliotek til Aarhus Universitet.

Det er for Gaven en betingelse, at Bogsamlingen ikke indgaar i Statsbibliotek-Samlingen, men bevares som Haandbibliotek under de tre Fakulteter, som Gaven vedrører, først og fremmest det juridiske Fakultet. Jeg har intet at erindre mod, at Bøgerne ved Forhandling mellem de forskellige Fakulteter deles i en juridisk, en nationaløkonomisk og en filosofisk-pædagogisk Samling, der placeres i de res. Laboratorier, dog at det er mit Ønske, at det retsvidenskabelige Laboratorium i Tvivlstilfælde, om hvorvidt et Værk rettelig hører under den ene eller den anden Kategori, har fortrinsret til Udtagelse af Værket.

Det er en Betingelse fra min Side, at hver Bog, herunder ogsaa hvert Særtryk, ved Universitetets Foranstaltning forsynes med et Exlibris, hvorved angives, at Bogen har hørt til Professor Frantz Dahls Samling; Teksten skal nærmere udformes i Detaljer. I saa henseende bemyndiger jeg min Søn, Professor Torsten Dahl og min Svigersøn, Professor Dr. phil. Hakon Lund til at føre de videre Forhandlinger med Kollegerne ved Universitetet.

Af hensyn til de Forestillinger, der er gjort fra forskellig Side, fastholder jeg ikke længere Ønsket om, at Biblioteket skal anbringes i særskilte Reoler med Angivelse af, at Bøgerne paa Reolerne stammer fra Professor Frantz Dahls Samling, men er indforstaaet med, at Frantz Dahls Samling suppleres op med Nyerhvervelser og med, at Samlingen, samt de senere Supplementer, placeres paa den for Formaalet bedst egnede Maade.

Der er Enighed om, at Universitetet baade sørger for og bekoster Forsendelse og Forsikring. Bøgerne ønskes forsikret for 125.000 Kr.

Dersom Biblioteket helt eller delvis skulde gaa tabt, ønsker jeg, at der af Forsikringssummen skal oprettes et Studielegat for juridiske Studerende, samt indstiftes et Kollegieværelse, ligeledes for juridiske Studerende.

Jeg tager med Tak imod det i Professor Illums Brev af 15' Juni fremsatte Forslag, hvorefter man paa det retsvidenskabelige Laboratorium agter at indsætte en Mindeplade over min afdøde Ægtefælle med Angivelse af, at Kernen i Laboratoriets Bibliotek er professor Frantz Dahls Samling, og bemyndiger ogsaa paa dette Punkt de to Aarhus Professorer af min nærmeste Familie til at føre fornødne Forhandlinger om Etableringen af denne Mindeplade samt om Tankens nærmere Udformning.



Billedhuggeren Axel Poulsens portrætrelief af Frantz Dahl. Det her afbildede eksemplar er formentlig identisk med det, som pryder Dahls grav på Holmens Kirkegård i København. Diameter 44 cm. Gengivet efter Der Schleswiger, Mai 1940, Nr. 32, s. 5.

I denne Anledning tilføjer jeg, at jeg gerne skænker Aarhus Universitet til Anbringelse i det juridiske laboratorium en Bronzemedalje til Ophængning paa Laboratoriet af Bibliotekets Opretter, min afdøde Ægtefælle, udført af Billedhuggeren Axel Poulsen, ligesom jeg ogsaa gerne skænker til Ophængning, til saavel det national-økonomiske som det filosofiske Fakultet, et indrammet Fotografi af min Ægtefælle.

Jeg bemærker, at jeg har konfereret med mine fire Børn om Boggaven, og at disse alle tiltræder Dispositionen, samt at Børn og Børnebørn, naar jeg ikke er mere, har samme

Interesse som jeg i, at ovennævnte Vilkaar for Gaven overholdes.

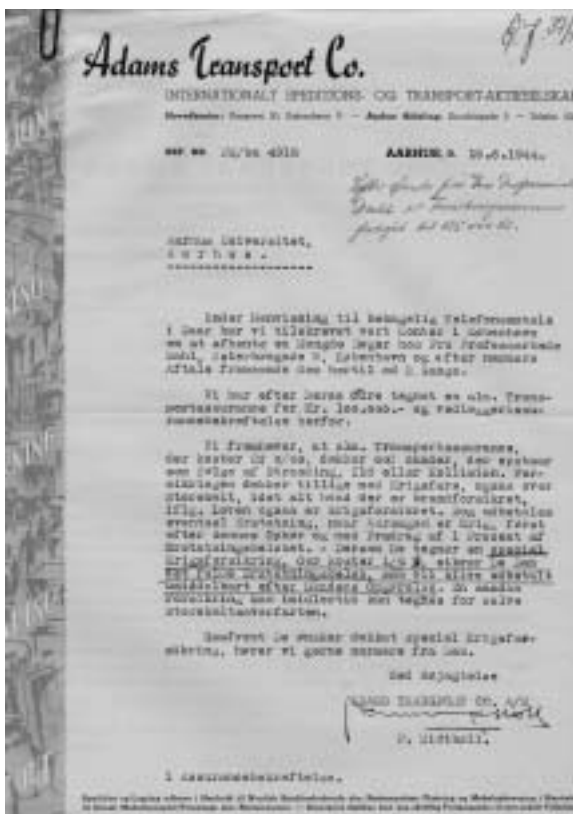
For en Ordens Skyld gør jeg sluttelig opmærksom paa, at der har været benyttet en begrænset Udtagelsesret vedrørende Biblioteket af min Søn, Stadsarkivar Flemming Dahl, og min Svigersøn, Højesterets-sagfører Svane.

Min Søn, Stadsarkivaren, meddeler, at han er villig til efter sin Død, saafremt ingen af hans Børn agter at studere Jura eller Historie at lade de af ham udtagne Værker tilgaa Aarhus Universitet til Ind-

lemmelse i den oprindelige Samling, hvorfra de stammer. Jeg synes det rigtigst at bemærke, at denne Skrivelse, der maa betragtes som det egentlige Gavebrev, er afgørende for Dotationen, idet den tidligere Brevveksling herefter ikke længere er af selvstændig Betydning for Dispositionen.

Deres ærbødige
Sign. Maria Dahl”

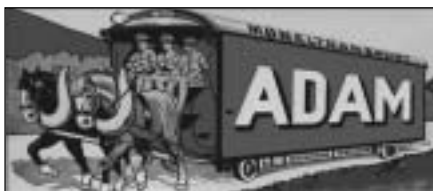
Forsikringssummen er på den maskinskrivne skrivelse fra Adams Transport Co. sat til 100.000 kr., men i håndskrift er tilføjet, at den efter ønske fra fru professorinde Dahl var blevet hævet til 125.000 kr. Sidstnævnte beløb svarer i dag, tres år senere, til næsten 2,2 millioner kr. Af skrivelsen fremgår også, at bøgerne skulle sendes ad to omgange, altså en lille imødekommelse af giverskens ønske om ikke at udsætte hele samlingen på en gang for et katastrofalt endeligt. Transporten skulle finde sted snarest muligt.



*Skrivelse af 15. juni 1944
fra Adams Transport Co.*

Frantz Dahls bøger kommer til Århus

Bogsamlingen er da utvivlsomt ankommet til Århus i flere omgange, men det har ikke kunnet opklares med bestemt-
hed, hvor i byen bøgerne er blevet afleveret af Adams
Transport Co., der stod for flytningen. Formentlig har der
endnu ikke på dette tidspunkt – så kort efter 4. juli-katastro-
fen, hvor en tysk ammunitionslægter sprang i luften på
Århus havn og forårsagede omfattende ødelæggelser – væ-
ret genoprettet daglige færgeforbindelser mellem Århus og
København, så meget tyder på, at bøgerne er ankommet via



Det er ikke helt utænkeligt, at Frantz Dahls bogsamling er blevet transporteret nogenlunde som vist her, da den overførtes fra godsbanegården til universitetet. Det var nemlig først i 1946, at firmaets hestestalde blev revet ned og store lastbiler anskaffet. Fra Adams Transport Co. A/S's hjemmeside.

Storebælt. Af en skrivelse fra Adams Transport Co. fremgår da også, at en speciel krigsforsikring kun kunne tegnes ”for selve Storebælts-overfarten”.²⁴ Under alle omstændigheder må transpor-
ten af bøgerne fra godsbane-
gården eller havnen og frem
til bestemmelsesstedet anta-
ges at være foregået med
enten hestetrukken flytte-

vogn eller med vogn trukket af en lille traktor.²⁵

I Aarhus Universitets årsberetning for det akademiske
år 1943/1944 hedder det blot følgende under overskriften
BOGGAVER:

”Fru Professorinde Frantz Dahl har i første Række til Minde om sin
afdøde Ægtefælle og tillige til Støtte og Hjælp først og fremmest for det
juridiske Fakultet ved Aarhus Universitet ved Gavebrev af Juni 1944
doteret Professor Frantz Dahls retsvidenskabelige, nationaløkonomiske
og filosofisk-pædagogiske Bibliotek til Universitetet. Det er Hensigten i
det juridiske Laboratorium at ophænge en Bronzemedaille af Pro-

fessor Frantz Dahl og indsætte en Mindeplade med angivelse af, at Laboratoriets Bibliotek er grundlagt ved denne Gave.”²⁶

Den store gave omtales mærkeligt nok ikke i fakultetsprotokollen anno 1944, men i referat af mødet 1. november nævnte år forholdt man sig til et forslag fra Det humanistiske Fakultet, som foreslog, at man ansatte ”en Bibliotekar, eventuelt en Biblioteksassistent” til at passe bibliotekerne i den nye hovedbygning. Fakultetet vedtog at foreslå, at der blev nedsat ”en Kommission” til drøftelse af spørgsmålet, men om dette forslag førtes ud i livet, vides ikke, da det ikke omtales igen. To år senere – samme måned som hovedbygningen endelig var blevet indviet et par uger forinden – nemlig på fakultetsmødet 26. september 1946 oplystes det, at en forespørgsel fra Statsbiblioteket året før nu skulle besvares derhen, at man ønskede supplerings op til dato af tre tidsskriftsrækker – *Zeitschrift für Völkerrecht* 1939, *American Journal of International Law* og *British Yearbook of International Law* 1936.

Det er som nævnt et uopklaret spørgsmål, hvor man opbevarede de dahlske bøger inden opsætningen i den nye hovedbygning.²⁷ Det kan ikke fuldstændig udelukkes, at man sendte bøgerne direkte til Statsbiblioteket, idet denne institution, der jo fungerede som universitetsbibliotek for Aarhus Universitet, skulle forestå katalogiseringen. Dog var det mest almindelige, at større bogsamlinger af praktiske grunde ikke anbragtes i Statsbiblioteket i forbindelse med katalogiseringen, men at Statsbiblioteket rykkede ud og foretog katalogiseringen der, hvor universitetet nu måtte have anbragt bøgerne.²⁸ Allerede i 1920’erne var der så overfyldt i Statsbibliotekets bygning ved Vesterallé, at man havde måttet anbringe bøger såvel i varmekælderen som på loftet, og –

hedder det – ”Midt i 1940erne var tilstanden fuldkommen uholdbar. Al hyldeplads var beslaglagt. Når et større antal bøger indkøbtes på én gang, måtte de ordnes i bunker på gulvet, fordi ledige reoler ikke kunne opdrives”.²⁹ Under disse omstændigheder er det nok mindre sandsynligt, at den 9.000 bind store dahlske samling har haft midlertidigt ophold i Statsbibliotekets bygning.³⁰

Tidligere nævnte Henning Lund – søn af Frantz Dahls datter Bergljot Lund og professor Hakon Lund – var i 1944 hjemmeboende gymnasieelev i professorvillaen³¹ og mener at kunne erindre, at bøgerne straks blev anbragt i den nye hovedbygning. Denne var ganske vist ikke færdig – ikke formelt i hvert fald, for man trak den egentlige færdiggørelse af bygningen ud til efter befrielsen for at undgå at tyskerne skulle inddrage bygningen, sådan som de havde inddraget kollegierne i 1943. Bygningen stod da også under tag allerede i slutningen af 1942³² og var så godt som færdig i sommeren 1944,³³ så der er i og for sig intet i vejen for, at bøgerne kan være blevet afleveret der, hvorpå en efterfølgende katalogisering ved Statsbibliotekets udsendte medarbejdere meget vel kan have fundet sted på denne lokalitet.³⁴ I så fald var bogsamlingen faktisk sit fatale endeligt nær den 31. oktober 1944, hvor Royal Air Force bombede Gestapo-hovedkvarteret³⁵ i parkkollegierne, men samtidig også utilsigtet ramte andre bygninger, bl.a. den nye så godt som færdige hovedbygning, hvor ”en af bomberne kurede hen ad gangen forbi bogsamlingen til trappegangen og desværre endte nede i kælderen, hvor 5-6 mennesker blev dræbt”.³⁶ Denne bombes usædvanlige ”opførsel” gjorde indtryk på flere studerende, og det fortælles, at man på gangen kunne se skrabemærker, hvor den havde passeret.³⁷ Antonie Glasius, datter af professor Torsten Dahl, tilslutter sig Henning Lunds



Aarhus Universitets nye hovedbygning efter bombardementet 31. oktober 1944. Foto i Universitetshistorisk Udvalgs samling.

opfattelse: "Jeg tror, bøgerne straks blev placeret i den nye hovedbygning, for det troede man var et stensikkert sted. Jeg skulle giftes i august 1944, og min brudekjole blev anbragt derovre, da vi inden da rejste på sommerferie til Gilleleje, for der var så mange villaindbrud dengang."³⁸

Der forlyder ikke i skadesopgørelserne vedrørende løsøre noget om, at dele af Dahls samling skulle være blevet beskadiget under bombardementet,³⁹ så heller ikke her får vi hjælp til en sikker identifikation af stedet, hvor bøgerne befandt sig. Den lokale presse, som ellers ofte viste ganske betydelig interesse for ret ubetydelige lokale forhold, er desværre tavs vedrørende bøgernes ankomst.⁴⁰

En katalogisering har dog ikke fundet sted straks i efteråret 1944. Det fremgår af en skrivelse af 14. marts 1945 fra Statsbiblioteket til Det økonomiske og juridiske Fakultet.⁴¹ Heri skriver overbibliotekar Sejr, at han efter aftale med professor Illum har foretaget forskellige beregninger vedrørende "den biblioteksmæssige Behandling" af Dahls juridiske bogsamling. Den første opgave, der skulle løses, var

katalogiseringen. Her regnede Sejr med, at "der kan skrives 8-10 Katalogsedler i Timen", og hvis dette holdt stik, ville "hele Katalogiseringen og de dermed forbundne Ordningsarbejder" formentlig kunne gennemføres for et samlet beløb af 2.000 kr. Sejr foreslog derfor, at fakultetet bevilgede nævnte beløb til formålet. Dette er imidlertid kun det elementære, for overbibliotekaren fandt det naturligt, at man "samtidig med Katalogiseringen"⁴² søgte at få bogbestanden "suppleret og afrundet" med henblik på den fremtidige benyttelse, dvs. fortsættelse af de tidsskriftrækker og serier, der blev afbrudt ved professor Dahls død samt "indkøb af den vigtigste juridiske Litteratur udkommen i de senere Aar, saaledes at samlingen kan blive ført a jour." Hvor meget det kunne beløbe sig til, tør overbibliotekaren ikke præcisere i detaljer, men anslår – idet han nævner, at i hvert fald bør der foretages supplerende indkøb af nyere juridisk litteratur på de nordiske sprog – at det vil dreje sig om ca. 6.000 kr., som han foreslår, at der gives bevilling til. Sidste punkt i skrivelsen berører "et særligt Problem", nemlig indbindingen. Mange bøger i den dahlske samling er uindbundne, skriver Sejr, og det samme vil gælde for størstedelen af de foreslåede nyanskaffelser. Det særlige problem består ikke så meget i størrelsen af det beløb, som måtte være påkrævet til opgavens gennemførelse – et beløb som ikke specificeres – men derimod, at det "for tiden" var meget vanskeligt at skaffe "gode Indbindingsmaterialier", og de "Erstatningsmaterialier", som var til rådighed, var bare ikke gode nok. Derfor foreslår overbibliotekaren, at "Indbindingsspørgsmaalet foreløbig udskydes". – Modtagelsen af overbibliotekarens skrivelse afspejles ikke i fakultetets protokol.

Et halvt år senere, 11. september 1945, skrev Frantz Dahls søn professor Torsten Dahl til overbibliotekar Sejr og

meddelte denne, at han aftenen forinden var hjemkommet fra København med et boggavetilbud, og at han samme aften havde været i forbindelse med Illum, der "med Interesse hørte om de Bøger, det drejer sig om". Sagen var, at Frantz Dahls hjem i København nu stod for at skulle ryddes, og Torsten Dahl og dennes søskende kunne derfor – efter Maria Dahls ønske – tilbyde Juridisk Laboratorium yderligere et antal værker: Schou: *Forordninger*, Ørsted: *Collegial-Tidende* og *Ny Collegial-Tidende*, Liebe: *Departements-tidenden*, Matzen: *Den danske Retshistorie* og *Statsforfatningsret* samt Goos og H. Hansen: *Den danske Statsret*. Dertil kom yderligere et antal værker af retshistorisk interesse, bl.a. et svensk værk trykt 1706 i Stockholm om svenske forordninger og resolutioner 1528-1701. Illum ville gerne modtage dem, skriver Torsten Dahl, der nu håbede på allerede samme dag at modtage besked vedrørende overbibliotekarens mening om sagen. Hastværket havde baggrund i, at hjemmet på Østerbrogade skulle rømmes inden en istandsættelse.



Collage af medtagne omslag, som er blevet taget fra ved indbinding af de dahlske bøger. Indbindingen er formentlig først kommet i gang omkring 1948.

**CORPUS
JURIS CANONICI
GREGORII XIII. PONT. MAX.**

JUSSU EDITUM

A PETRO PITHÆO, ET FRANCISCO FRATRE,

Juriconsultis, ad veteres codices manuscriptos refectum, & notis illustratum,

LIBRO VII DECRETALIUM,

ET

JOHANNIS PAULI LANCELOTTI

Refutationibus adnotum.

Accesserunt Loci communes uberissimi, & Indices Titularum,

Canonumque omnium summa diligentia,

ac nova methodo concinnati.

TOMUS PRIMUS.

Antverpiæ.

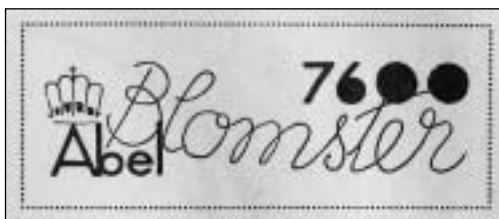


**PROSTANT FRANCOFURTI AD MOENUM
APUD FRATRES DURENIOS, CENS. BIBLIOT.
AC TYPOG.
M D C C X L V I I I**

II: I DEN NYE HOVEDBYGNING 1946-1970

Den svenske jurist Alvar Nelson (f. 1919), der senere blev ansat som professor i retsvidenskab ved Aarhus Universitet (fra 1952 til 1961 og derefter virkede først i Lund og siden i Uppsala), var som repræsentant for Uppsala Studentkår⁴³ med som gæst ved universitetet allerede, da den nye hovedbygning blev indviet i september 1946, og han erindrer, at man – og det må altså have været på samme tid – foretog en slags indvielse af det juridiske bibliotek. Nelson husker lokalet som ”et lyst och vakkert rum”, der ved indvielsen var prydet med et billede af donator og en stor blomsteropsats fra Abel – den navnkundige århusianske blomsterhandler. Lokalet rummede ud over Dahls samling også andre bøger og domssamlinger samt tidsskrifter, og hvad de sidstnævnte angår, fortæller Alvar Nelson, at disse var opstillet med det seneste nummer anbragt på en skråhylde (”snedhylla”), bag hvilken ældre hæfter i årgangen befandt sig – angiveligt ”efter en idé från England”.

I referat af fakultetsmødet 19. december 1946 figurerer Dahls bogsamling på ny, idet der ”efter indgaaende Drøftelse” herskede enighed i fakultetet om at fremsætte et forslag, der drejede sig om boganskaffelser til såvel Jura som Økonomi, og som indledtes med disse ord: ”Det



Det var iflg. Alvar Nelson blomsterhandler Abel, der leverede blomsterarrangementet ved den formelle indvielse af Juridisk Laboratorium i september 1946. Annonce for blomsterhandler Abel i Den jyske Akademiker året forinden.

juridiske Fakultet er i høj Grad interesseret i at faa Midler til at føre det dahlske Bibliotek a jour som Institutbibliotek”.

Ved fakultetsmødet 30. januar 1947 besluttede man at takke nej til en boggave, idet man ejede det tilbudte værk i forvejen. Det var en højesteretssagfører, der tilbød at overdrage et eksemplar af ”Goos’ Strafferet”. På samme møde besluttede man at tiltræde et forslag til nogle af Statsbiblioteket foreslåede regler for institutbibliotekerne, dog kun for så vidt angik Juridisk Bibliotek. Forslaget synes at have drejet sig om, at udlån fra institutbibliotekerne skulle foregå via Statsbiblioteket, for hvad angik det økonomiske bibliotek, foregik udlån via en ikke-videnskabelig medarbejder på instituttets kontor, og hvis denne ordning skulle ophøre til fordel for udlån gennem Statsbiblioteket, kunne det let ”friste de Studerende til at tage Bøgerne Hjem uden Tilladelse”.

Som nævnt indviedes Aarhus Universitets nye hovedbygning 11. september 1946. Af de plantegninger, som fremkom i *Arkitektens Maanedshæfte*, XXXVI, 1949,⁴⁴ fremgår, at ca. halvdelen af 2. sal (etage 3) i denne bygning var forbeholdt Jura, som her kunne råde over syv professorværelser, to øvelsessale og altså biblioteket, som man officielt betegnede ”Juridisk Laboratorium”. Sidstnævnte var det største af lokalerne. Langs nordvæggen løb ubrudte reoler, og langs sydvæggen, hvori der forefandtes fem vinduer, hvorfra der var udsigt til Universitetsparken, var der reoler mellem vinduerne.

Inskription og relief – og god plads på hylderne

Det fremgår af et foto,⁴⁵ at der oprindeligt var god plads i reolerne, og at disse var ret lave og kun udnyttede de nederste

to tredjedele af afstanden mellem gulv og loft. Det har således ikke på det tidspunkt været nødvendigt at anvende nogen form for stige eller skammel for at få fat i bøgerne på øverste hylde. På endevæggen mod øst ses et rundt lyst felt, der markerer stedet, hvor bronzerelieffet af Frantz Dahl har hjemme. Det er dog en gåde, hvorfor relieffet på optagelsestidspunktet ikke er på sin plads i dette felt. Der er to muligheder. Enten er fotografiet taget i 1946 før ophængning af relieffet, og det lyse felt udgør da måske en slags afmærkning af, hvor relieffet straks efter skulle hænges op, eller fotografiet stammer fra 1953 – hvor det publiceredes i *Blin-*



Juridisk Bibliotek (eller Juridisk Laboratorium) i universitetets nye hovedbygning. Billedet, der her er gengivet efter C.F. Møller: Aarhus Universitets bygninger 1933-1958, bragtes første gang i Andreas Blinkenbergs universitetshistorie fra 1953, men kan sagtens tænkes at stamme fra fx 1946, hvor laboratoriet blev indviet. Et mørkt område på væggen over mindeinskriftionen markerer stedet, hvor portrætrelieffet af Frantz Dahl hører hjemme.

kenbergs universitetshistorie i anledning af universitetets 25-års-jubilæum – og relieffet kan i så fald tænkes at være midlertidigt nedtaget med henblik på en jubilæumsoppudsning. Teksten under feltet omhandlede professor Frantz Dahls bogsamling som grundlag anno 1944 for bibliotekets etablering. Ordlyden var som følger:

**GRUNDEN TIL JURIDISK INSTITUTS BOGSAMLING
LAGDES 1944 DA PROFESSORINDE MARIA DAHL
SKÆNKEDE AARHUS UNIVERSITET SIN MAND
PROFESSOR FRANTZ DAHLS JURIDISKE BOGSAM-
LING.⁴⁶**

Teksten, der ses på fotografiet, og som er identisk med den netop ovenfor gengivne, er i øvrigt lidt anderledes end først tænkt. I hvert fald hedder det i en skrivelse af 6. april 1944 fra arkitekt C.F. Møller til formanden for byggeudvalget vedrørende opførelse af hovedbygningen, bankdirektør Niels Jensen, at Møller nu – sammen med bogstaver til andre inskriptioner i bygningen – hos ”Bronzestøber Rasmussen” havde bestilt bogstaver til følgende tekst: ”I 1944 lagdes Grunden til Juridisk Laboratoriums Bogsamling da Professorinde Maria Dahl skænkede Aarhus Universitet sin Mand, Professor Frantz Dahls juridiske Bogsamling”. Som det ses, kunne den realiserede – og lidt anderledes end planlagte – inskription imidlertid sagtens opsættes på baggrund af de bestilte bogstaver.⁴⁷

Bronzerelieffet med portrættet af professor Dahl var – som professorinde Dahl selv skrev i det ovenfor citerede brev – skabt af kunstneren Axel Poulsen.⁴⁸ Relieffet (medaljen) er imidlertid ikke udfærdiget med henblik på opsætning i Juridisk Bibliotek. Efter at professor Dahl var død i 1937,

blev Axel Poulsen af professorinde Dahl bestilt til at udføre relieffet, der skulle pryde den professorale gravsten på Holmens Kirkegaard nær ved hjemmet, og relieffet forelå da i 1938. Imidlertid blev der støbt flere eksemplarer, så enken og børnene kunne få hver sit, og det er da et af disse, med størst sandsynlighed professorindens eget, der kom til biblioteket.⁴⁹ Det vides ikke, om det var professorinden eller højesteretssagfører Bondo Svane, der henvendte sig til billedhugger Poulsen, men muligvis var det sidstnævnte, der kan have kendt ham, idet han havde en del af gøre med kunstnere.⁵⁰

Iflg. Stig Jørgensen stod man i et dilemma, da biblioteket skulle flytte, idet der kunne siges såvel for som imod at nedtage og medbringe relieffet. Af og til har man ladet mindeplader etc. forblive, hvor de oprindeligt blev sat op, selv om det fag eller den sammenhæng, som de var knyttet til, er flyttet bort til andre lokaliteter. Man valgte at tage det med ved flytningen i 1970, men det var – som Karl Georg Schmidt meddeler – ”gemt bort i perioden 1970 til 75, fordi jeg ikke mente at have et passende sted til det, inden vi fik katalogsalen”.⁵¹ I sidstnævnte blev relieffet da hængt op, og ”det var meningen, at teksten også skulle sættes op”,⁵² men dette skete af en eller anden grund aldrig.

Begge bibliotekslokalets endevægge var forsynet med reoler, dog var østendevæggen også forsynet med en dør, som førte ind til det tilstødende øvelseslokale, og denne dørs tilstedeværelse skabte visse problemer, sådan som det fremgår af den ”ankeprotokol”, som det juridiske fakultetsråd⁵³ havde anbragt på laboratoriet, og som vi straks skal se nærmere på. Her har en anonym klager i efteråret 1952 spurgt, om ikke der kunne opsættes ”et lydisolerende lag” mellem biblioteket og øvelsessalen. Vedkommende fandt det ”højest

generende at arbejde her i det spektakel som undervisningen i øvelsessalen frembringer. De to døre er beviseligt ikke nok.” På svarsiden af protokollen skriver rådsrepræsentanten, at man gerne skulle forelægge sagen, men at det næppe kunne antages at ville føre til noget positivt resultat.

Torben Lund forstander 1948

Hvad angår lokalesituationen efter indflytning i den nye hovedbygning, fandt der på fakultetsmødet 15. september 1948 nogle skarpe meningsudvekslinger sted, idet professor, dr.jur. Max Sørensen var ret utilfreds med, at andre jurister i



Torben Lund – bibliotekets første forstander. Foto Juncker-Jensen. Original i Århus Kommunes Biblioteker. Lokalthistorisk Samling.

hans fravær havde erklæret sig tilfredse med lokalesituationen. I hvert fald kunne Max Sørensen – som det formuleres i protokollen – ”ikke for sit vedkommende [...] tiltræde, at man ikke fra juristernes side havde nogen interesse i lokalespørgsmålet”. Juridisk Bibliotek er dog ikke direkte nævnt i denne sammenhæng. På fakultetsmødet ni dage senere – den 24. september 1948 – diskuteres spørgsmålet om ”ordningen af juridisk laboratoriums bibliotek”, og det blev her foreslået at udnævne et af

fakultetets medlemmer til forstander for laboratoriet. Professor Torben Lund blev herefter valgt til posten ”og lovede at drage omsorg for, at meddelelse herom foreligger i årsberetningen.”⁵⁴

Fra åbningen i 1946 og frem til nu havde der ikke været egentligt opsyn med biblioteket, og der forsvandt da også i denne periode bøger fra samlingen. Fx erindrer Stig Jørgensen, at værker, som han havde læst i sin studietid, pludselig ikke var der mere, fx et værk af filosofen Harald Høffding; Jørgensen formoder på den baggrund, at bøgerne først katalogiseredes, da Torben Lund blev forstander i 1948.⁵⁵ Illum var ikke videre interesseret i samlingen, fordi han havde sin egen, og det samme gjaldt de øvrige lærere, som efterhånden kom til fra 1947 i forbindelse med studiets udvidelse til at omfatte 2. del.⁵⁶

I Juridisk Biblioteks arkiv findes omfattende lister fra 1948 over den litteratur, hvormed man ønskede at supplere de bogsamlinger, man rådede over. Disse lister udgør bilag til en udateret skrivelse – bevaret i gennemslag – hvorpå der med blyant er noteret årstallet 1948. Overskriften er ”Vedrørende eengangsbevilling til det juridiske fakultets bogsamlinger”. Af bogsamlinger var der to iflg. skrivelsen, nemlig den dahlske – alias ”haandbiblioteket” – og den struppske. Om den dahlske samling hedder det i skrivelsen – og vel at mærke efter at den allerede om end på beskedent niveau var suppleret siden modtagelsen fire år forinden – at den nu bestod af 3.000 numre (”heri inkluderet enkelte værker, tidskriftsbind og særtryk samt andre smaatryk”). Dette tal stemmer kun med den tidligere givne oplysning om, at samlingen bestod af 9.000 bind, for så vidt de 6.000 bind – altså to tredjedele af det oprindelige ”retsvidenskabelige, national-økonomiske og filosofisk-pædagogiske Bibliotek” – netop

bestod af nationaløkonomisk og filosofisk-pædagogisk litteratur. Om den dahlske samling hedder det, at "dens værdi er vanskelig at ansætte, men kan rent skønsmæssigt anslås til 20.000 kr." Dette tal er ganske forbavsende lavt, når det betænkes, at professorinde Dahl ønskede transportforsikringen forhøjet fra 100.000 til 125.000 kr. Men hvis vi i fortsættelse af ovenstående antager, at to tredjedele af den oprindelige samling ikke er retsvidenskabelig litteratur – og samtidig "tillader" skrivelsens forfatter (formentlig Torben Lund) at skønne ca. 50 % for lavt – så passer pengene faktisk! Det korte af det lange er imidlertid, at man i skrivelsen nåede frem til, at der til supplerung af den dahlske og den strupp-ske samling⁵⁷ krævedes 14.800 kr. De 4.000 havde man i forvejen, idet man ikke havde brugt op af de kommunale tilskud, som allerede var bevilget, men man behøvede en engangsbevilling på kr. 10.800 og et årligt annuumsbeløb på kr. 3.200.

Man vedtog på fakultetsmødet 11. januar 1949 at ansøge universitetsbestyrelsen om opstilling af en tidsskriftsreol "i biblioteket" samt anskaffelse af "yderligere en afdeling til kartoteksskabet, som er fuldt opfyldt". Desværre fremgår det ikke, om der her er tale om økonomisk eller juridisk bibliotek, og det samme gælder desværre det efterfølgende møde 14. marts 1949, hvor dekanen meddelte, at han nu havde indhentet tilbud på de omtalte ting.

19. april 1949 vedtog fakultetet i øvrigt at rette henvendelse til universitetets myndigheder, så der kunne blive truffet foranstaltninger "mod mølplagen på værelserne", og 22. august samme år drøftede man "spørgsmålet om forskellige boganskaffelser samt bibliotekets stilling i det hele" – men igen uden at protokollen specificerer, hvilket af de to biblioteker der var tale om.



I Juridisk Bibliotek 1950. Torben Lund hilser på årets kandidater. Fra venstre Finn Bendtsen, Jørgen Hesseldahl, Robert Bech, Leif Johan Juste og Ole Dejgaard. En af årets seks juridiske kandidater, Birthe Marie Thora Andersen, er ikke med på billedet.

Ved mødet 16. marts 1950 skulle fakultetet tage stilling til en henvendelse fra professor O.H. Krabbe (1872-1951), der tilbød at sælge dele af sin bogsamling for kr. 300 – hovedsagelig ældre litteratur og ”navnlig på strafferettens område”. Man vedtog at overdrage til professor Louis le Maire at forhandle med professor Krabbe angående købet.

Tilsyneladende anvendtes biblioteket også til ”dismission” af fagets første kandidater. I hvert fald eksisterer der et fotografi fra 1950, der viser biblioteket i denne mindeværdige funktion.

Ankeprotokollen autoriseres

På første dag i februar 1951 autoriserede Det juridiske Fag-

råd den allerede omtalte ”ankeprotokol” til fremlæggelse i Juridisk Bibliotek med disse ord:

”Forsøgsvis fremlægges denne ankeprotokol på juridisk bibliotek. Tidligere forsøg på at opnå saglige anker er mislykkedes i det væsentlige. Viser det sig også i dette tilfælde, at der ikke findes saglige anker at fremføre, må rådet opfatte det som et glædeligt tegn på, at alt er i sin bedste orden, og vil inddrage protokollen igen som overflødig”.

Underskriver var Preben Scheel, formand for ovennævnte råd.⁵⁸ Rådet udbad sig spørgsmål ikke blot om helt konkrete biblioteksforhold, men var også interesseret i at høre udtalt meninger om studieordningen i almindelighed, om fristerne inden nye lærebøger gjordes obligatoriske, om bogholderiprøven, om opgaveskrivning og om de obligatoriske kurser. Spørgsmål skulle skrives i venstre side af protokollen, og svar ville så blive givet i højre side. Det første spørgsmål i ankeprotokollen er imidlertid dette: ”Hvorfor snakkes på biblioteket?” Og svaret lyder: ”Spørg dem der snakker!!!” Dog efterfulgt af en bemærkning om, at fakultetsrådet kun kunne henvise til det ophængte reglement, hvoraf det fremgik, at enhver form for forstyrrende samtale var forbudt. En anden spørger forstod ikke, at der ikke fandtes sæbe og håndklæder på toilettet – at ting, som fandtes på ”enhver kommuneskole”, endnu ikke var indført på universitetet – og Stig Jørgensen savnede ”i højeste grad” realregistret til ”Ugeskriftet”, mens Jens Berthelsen savnede ikke mindre end ”de 5 første bind af V.A. Sechers: Corpus constitutionem danese”. I det hele taget fylder beklagelser over forsvundet litteratur en del, og én spørger til, hvorledes man kan forhindre denne decimering af biblioteket ved disse uautoriserede ”lån”. Rådet havde forelagt spørgsmålet for forstander Torben Lund, som – hedder det – foreløbig ikke vidste anden udvej end at søge at genanskaffe det forsvundne.

Ved fakultetsmødet 15. marts 1951 forelagde dekanen "spørgsmålet om anvendelsen af den på tillægsbevillingsloven optagne bevilling til det juridiske bibliotek". Fakultetet vedtog at anmode professor Torben Lund om "snarest muligt" at drage omsorg for at foretage indkøb af bøger "til udfyldning af de huller, der er opstået i bibliotekets bogbestand siden 1934 [sic]". (I 1934 eksisterede fakultetet ikke – det oprettedes som nævnt i 1936 – men man kan selvfølgelig have påbegyndt en meget beskeden opbygning sideløbende med, at udvalget til forberedelse af fakultetet blev nedsat i 1934; ellers kan der muligvis være tale om en skrivefejl for 1944, altså året hvor den dahlske bogsamling blev doneret. Det første er måske mest tænkeligt, idet årstallet ikke er rettet efterfølgende).⁵⁹

Det var vel den kolde krig, der meldte sig med de evakueringsplaner, som drøftedes på fakultetsmødet 25. januar 1952, hvor man måtte erkende – i svar til universitetets evakueringsudvalg – at man ikke ville være i stand til at udfærdige evakueringsplaner nu, og at bogsamlingerne i institutterne "ikke kunne lade sig evakuere".

Torben Lund havde tidligere fremsat ønske om, at der måtte blive givet en bevilling til ham selv i sin egenskab af forstander for Juridisk Laboratorium. På den baggrund diskuterede man på fakultetsmødet 27. maj 1952, om der skulle søges en bevilling til forstanderstillingen, eller om der skulle søges til en medhjælp. Man vedtog at søge en bevilling på kr. 800 + tillæg årligt til forstanderen. "Det bemærkedes", hedder det, "at honorar til medhjælp senere kunne søges, idet professor Torben Lund mente, at den største del af det honorar, han ville få udbetalt, allerede nu måtte anvendes til honorar for en assistent, for eksempel en student, som kunne gennemse biblioteket én time daglig".

Kritik af Statsbiblioteket

På fakultetsmødet 2. marts 1953 blev der fremsat ”forskellig kritik” af måden, hvorpå Statsbiblioteket varetog sine opgaver med hensyn til ”det juridiske håndbibliotek”. Torben Lund ønskede imidlertid ikke, hed det, at kritikken blev fremsat over for Statsbiblioteket, før det var afklaret, om der ville komme et honorar til ”bestyreren” af ”det juridiske bibliotek”, idet han agtede at benytte studenter til at ordne biblioteket. Umiddelbart herefter er anført følgende kryptiske ordlyd: ”Imidlertid enedes man om at henstille, at der blev anbragt en brevsprække i dr. Hannestads dør” – hvorledes det så måtte have afhjulpet problemerne ...⁶⁰

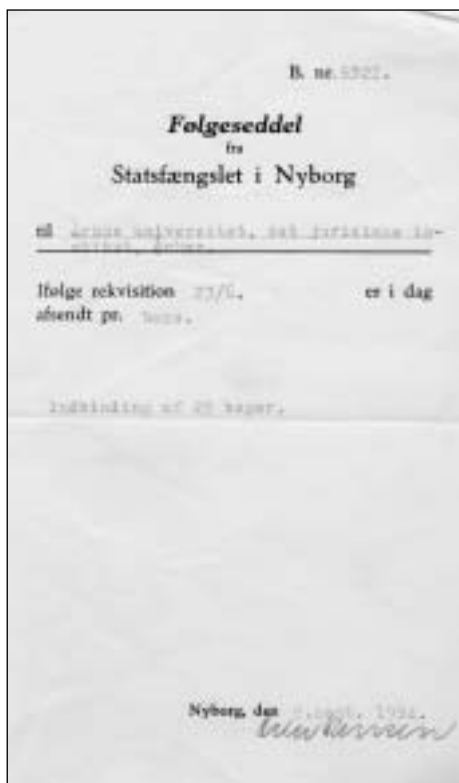
Det fremgår af referatet af det efterfølgende fakultetsmøde 9. april 1953, at det ikke var lykkedes at skaffe nogen bevilling på finansloven til honorering af en bibliotekar. Under det selvstændige punkt ”Ledelse af juridisk håndbibliotek”, som var sat på dagsordenen på foranledning af Torben Lund, udtalte denne – efter at have givet en redegørelse for forholdene vedrørende biblioteket gennem det forløbne år – at han var villig til at fortsætte som forstander for biblioteket, også selv om der ikke var opnået nogen bevilling på statsbudgettet, men på den anden side ytrede han, at der eventuelt kunne være tale om, at dette hverv kunne ”gå på omgang mellem fakultetsmedlemmerne.” De tilstedeværende udtalte kritik af Statsbibliotekets forhold til biblioteket, idet der ikke havde været revision af biblioteket ”i flere år”. Man drøftede endvidere – for at skaffe plads – ”en omplacering af den oprindelige boggave, således at værdifulde bøger, som ikke brugtes i det daglige, kunne flyttes ned på Statsbiblioteket” – havde man da helt glemt professorinde Dahls betingelser? – men på den anden side mente man, at

der dog kunne opnå nogen reolplads ved, at "visse bøger blev flyttet ind til den nye reol, som var opstillet i den lille øvelsessal."⁶¹ Derpå foreslog Knud Illum, at der til medhjælp af "det kommunale budget"⁶² blev ydet en bevilling svarende til den bevilling, som var søgt, men ikke opnået på det statslige budget, dvs. kr. 800 årlig "plus gældende procenter". (Året efter drøftede man dog igen at søge på statsbudgettet). Senere ved samme møde drøftedes lokalesituationen i forbindelse med eventuelle tilbygninger til hovedbygningen, som Det humanistiske Fakultet havde foreslået, og hvor også Jura ville være interesseret. Man erkendte, at der ikke eksisterede konkrete byggeplaner, men enedes om, at ønsket burde nedfældes i protokollen, "således at man senere kunne påvise", at fakultetet allerede her havde haft overvejelser om spørgsmålet i gang.

Kr. 2.835 var af "forretningsudvalget" (dvs. Lærerforsamlingens forretningsudvalg) blevet tilkendt "det juridiske håndbibliotek", da man i sommeren 1953 fordelte en "tipsbevilling" på i alt kr. 60.000, som var afsat til indkøb af bøger. Dette meddeltes på fakultetsmødet 23. september nævnte år, og det fremgår, at professor Max Sørensen havde meddelt overbibliotekar Sejr i Statsbiblioteket, at beløbet skulle anvendes til "supplering og indbinding af tidsskriftrækken i den struppske samling", og at sagen i øjeblikket beroede hos overbibliotekar Sejr.

Indbinding af bøger hos fængselsvæsenet

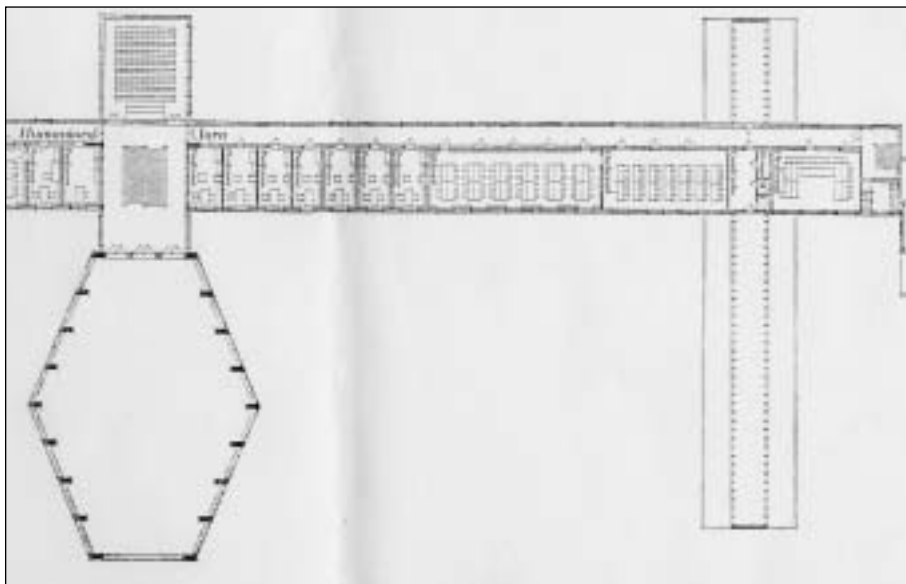
Ved fakultetsmødet 21. juni 1954 oplyste Torben Lund, at en del bøger var blevet "indbundet af fængselsvæsenet", og at udgiften dertil havde indskrænket sig til materialeudgiften.⁶³



Gennem en periode fik Juridisk Bibliotek indbundet bøger hos fængselsvæsenet.

Max Sørensen foreslog, at der hvert år, når finansåret nærmede sig sin afslutning, fx i januar, skulle udsendes en statusoversigt, således at man for de tiloversblevne penge kunne købe bøger til at "udfylde de huller, der måtte være i biblioteket". Ved samme møde bevilgedes der professor Thøger Nielsen "4-500 kr. til anskaffelse af forskellige bøger vedrørende skatteret". Ved mødet 24. september samme år afstod "den juridiske gruppe" fra at søge tipsmidler til bøger, mens den økonomiske gruppe søgte kr. 5.000 til sociologisk litteratur.

I Juridisk Biblioteks arkiv ligger et brev fra Stig Iuul. I brevet, der er stilet til Torben Lund og dateret 1. april 1954, meddeler Iuul, at en ham ubekendt svensker havde meddelt ham, at han besad eller kunne skaffe et antal indbundne eksemplarer af de svenske landskabslove "til laboratorierne i Aarhus". Thøger Nielsen anbefalede 27. april Lund at erklære sig interesseret i "2 eller 3 eksemplarer" af de svenske landskabslove til laboratoriet – og i øvrigt ville han da også gerne selv have et eksemplar, så "jeg beder dig sende professor Stig Iuul en speciel tak fra mig", skrev Nielsen.⁶⁴



Plan over juragangen i den nye hovedbygning. Gengivet efter Arkitektens Maanedshæfte, XXXVI, 1949.

Bordopstilling i laboratoriet

På plantegningen i *Arkitektens Maanedshæfte* 1949 ser det ud til, at man oprindeligt havde forestillet sig, at i alt 48 personer kunne sidde samtidig i laboratoriet og studere på begge sider af smalle, sammenstillede borde, men fotografiet, der fremkom i 1953, og som måske stammer fra 1946, viser dog, at man på optagelsestidspunktet havde taget konsekvensen af, hvad enhver kunne have sagt sig selv, nemlig at man ikke kan studere seriøst, hvis man er placeret ansigt til ansigt med en anden person siddende umiddelbart på den anden side af de sammensatte borde. Fotografiet viser i hvert fald, at bordene nu er opstillet i enkeltrækker på en sådan måde, at ingen brugere er tvunget til at være konfronteret med et andet ansigt lige foran sig. På fotografiet står bordene opstillet, så alle siddende brugere anbringes med hovedet vendt

samme vej – og med ryggen til relieffet af Dahl. Det gav jo nok en dårligere udnyttelse af pladsen, men formodentlig mere tilfredsstillende biblioteksstudier. I øvrigt fremgår det af byggeudvalgets forhandlingsprotokol, at der ved dette udvalgs møde 7. november 1946 udtaltes ønske om "Opsatser til Studiebordene" – ikke specielt hos Jura, men overalt i den nye hovedbygning, og at fremskaffelse af sådanne faktiske allerede var i gang. Måske fik andre biblioteker sådanne skærme, men som det fremgår af fotografiet, gjaldt det endnu ikke for Juras vedkommende på det tidspunkt, hvor billedet blev taget.

Biblioteket set fra universitetets årsberetning

I universitetets årsberetning havde det juridiske bibliotek eller laboratorium som antydning ikke været nævneværdigt omtalt tidligere, men figurerer nu – jf. ovenomtalte fakultetsbeslutning – deri fra og med det akademiske år 1950/1951 og en lille snes år frem. At det sker fra nævnte tidspunkt og ikke fra 1946 kan umiddelbart undre, men må hænge sammen med dels, at det, man kaldte "fakultetsundervisningen", først nu for Juras vedkommende specialiseredes institutionelt og organiseredes i institutter, dels at det først for nylig var kommet under en ansvarlig forstander.

Måske virker det i dag forvirrende for mange, at Juridisk Laboratorium nu var blevet et "institut" og tilmed et par år, før det kaldtes sådan, jf. straks nedenfor, men sådan forholdt det sig ikke desto mindre – og tilsvarende havde det længe været under Humaniora, hvor fx et Romansk Institut i tiden før dette fakultets institutorganiseringer ellers fandt sted – hvilket var i 1946 – kun betegnede en samling ord-

bogsmateriale, mens andre aktiviteter under fagområdet Romansk i hovedsagen henhørte under "fakultetsundervisningen".⁶⁵ I beretningen for 1950/1951 anføres da i afsnittet om Det økonomiske og juridiske Fakultet under overskriften INSTITUTTER i alt tre af slagsen, nemlig "Aarhus Universitets økonomiske institut", "Institut for Samfundsforskning" og "Juridisk Laboratorium". Sidstnævnte præsenteres således:

"Juridisk Laboratorium

Forstander: Professor, dr.jur. *Torben Lund*.

Det juridiske Institut har i året 1950-51 modtaget bogsamlinger som gave fra fhv. stiftamtmand V. Hvidt, Århus, fra sparekassedirektør Kai Fischer-Jørgensen, Faaborg, og fra Den permanente internationale Domstol i Haag".

Første studentermedhjælp

I årsberetningen for 1952/1953 hedder det, at der fra 1. april var bevilget midler til aflønning af en student som medhjælp for forstanderen. Hermed er formentlig den første studentermedhjælp blevet tilknyttet. Der var i årets løb modtaget en række boggaver, bl.a. fra Sundhedsstyrelsen, politimesterembedet i Skælskør og fra hofjægermester Cederfeld de Simonsen.⁶⁶ Hvad angår 1953/1954 har biblioteket undergået en navneforandring, idet betegnelsen "Juridisk Laboratorium" nu erstattes af "Juridisk Institut". Sideløbende er der året forinden og samme år etableret andre institutter inden for fagområdet (nemlig for henholdsvis Kriminologi og Skatteret – og med selvstændige håndbiblioteker). Om Juridisk Institut hedder det, at der takket være bevilling fra Århus kommune har kunnet ansættes en assistent, nemlig stud.jur. Peter Friis Nielsen, og at der herefter har kunnet gennemfø-

res en tiltrængt gennemgang af instituttets bogbestand og ordning af de i håndbogssamlingen opstillede bøger. Om 1954/1955 hedder det blot, at "Instituttet har fungeret som laboratorium for fakultetets lærere og studenter". Året efter – i beretningen for 1955/1956 – hedder det, at "Instituttet har fungeret som laboratorium og bibliotek for fakultetsafdelingens lærere og studenter", og at en række nyanskaffelser, navnlig inden for den nordiske litteratur, var foretaget. Som assistent havde indtil nytår tidligere nævnte stud.jur. (nu cand.jur.) Peter Friis (Nielsen) virket, og siden nytår 1956 cand.jur. fru Hedvig Nørgaard.

I Juridisk Biblioteks arkiv ligger et brev dateret 28. november 1956. Heri gør en århusiansk landsretssagfører opmærksom på, at de bind, som man fra biblioteket havde rykket ham for – Illums *Tingsret* I-II – ikke var i hans besiddelse, og at han eller hans fuldmægtig aldrig havde lånt bøger på Juridisk Bibliotek, og at "den på kortet påførte paa-tegning ikke er foretaget af mig". Altså en raffineret form for tyveri, der inkluderer falskneri, må vi tro.

Alvar Nelson afløser Torben Lund 1957

Det fremgår af årsberetningen for 1956/1957, at navnet på biblioteket nu igen var blevet ændret, og ny forstander var kommet til, nemlig førnævnte professor, jur.dr. Alvar Nelson. I beretningen formuleres det således: "Ledelsen af Juridisk Institut blev den 1. april 1957 overdraget professor Nelson og benævnes nu Juridisk bibliotek." Det oplyses, at professor, dr.jur. Torben Lund, som siden 1948 uden vederlag havde været forstander for instituttet, nu ønskede at fratræde ved oprettelsen af et institut for eneretsforskning. Videre fremgår det, at biblioteket brugtes i samme omfang som tidligere



Alvar Nelson – bibliotekets forstander nummer to – ses her i 1959 sammen med bibliotekar Ida Hammershaimb, Statsbiblioteket, ved en festlig sammenkomst i Humanistisk Samfund. Foto i Universitetshistorisk Udvalgs samling.

af fakultetsafdelingens lærere og studenter, og ved ”en betydelig udbygning af reolerne er der skabt muligheden for at holde størstedelen af bogsamlingen tilgængelig i lokalet. En række nyanskaffelser, navnlig indenfor den nordiske litteratur er foretaget. Som assistent har cand.jur. fru Hedvig Hauberg Nørgaard fungeret.” Af fakultetsprotokollen fremgår i øvrigt, at dekanen på mødet lørdag 15. september 1956 meddelte, at ”opbygningen af de nye reoler i juridisk institut var begyndt samme dag som undervisningen”, og at han havde foreslået at man ”udsatte den ildelugtende maling af disse til juleferien.”

Den omtalte udbygning af reolerne har formentlig sva-



Skilt fra 1950'erne i Universitetshistorisk Udvalgs samling.

ret til 96 hyldemeter. Det var i hvert fald, hvad man ønskede, fremgår det af en ansøgning af 18. maj 1955 fra Torben Lund til universitetsbestyrelsen om kr. 4.422,00 til formålet. Samme sted nævnes, at de 32 meter straks ville blive fyldt op – så meget havde hobet sig op og gjort situationen ”uholdbar” – og at den årlige tilvækst i øvrigt omfattede 7-8 meter.⁶⁷

Af en skrivelse, som Torben Lund 2. januar 1957 sendte til det økonomiske og juridiske fakultet vedrørende behovet for at få midler til anskaffelse af den litteratur, som var nødvendig efter at der i sommeren 1956 var indført en nyordning med kurser i forskellige valgfrie fag på 2. del, fremgår, at bibliotekets (”Juridisk Instituts”) annuum ”i en årrække” havde udgjort 5.000 kr., hvoraf de 4.000 var på finansloven, mens de 1.000 var ”kommunale midler”. Konklusion: En forhøjelse på mindst 2.000 kr. var ”absolut påkrævet, hvis instituttet skal kunne svare til blot de simpleste af hensyn til undervisningen nødvendige krav”.⁶⁸

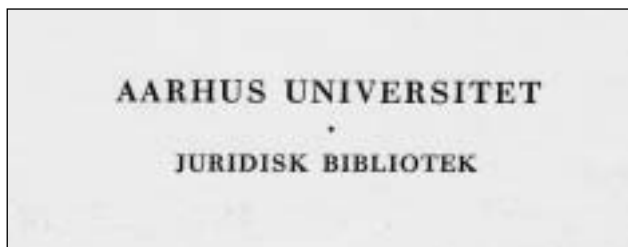
Alvar Nelson var 1952-1961 professor i retsvidenskab med særligt henblik på undervisning i strafferet. Han afløste Louis le Maire, der var blevet ansat i 1949 i forbindelse med oprettelsen af det juridiske studiums 3. del, men hurtigt forlod universitetet igen. Om sine bibliotekserfaringer forud for ankomsten til Århus skriver Nelson i et brev i 2004:

”Jeg kom till Århus vid början av höstterminen 1952 direkt från Cambridge där jag hade arbetat vid det nyinrättade institutet för kriminologi, som var inhyst i några små utrymmen inom Squire Law Library och just hade fått sin första dator (mest för bearbejdning av statistiska uppgifter). Som bibliotekarieson hade jag tidigare skrivit min afhandling i ett källarrum på Carolina i Uppsala och även sysslat något med uppbyggnaden av ett juridiskt refensbibliotek inom fakulteten. Där fanns då en rätt osorterad boksamling, och dessutom ägde Juridiska (student) Föreningen en egen boksamling, uppställd i en lärosal i universitetets huvudbyggnad.”⁶⁹

Alvar Nelson formoder, at det var på baggrund af disse erfaringer, at han blev betroet arbejdet med "at bringa ordning" i den af Dahls arvinger overdragne bogsamling. Nelson nævner, at bogsamlingen oprindelig havde været "betydende", men at en del aktuel og værdifuld litteratur desværre før overdragelsen var blevet udtaget af en svigersøn, som var jurist. Det var – som vi har set – Bondo Svane. Endvidere oplyser Nelson, at samlingen foruden af bøger bestod af særtryk og "en omfattande korrespondens framför allt med samtida nordiska rättsvetenskabsmän."⁷⁰ I 2004-brevet hedder det, at biblioteket til en begyndelse især anvendtes af lærerne, men efterhånden også af studerende, der var i gang med skriftlige arbejder.

Af beretningen for 1957/1958 fremgår da også, at Biblioteket nu var blevet brugt "i forøget omfang" af fakultetsafdelingens lærere og studenter. Nyanskaffelser navnlig inden for den nordiske litteratur var blevet foretaget, herunder indkøb af en komplet serie af Tidsskrift utg. av Juridiska Föreningen i Finland. Biblioteket havde endvidere som gaver modtaget bl.a. hovedparten af den svenske Arbetsdomstolens domme, Nordisk försäkringstidsskrift, Arkiv for Sjörett, Handelshögskolan i Göteborgs skriftserie, dele af Assurandör-Societetets domssamling samt et eksemplar af Schous Forordninger etc. 1670-1870. Som assistent havde cand.jur., fru Hedvig Hauberg Nørgaard fortsat fungeret indtil 1. juni, hvorefter stud.jur. Peter Gabrielsen overtog assistentarbejdet.

I beretningen for 1958/1959 nævnes det, at det takket være den forøgede bevilling på finansloven havde været muligt at foretage indkøb af "de nyeste tyske og franske håndbøger" foruden at foretage visse kompletteringer af bogsamlingen, "hovedsagelig med henblik på at lette lærer-



Brevhoved 1958.

nes videnskabelige arbejde". Ved gaver havde man desuden kunnet komplettere *Rigsdagstidende* og serien af den svenske arbejdsdomstols domme. Stud.jur. Peter Gabrielsen fungerede fortsat som assistent.

Af fakultetsprotokollen fremgår, at man på mødet 12. december 1958 tilsluttede sig et forslag fra Statsbiblioteket vedrørende oprettelse af et samarbejdsudvalg og valgte Alvar Nelson til medlem. Ved samme tid havde man i øvrigt fået fremstillet eget brevpapir.

Også året efter var Gabrielsen tilknyttet – nemlig i det akademiske år 1959/1960 – hvor der iflg. Årsberetningen blev foretaget "betydelige indkøb af udenlandske håndbøger, lovsamlinger og monografier", og hvor bogsamlingen blev "omgrupperet", således at aktuel nordisk og udenlandsk litteratur stod let tilgængelig. En anmodning fra universitetets professor i geografi, Johannes Humlum, om at få dispositionsret til et kælderrum, hvor "bl.a. en del af juridisk instituts bøger" var deponeret, blev iflg. fakultetsprotokollen afvist af den juridiske faggruppe på sidstnævntes møde 16. juni 1960, idet man ikke fandt nogen mulighed for at give afkald på de depotmuligheder, man på det tidspunkt rådede over.

I et lidt pudsigt brev af 10. juni 1959 skriver landsrets-sagfører Axel H. Pedersen til "Kære Alvar" – dvs. forstander Nelson – og fortæller, at han har været ved at rydde op, og at han "sender 3 digre værker fra Prisdirektoratet, som jeg med

glæde overlader det juridiske bibliotek ved fakultetet, hvis det har nogen interesse. Hvis dette ikke er tilfældet, beder jeg dig venligst lade bøgerne gå i papirkurven”.⁷¹

Alvar Nelsons ”betænkning” anno 1959

I Juridisk Biblioteks arkiv ligger en seks sider lang duplikeret diskuterende redegørelse af 9. december 1959 for bibliotekets forhold – en slags betænkning ved Alvar Nelson – og den er stilet til Det økonomiske og juridiske fakultet. Den indledes med disse ord: ”Gennem de forløbne år, i hvilke jeg har bestyret det juridiske bibliotek, er jeg blevet klar over eller har fået opmærksomheden henledt på forskellige forhold, som jeg hermed ønsker at bringe til fakultetets kendskab med henblik på nærmere overvejelse.”

I meget stærk forkortelse var det biblioteksforstander Nelsons hensigt at få drøftet, om anskaffelse af periodika og anden litteratur, som kun anvendtes af personer fra ét af det juridiske fagområdes institutter, ikke enten burde/kunne betales af disses eget annuum eller anskaffes af Statsbiblioteket på dettes bevilling og derpå deponeres i Juridisk Bibliotek, og om ikke aktuel kursuslitteratur burde indkøbes af midler fra fakultetets konto for undervisningsmateriel; desuden rejstes spørgsmålet, om ikke det ville være uhensigtsmæssigt – som det var blevet foreslået – at abonnere på tidsskrifter i Statsbibliotekets tidsskriftslæsekreds, idet det var dyrt, samtidig med at man ikke fik skrifterne til eje og – ikke mindst – fordi flere af de på Statsbiblioteket inden cirkulation fremlagte nye juridiske tidsskrifter – åbenbart iflg. pålidelige kilder – alligevel kun læstes af én enkelt lærer fra det juridiske fagområde. Så var der spørgsmålet om bibliotekets opbygning, og her var Nelson af den opfattelse, at biblioteket

i hovedsagen havde to opgaver, nemlig "at give de studerende den fornødne baggrund såvel for indarbejdelse af pensum som for løsningen af de opgaver som i øvrigt pålægges dem som et normalt led i deres studium" og "at tjene som hånd- og opslagsbibliotek for universitetslærerne fortrinsvis med henblik på deres undervisning." Nelson gav udtryk for en forventning om, at biblioteket med støtte fra Statsbiblioteket "i løbet af nogle få år kan fylde disse to opgaver". Men – fortsætter Alvar Nelson – "bogsamlingen kan også – for en stor del takket være den Dahl'ske donation og på enkelte områder i kraft af den førte indkøbspolitik – inden for begrænsede områder tjene mere specielle videnskabelige opgaver, især inden for fagene retshistorie, international ret og eneret". For sidstnævnte fags vedkommende gjaldt det dog, at "blot den mindre værdifulde del af litteraturen" forefandtes i biblioteket, mens "resten beror hos bestyreren af det pågældende institut" (så fik Torben Lund den!). Men også på anden måde var opbygningen uhensigtsmæssig iflg. Nelson, og han foreslog derfor, at man – med skyldig hensyntagen til donationsbestemmelser – snarest muligt burde arbejde på "en sådan omgruppering af biblioteket, at den af studenter og lærere hyppigst benyttede bogbestand – uden sontring mellem nordisk og udenlandsk ret i øvrigt – holdes tilgængelig. Det samme bør gælde for de af biblioteket ejede eller i deposition modtagne samlinger af periodica af almen interesse. Den øvrige del af bogbestanden bør stilles på de øverst beliggende reoler og når plads ikke længere forefindes overføres til andre lokaler på universitetet eller deponeres på Statsbiblioteket." Endelig drøftes forholdet til sidstnævnte, der gerne ville have mere opsyn med indkøbene, og det beklagelige faktum, at der inden for det juridiske områdes institutter endnu fandtes ikke-katalogiseret litteratur.

Åbenbart drøftedes Nelsons "betænkning" ved fakultetsmødet 18. december, og på den baggrund henvendte Nelson sig 1. april 1960 til (denne gang kun) den juridiske faggruppes lærere med en skrivelse, hvori han meddelte, at han nu – i påskeferien – ville påbegynde den i skrivelser af 9. december foreslåede omgruppering af bogbestanden:

"For dette formål skal jeg udbede mig, at *faggruppens lærere*

1) hver indenfor sit fagområde meddeler mig, hvilke bøger man ønsker omflyttet fra gruppe A til samlingens ældre bøger og fra gruppe B til den nye samling af aktuelle inden- og udenlandske bøger

2) tilbageleverer bøger udlånt fra biblioteket eller skriftlig meddeler, hvilke bøger, som fortsat ønskes beholdt.

Institutforstanderne bedes endvidere om at tilbagelevere alle bøger, der er forsynet med Juridisk Biblioteks stempel, og i forbindelse med afleveringen at meddele, hvilke af disse, der ønskes som permanent lån til institut."⁷²

Hvordan grupperingen overordnet kom til at tage sig ud, kan man få indtryk af via en studievejledning få år senere.

F. Biblioteksforhold.

Juridisk Bibliotekets bogsamling omfatter dansk og udenlandsk litteratur inden for retsvidenskabens område i videst muligt omfang. De nordiske lande er naturligvis fyldigst repræsenterede – for dansk rets vedkommende tilstræbes fuldstændighed – medens litteraturen fra det øvrige udlænde nødvendigvis må være et (af bevillingensmæssige grunde beskedent) udvalg.

Samlingen er opstillet og katalogiseret i følgende grupper:

A, med undergrupper 1–30 (nogle bøger og katalogkort er mærket B, hvilket skyldes en ældre, nu ophævet inddeling. Disse bøger hører nu til gruppe A).

C, som omfatter folke ret, og

D, som er tidsskrifter.

Bøgerne er optaget i Statshibliotekets alfabetiske hovedkatalog, men for at finde frem til en bogs placering på hylderne må man benytte vor egen katalog, som findes i biblioteksalokalerne. I katalogens alfabetiske del er hvert løst forsynet med oplysning om bogens systematiske plads, d.v.s. gruppe. Inden for hver gruppe er opstillingen alfabetisk.

Visse af bibliotekets bøger er opstillet på forskellige instanter. Dette fremgår af kortet skemaerne. Disse bøger vil kunne findes ved henvendelse til bibliotekaren.

Biblioteket er et præsenbibliotek til brug for fakultetets lærere og studenter. Ønsker om bøger vil altså kun i ganske ekstraordinære tilfælde blive imødekommet.

Det erkendes, at antallet af læsepladser er for lille, men da en løsning på dette problem for tiden ikke er mulig, henstilles det, at man fortrinvis beslaglægger bibliotekets kapacitet, når det er nødvendigt, medens almindelig "læseplads" i egne bøger bør foregå andre steder, f. eks. på Statshibliotekets studenterlejer (se s. 14), hvor man vil finde et eksemplar af Ugeskrift for Retsvesen.

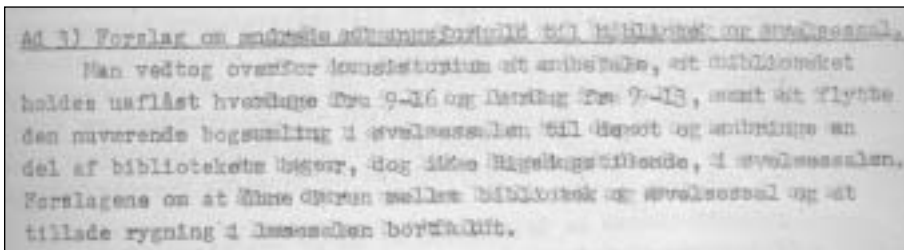
Side fra Vejledning for studiet til juridisk embedseksamen ved Aarhus Universitet, 1967.

Et mysterium søges opklaret

I december 1959 skulle et mysterium opklares, og Gabrielsen skrev med henblik herpå til dommerkontoret i Faaborg og meddelte, at Juridisk Bibliotek "for nogen tid siden" havde modtaget en større samling bøger, "fortrinsvis ældre juridisk litteratur", alle tilhørende fhv. dommer i Faaborg, hr. Fischer-Jørgensen. Ingen af fakultetets lærere anede noget om sagen, hed det, og man ville derfor gerne have hjælp til at opklare mysteriet. Var der tale om bøger fra et dødsbo, og kunne man i bekræftende fald få oplyst, hvem der havde behandlet boet, spurgte Gabrielsen og meddelte, at han vedlagde svarkuvert. Da der ikke foreligger skriftligt svar bevareret i arkivet, kan det formodes, at spørgsmålet er blevet besvaret telefonisk.⁷³ At man "for nogen tid siden" havde modtaget bøgerne, var i øvrigt noget af en underdrivelse, idet boggaven var modtaget en halv snes år forinden og – jf. citat ovenfor – omtalt i årsberetningen for 1950/51, hvor Fischer-Jørgensen i øvrigt omtales som sparekassedirektør.

I det følgende år – 1960/1961 – blev der iflg. årsberetningen (igen) foretaget "betydelige indkøb af udenlandske håndbøger og monografier", og tidsskriftssamlingen blev udvidet og omgrupperet.

Cand.jur. Peter Gabrielsen fungerede som assistent indtil 1. februar 1961 og afløstes derefter af stud.jur. H.P. Pedersen, som også var tilknyttet gennem det følgende år, hvor "Indkøb af indenlandsk litteratur er fortsat i det hidtidige omfang". I et møde 14. januar 1961 i den juridiske faggruppe vedtog denne, at man over for konsistorium anbefalede, at biblioteket holdtes uaflåst hverdage 9-16 og lørdag 9-13, samt at flytte den daværende bogsamling i øvelsessamlingen til depot og anbringe en del af bibliotekets bøger – "dog ikke



Fra fakultetsprotokollen vedr. møde i den juridiske faggruppe 14. januar 1961.

Rigsdagstidende” – i øvelsesalen. Ved samme lejlighed bortfaldt forslag om at åbne døren mellem bibliotek og øvelsesal og at tillade rygning i læsesalen.

Assistent Pedersen konciperede i midten af februar 1961 en skrivelse til svenske universiteter om, at Juridisk Bibliotek gerne ville modtage ”alle nu benyttede” samt fremtidige kompendier, og at man håbede at opnå ”den for studenter sædvanlige rabat”.⁷⁴

Månedens efter – 4. marts 1961 – skrev Alvar Nelson til arkivar Flemming Dahl – søn af Frantz Dahl – og takkede for ”den venlighed De har vist ved at komplettere den af Maria og Frantz Dahl til universitetet skænkede bogsamling”. Dette skete på baggrund af modtagelsen af i alt 14 numre, fremgår det af en efterstillet liste. Nelson meddelte samtidig, at han allerede over for Flemming Dahls bror, professor Torsten Dahl, havde givet udtryk for sin glæde over, at familien stadig viste Juridisk Bibliotek velvillig interesse.⁷⁵

”Kendte personligheder”

Åbenbart havde den navnkundige politimester Hoeck i Århus tilbudt biblioteket at købe *Love og Anordninger 1660-1935*, og man var da også interesseret i at købe endnu et sæt

– thi man ejede et i forvejen – men den pris, som åbenbart havde været på tale, ville man slet ikke kunne klare, meddelte Alvar Nelson i en skrivelse af 4. november 1961 til politimesteren og tilføjede, at fakultetet gerne ville modtage samlingen som gave, og undlod ikke smigrende at meddele, at "Biblioteket ser det som en af sine opgaver at samle værker, som har tilhørt kendte personligheder med tilknytning til Universitetet og byen."⁷⁶

Alvar Nelson skriver i 2004, at det oprindelig var meningen, at det juridiske bibliotek skulle udbygges "till ett särskilt referensbibliotek, närmast för de juris studerande", og at lærerne "litade fortfarande mest på de böcker de själva förvärvat och hade där hemma". Iflg. Nelson havde man ikke til fulde erkendt de studerendes behov for håndbibliotek og læsepladser, og – som han skriver – den store forandring, som han selv fulgte i Lund og senere i Uppsala, skete derefter, dvs. fra tresserne og frem, hvor "ökande kraven på modern juridisk utbildning med aktivt deltagande av de studerande i seminarier, grupparbeten inom projekt och fingerade rättegångar [...] så smäningom [kom] att tvinga fram ökande resurser och bibliotekarier med särskild inriktning på juridik och kunskaber om databaser m.m."

Stig Jørgensen efterfølger Alvar Nelson

Alvar Nelson drog tilbage til Sverige ved udgangen af 1961, og fra det akademiske år 1962/1963 og fem år frem var professor, dr.jur. Stig Jørgensen leder af Juridisk Bibliotek. Iflg. fakultetsprotokollens referat af møde 18. januar 1962 i den juridiske faggruppe skulle Jørgensen samtidig flytte ind i "det værelse, professor Nelson havde haft (Professor Illums

værelse).” Betegnelsen ”forstander” erstattedes ved samme lejlighed af ”bestyrer”. Årets beretning var kortfattet: ”Indkøb af indenlandsk litteratur er fortsat i det hidtidige omfang. Som assistent har fungeret stud.jur. Jens Ostenfeld.” I udvalget vedrørende samarbejde med Statsbiblioteket indtrådte økonomen Jørgen Gelting efter Nelsons bortrejse iflg. fakultetsprotokollen.

I en ansøgning af 10. april 1962 fra Juridisk Bibliotek til rektor om kr. 2.274 til opstilling af flere reoler, meddeles det,



Juridisk Biblioteks tredje forstander/bestyrer Stig Jørgensen på optagelse, der formentlig stammer fra 1960'erne. Foto Taarnborg. I Universitetshistorisk Udvalgs samling.

at pladsforholdene nu (igen, må vi sige) var så begrænsede, at man havde måttet flytte ”visse samlinger” ind i øvelsessalen ved siden af, og ”alligevel er praktisk talt alle hylder fyldt op, således at der ikke er plads til nyanskaffelser for den periode, som medgår indtil flytningen om nogle år.” At denne periode oven i købet skulle vare otte år, var jo ikke til at vide. Med alle de reoler, der var kommet til efterhånden – 96

meter få år forinden – kan det nok være svært at forestille sig, hvor nye skulle kunne anbringes, men svaret er givet i ansøgningen: ”Det er muligt at skaffe 25-30 reolmeter ved at bygge til loftet mellem vinduerne og på sydsiden af inskriptionen på østvæggen.”⁷⁷

450 studerendes kamp om ét sæt af Ugeskrift for Retsvæsen

Det juridiske fakultetsråd havde på sit møde 20. november 1962 punktet ”Forholdene på Juridisk Bibliotek” på dagsordenen. Udgangspunktet var, at man i dette studenterforum fandt, at pladsforholdene langt fra var tilstrækkelige, og at noget derfor måtte ske. At en situation, hvor alle studerende trængtes i biblioteket lige netop i middagsstunden – og at så mange havde behov for netop at anvende det ene sæt af *Ugeskrift for Retsvæsen*, som var lagt frem – kunne, mente én, meget let få ikke mindst førstedelsstuderende til at miste læselysten, og han foreslog derfor, at folk lod være med at fylkes i biblioteket ved middagstid og i stedet kom om aftenen. Hertil indvendtes, at denne løsning jo var forbeholdt folk, som boede lige ved universitetet – og at det derfor ville gå ud over førstedelsstuderende (som jo normalt endnu ikke havde opnået kollegieværelse). En tredje gjorde opmærksom på, at man også kunne benytte Statsbiblioteket. Én fastslog, at 450 studerendes kamp om ét sæt af Ugeskriftet, hvori de ofte endda alle var interesseret i samme dom, var utåleligt,⁷⁸ og foreslog at man fik lov også at inddrage sættet på øvelsessalen. Et forslag om også at inddrage selve øvelsessalen – der som tidligere nævnt lå lige op ad biblioteket – til biblioteksmæssig brug hver dag fra fx klokken 11 til 12 blev

straks skudt ned som urealistisk som følge af den almindelige lokalemangel. Én mente, at folk nok kunne udvise en vis fleksibilitet i den foreliggende situation, og håbede at man ikke bare gav op, hvis man ikke straks kunne få en plads eller en bestemt bog. Formanden var af den mening, at rådet ikke kunne stille noget op, og selv om der var forlydender om snarlig anbringelse af endnu et par borde i biblioteket, så ville forholdene alligevel ikke foreløbig blive rigtig gode. Hertil reagerede én ved at fortælle formanden, at dennes opgave ikke var at moralisere, men at fremme studenternes berettigede ønsker. Herefter erklærede formanden sig villig til at tale med forstanderen "efter først at have sonderet terrænet hos Ostenfeld (bibliotekaren)", og han ville endvidere udfærdige en skriftlig henstilling, hvis fakultetet ønskede en sådan. Man kom også ved mødet ind på udlånsordningen og "den beklagelige forsvinden af bøger fra biblioteket".⁷⁹

I februar 1963 rettede Stig Jørgensen henvendelse til forskningsbibliotekar, cand.jur. Jens Søndergaard, Juridisk Laboratorium ved Københavns Universitet, for at høre, hvilke midler, man rådede over ved søsterbiblioteket i København, således at han havde en baggrund for en finanslovsansøgning vedrørende biblioteket.⁸⁰

Flere borde og stole

Vi har ovenfor hørt om, hvordan der flere gange blev fundet plads til flere reoler. Nu, i august 1963, ansøgte Stig Jørgensen om kr. 3.710 "til indkøb af 12 borde og 24 stole til biblioteket". Fire borde i såkaldt "overstørrelse" skulle dog ved samme lejlighed udgå, idet man ellers ikke kunne anvende reolstigen – og den må man virkelig have haft brug for nu,

hvor der var bøger til loftet. "Juridisk Bibliotek er samtidig" skriver Jørgensen videre, "de studerendes eneste læsesal på universitetet; det benyttes i udstrakt grad af de studerende dels i mellemtimer dels som arbejdsplads. – Da biblioteket i 1946 indrettedes til ca. 200⁸¹ studerende, og da studentertallet nu er steget til ca. 550, har pladsforholdene længe været for trange. Ved at rykke bordene sammen kan der skaffes plads til yderligere 8 borde (18 + 4) eller 16 læsepladser."⁸² Resultatet må være blevet noget i retning af den opstilling, som er vist på tegningen i *Arkitektens Maanedshæfte*, XXXVI, 1949, jf. ovenfor.

Beretningen for 1963/1964 svarer til det foregående års bortset fra, at det nu er indkøb af både "indenlandsk og udenlandsk litteratur", der er fortsat i det hidtidige omfang, og at assistenten nu var stud.jur. Claus Munck." Denne ordlyd gentages i beretningen for 1964/1965.

I april 1964 var der iflg. skrivelse af 28. april fra E. Berg, Bygningsforvaltningen, til Stig Jørgensen bevilget i alt kr. 3.823,15 til "opsætning af reoler, hylder og skuffer i juridisk bibliotek".⁸³ Det var som reaktion på en ansøgning af 22. april fra Stig Jørgensen. Samme dato havde Jørgensen i en skrivelse til Den juridiske faggruppe meddelt, at der ikke kunne opsættes flere reoler i selve biblioteket "uden at indskrænke den i forvejen begrænsede læseplads for de studerende." Også "kælderpladsen er i det væsentlige udfyldt ligesom mange arbejdsværelser er forsynet med bibliotekets bøger", hed det, og "Da øvelsessalen således i videre omfang end hidtil må anvendes til biblioteksformål, vil jeg gerne have tilslutning til, at den holdes aflåst. Naturligvis vil undervisningen kunne foregå som hidtil, idet kun bøger med begrænset anvendelse vil blive placeret i øvelsessalen."⁸⁴

I løbet af universitetsåret 1964/1965 (første gang på

fakultetsmødet 19. december 1964) havde man i øvrigt drøftet et forslag fra Max Sørensen, der fandt det af væsentlig betydning i forhold til eksisterende udbygningsplaner at se på de fremtidige biblioteksforhold. Max Sørensen fandt det i den forbindelse hensigtsmæssigt at ophøre med at have særskilte biblioteker for de enkelte fag under fakultetet og i stedet etablere "et fællesbibliotek for hele fakultetet med tilhørende læsesale", men dog med "mindre specialbiblioteker på de enkelte institutter." Max Sørensen mente, at man på den måde kunne opnå en mere effektiv biblioteksservice og påpegede, at der på forskellige områder anvendtes den samme litteratur i de forskellige faggrupper (Statskundskab var jo kommet til i 1959). På den baggrund enedes man om, at det udvalg, som arbejdede med udbygnings- og udflytningsplanerne skulle overveje fordele og ulemper ved de forskellige biblioteksformer sammenholdt med lokalemæssige betingelser. Da det ved fakultetsmødet den 16. september 1965 stod klart, at fakultetet tilsluttede sig den allerede eksisterende ordning med separate institutbiblioteker med tilhørende læsesale, udtalte Max Sørensen, at en sådan fortsat opdeling ville være "en væsentlig ulempe både for studenter og forskere inden for fakultetets grænseområder". Han føjede til, at man måtte være opmærksom på, at der inden for samfundsfagene ville finde en betydelig udvikling sted, og at der eventuelt ville opstå nye faggrupper. Derfor kunne han ikke tilslutte sig, at man fortsat skulle have separate biblioteker ved fakultetets institutter. "Max Sørensen kunne ikke i så vigtig en sag" – hedder det – "bøje sig for bygningsmæssige vanskeligheder begrundet i fakultetets fortsatte forbliven i parken. Det måtte være byggeadministrationens opgave at finde løsning herpå. Fakultetets opgave var at opstille norm for en idealløsning." Et medlem af byggeudvalget, der altså

havde overvejet spørgsmålet, meddelte, at det ikke var tekniske overvejelser, der havde gjort sig gældende, men at man havde ment at kunne arbejde ud fra den forudsætning, at der i fakultetet var overvejende stemning for at bibeholde de separate biblioteker. Herpå fremkom der forskellige kombinationsforslag. Én foreslog, at man oprettede et fællesbibliotek for statskundskab og jura, mens man bevarede et separat økonomisk bibliotek, og en anden foreslog oprettelse af et fællesbibliotek for statskundskab og offentlig ret, men ingen af disse forslag kunne Max Sørensen gå ind for. Det tilføjes: ”Den opdeling, som var sket af det juridiske bibliotek var kun en lokalemæssig opdeling, som havde været nødvendig af pladshensyn og vedkom ikke bogsamlingen.” Man enedes om, at det så – som følge af Max Sørensens indstilling – altså ikke var ”fakultetet”, men ”fakultetets flertal”, der gik ind for at bevare de separate biblioteker, og at dette noteredes.

Karl Georg Schmidt ansættes 1967

I selve beretningen for 1965/1966 og for 1966/1967 oplyses blot, at bestyreren er Stig Jørgensen.⁸⁵ Derimod er beretningen for 1967/1968, hvor Stig Jørgensen stadig var bestyrer, noget fyldigere, idet der nu omtaltes en nytilknyttet bibliotekar, diverse initiativer og lidt beklagelser:

”Bibliotekar: Amanuensis, cand.jur. Karl Georg Schmidt.

Bibliotekets tilvækst har i det forløbne år omfattet 634 katalogiserede bøger foruden et antal småtryk og andet ukatalogiseret materiale samt 14 tidsskrifter. Tilvæksten har været særlig stor inden for områderne retsfilosofi og almindelig retslære.

Det har kun i beskedent omfang været muligt at opfylde den særlige forpligtelse, der påhviler biblioteket til at komplettere og supplere

den retshistoriske afdeling af Frantz Dahls samling, der udgør grundstammen i Juridisk Bibliotek. En stor del af bøgerne i denne samling er uindbundne, og biblioteket har i det forløbne år fået indbundet et mindre antal af disse.

Biblioteket udgiver ved udgangen af hvert kvartal en duplikeret liste over nyanskaffede bøger og tidsskrifter.”

Med bibliotekarens ansættelse er der tilsyneladende ikke brug for nogen assistent. I Karl Georg Schmidt havde Stig Jørgensen fundet en person med en ideel kombination: En biblioteksmand (forinden ansat i Statsbiblioteket), der samtidig var jurist.⁸⁶ Altså en person, som kunne fatte, hvad folk efterspurgte, også hvis de ikke selv helt præcis kunne gøre rede for deres ønsker, og iflg. Stig Jørgensen, var han ”god til at omgå studenterne”. Schmidt blev på forslag fra Stig Jørgensen i første omgang ansat som amanuensis i Institut for Eneretsforskning hos Torben Lund – der på det tidspunkt



Karl Georg Schmidt, daglig leder i Juridisk Bibliotek 1967-1995, her på optagelse fra 1992 v/ Søren H. Jørgensen. Paragrafs fotoarkiv.

kun havde én amanuensis (Torben Svénné Schmidt), men godt kunne bruge en mere – og skulle som en del af sin forskningsforpligtelse tage sig af biblioteket. Sådan fungerede det frem til ca. 1970, da Schmidt frigjordes fra Eneret⁸⁷ og kunne koncentrere sig om biblioteksarbejdet. Karl Georg Schmidts tilknytning til biblioteket var imidlertid ikke uden problemer, idet Max Sørensen fandt, at det var misbrug af offentlige midler at ansætte en person som amanuensis, når den reelle hensigt var, at han skulle fungere som bibliotekar. Dette synspunkt deltes dog ikke af fx daværende konstitueret professor Erik Christensen, den senere politimester i Århus, der gav udtryk for, at en sådan ordning var en god disposition for den fremtidige udvikling af biblioteket hen mod et *forskningsbibliotek*.⁸⁸

Det fremgår af korrespondance fra forsommeren 1967, at "Bibliotekets statsbevilling" året forinden var blevet øget fra kr. 27.700 til 35.000, hvortil kom yderligere 5.000, men det var ikke nok, skrev Stig Jørgensen til rektor 9. maj 1967, for netop nu skete der en voldsom stigning i studenterantal og antallet af yngre lærere og forskere" – syv-otte nye amanuenser i nærmeste fremtid, anslog han.⁸⁹

Af fakultetsprotokollens referat af møde 17. august 1967 fremgår, at økonomiprofessor Jørgen S. Dich havde foreslået, at man i "dagligstuen" i det gamle matematiske institut – dér hvor Statskundskab kom til at bo i mange år (nuværende Bygning 330) – oprettede et "læseværelse for lærere". Han forestillede sig, at hver faggruppe kunne holde et par tidsskrifter, som kunne anbringes der, og at man hertil kunne søge midler hos universitetets jubilæumsfond. Tanken om en sådan fælles professor-hyggestue ligner lidt de tanker om et domicil for Det lærde Selskab, som Dich var talsmand for på omtrent samme tid.⁹⁰

I beretningen for 1968/1969 meddeles følgende:

”Bibliotekets tilvækst af katalogiserede bøger har i det forløbne år været 623 (titler), 12 tidsskrifter foruden ukatalogiseret materiale.

Åbningstiden er blevet udvidet, således at der nu er adgang for studerende daglig kl. 9-18. Biblioteket har – særlig på grund af denne udvidelse – antaget en medhjælper. Stud.jur. Ove Torp har i perioden november 1968 til juni 1969 beklædt denne stilling.

Bibliotekaren har i september orienteret de nye studenter om bibliotekets indretning og funktion samt om benyttelsen af de vigtigste håndbøger og opslagsværker.

Biblioteket udsender hver 14. dag til faggruppens medarbejdere en fortegnelse over nyanskaffelser.”

Fra og med beretningen for 1969/1970 nævnes der ikke længere nogen bestyrer for Juridisk Bibliotek, kun bibliotekar, amanuensis, cand.jur. Karl Georg Schmidt.

Tilvæksten af katalogiserede bøger havde været 982 (titler), og tallet var 17, hvad angår tidsskrifter. Til indkøb af antikvariske bøger og ”nogle særlige værker” havde biblioteket modtaget midler fra landsretssagfører, dr.jur. Axel H. Pedersens fødselsdagslegat (kr. 3.170) og fra Aarhus Universitets forskningsfond (kr. 12.540). Fra og med året forinden – i hvert fald har det ikke været nævnt tidligere – havde de nye studenter i september modtaget en orientering om bibliotekets indretning og funktion, og bibliotekaren Karl Georg Schmidt havde ”besøgt Det kongelige Bibliotek i København og det juridiske fakultet og Universitetsbiblioteket i Oslo.”⁹¹ Der var igen blevet tilknyttet en assistent, der dog nu kaldtes ”medhjælper”, nemlig stud.jur. Barbro Geiger.

Juridisk Biblioteks beretning for 1970/1971, som desværre er den sidste fra biblioteket i Aarhus Universitets årsberetning, melder om en tilvækst i perioden fra 1. august 1970 til 31. marts 1971 på 680 bøger og 10 tidsskrifter og oplyser, at Aarhus Universitets Forskningsfond har ydet

30.000 kr. til udbygning af bibliotekets bestand af udenlandske domssamlinger. Biblioteksorientering for nye studerende fandt sted i september. Biblioteket flyttede i august 1970 til nye lokaler i den nyopførte bygning 351 – hvorefter biblioteket rådede over ”en sådan reolkapacitet, at en fortsat og meget ønskelig forøgelse af bogsamlingen ikke hæmmes af pladsmangel.”⁹²

Juridisk Bibliotek havde i øvrigt gennem en periode efter dets indvielse i hovedbygningen i 1946 været anvendt til afholdelse af eksamen. Robert Bech meddeler følgende – og understreger kraftigt, at der er tale om en anekdote:

”I en årrække blev den halvårslige prøve i bogholderi afholdt i biblioteket, og vedkommende, som underviste, havde banket ind i hovedet på studenterne, der jo ikke havde megen forstand på bogholderi, at *debet* var ud mod vinduerne, og *kredit* var ovre mod reolerne, Så skete der et år det, at der var så mange tilmeldte, at prøven måtte flyttes ned i aulaen, hvorefter dumpeprocenten steg markant!”⁹³

”På stjernetæppe lyseblå ...”

En pudsig historie om et tæppe kan passende danne overgang fra Juridisk Biblioteks placering i Hovedbygningen til dets nye hjemsted i Bygning 351. I den tidligere omtalte ”Ankeprotokol” – fra 1967 omdøbt til ”Anke- og forslagsprotokol” – har en studerende (hvis navn er svært at tyde) 16. december 1967 skrevet følgende:

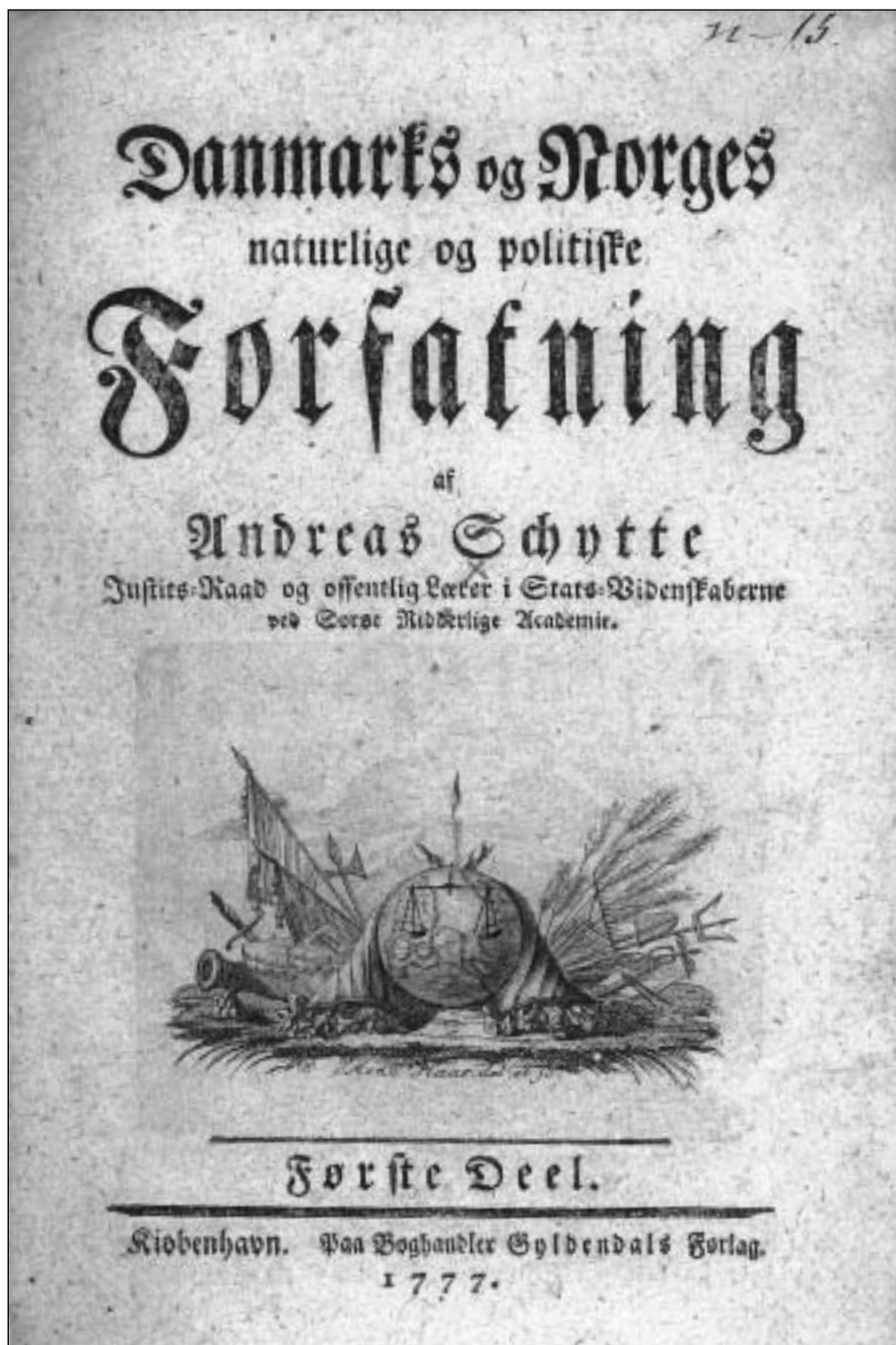
””På stjernetæppe lyseblå skal glade vi i biblioteket gå.” – Hvad med at få lagt et dejligt blødt tæppe på gulvet her i biblioteket?”

Knap fire måneder senere, 8. marts 1967, svarede Finn Brøbecher, at rådet – dvs. det juridiske studenterråd – inspireret af ”disse poetiske udgydelser” arbejdede med sagen.

20. februar 1969, næsten to år senere, ønskede stud.jur. Lise Dybdahl oplyst resultatet af det langvarige arbejde, da også hun nærede ønske om et gulvtæppe ”lige som den poetiske udspørger”. På vegne af rådet svarede Christian Nielsen 15. april 1969: ”Vi får ikke et tæppe på biblioteket, men et nyt bibliotek med tæppe”. Rådsrepræsentant Nielsen vidste ikke helt, hvornår dette ville ske, men henviste til, at man fra officiel side regnede med halvandet til to år.

Man fik dog ikke til det nye bibliotek anskaffet noget ”dejligt blødt tæppe” til gulvet, men blot et standardfilttæppe af den type, som blev kendt for at oplade folk, der færdedes på det, med statisk elektricitet. Filttæppet afskaffedes først ved den store ombygning af Bygning 351 i 2002.

Det fremgår af anke- og forslagsprotokollen, at man et par år før flytningen havde indført forbud mod at medbringe tasker på biblioteket for at vanskeliggøre bogtyverier – en praksis, som blev ophævet igen på et tidspunkt.⁹⁴ I øvrigt føres den sidste anke- og forslagsprotokol ikke længere efter april 1969.



III: I BYGNING 351 SIDEN 1970

Som nævnt bød det nye bibliotek i Bygning 351 på ”en sådan reolkapacitet, at en fortsat og meget ønskelig forøgelse af bogsamlingen ikke hæmmes af pladsmangel.” Sådan forholdt det sig vel en tid – som det gerne gør – og ingen har på det tidspunkt kunnet forestille sig, at Juridisk Bibliotek 35 år senere skulle lægge beslag på tre af bygningens etager.

Et biblioteksudvalg nedsættes

I 1970 var Styrelsesloven blevet vedtaget, og året efter blev den indført, hvorfor en række styrende organer så dagens lys. Et af disse var Det juridiske Fagråd, som på sit 2. møde, der fandt sted fredag den 29. januar 1971, som pkt. 11 på dagsordenen havde dette emne: ”Nedsættelse af udvalg vedrørende det juridiske bibliotek”. Herom hedder det:

”Formanden [lektor Erik Hørlyck, PL] bemærkede, at Karl Georg Schmidt har foreslået nedsat et udvalg bestående af repræsentanter fra institutterne, der kan bistå bibliotekaren med bogindkøb og lignende ... Det vedtoges at nedsætte det foreslåede udvalg og anmode institutterne om at udpege hver 1 repræsentant. I øvrigt valgtes Knud Sander Petersen som medlem af udvalget, der derfor får 4 medlemmer.”

Udvalget kom til gennem alle de atten år, hvori det bestod, at bestå af en ret stabil medlemskerne, hvad angår lærere – to af dem sad alle årene – hvorimod studenterrepræsentanten eller -repræsentanterne og her altså Sander Petersen – i sagens natur udskiftedes med jævne mellemrum. Gennem et par år i første halvdel af 70'erne valgtes i øvrigt af uoplyste årsager ingen studenter til udvalget. Af fagrådsreferaterne

fremgår det gennem en årrække ikke, hvem lærerrepræsentanterne var, men fra anden side – skrivelse af 17. januar 1979 fra biblioteksudvalget til Det juridiske Fagråd – oplyses det, at der fra januar 1971 var tale om Orla Friis Jensen, Torben Svénné Schmidt og Poul Sørensen, og at udvalget suppleredes med Stig Jørgensen i marts samme år. Svénné Schmidt blev formand for udvalget.⁹⁵

Særlige pladser til særlige studier

På Det juridiske Fagråds 8. møde, tirsdag den 10. august 1971, behandledes spørgsmålet om bibliotekets indretning, og ved dette punkts behandling var Karl Georg Schmidt til stede:

”Amanuensis Karl Georg Schmidt fremlagde på biblioteksudvalgets vegne forslag om en ordning, hvorefter der indrettes særlige pladser på biblioteket til brug for studerende, der kommer på biblioteket med henblik på at benytte dettes litteratur til løsning af særlige opgaver eller til særlige studier, navnlig i forbindelse med kursusundervisningen. (Modsat studerende, der blot kommer for at ”læse lektier”). Bibliotekaren vil udstede fornøden legitimation til sådanne studerende og i øvrigt forestå det praktiske, derunder kontrol med, at ordningen ikke misbruges. Ordningen er tænkt som et forsøg i det kommende semester, og det påregnes senere overvejet, om den bør medføre ændringer med hensyn til bordes og reolers opstilling.”

Fagrådet tiltrådte forslaget, og Schmidt ville efterfølgende underrette kursislærerne om ordningen.

Ved Fagrådets møde 5. oktober 1971 drøftedes prioritering af ansøgninger om éngangsbevillinger, og Hørlyck rejste her en sag vedrørende en ansøgning fra Juridisk Bibliotek om en bevilling på kr. 42.000 af rektors rådighedssum, som var fremsendt til rektor måneden forinden. Der var tale

om fortsættelse af en lidt indviklet sag fra 1970, hvori der af det juridiske bibliotek var søgt en bevilling på kr. 60.000 til indkøb af engelske og amerikanske domssamlinger til Juridisk Bibliotek. Pr. 1. juli 1970 var der heraf bevilget kr. 30.000 med bemærkning om, at "de resterende kr. 30.000 ville blive optaget i 1971/72". På grund af prisstigninger var denne rest nu blevet til kr. 42.000. Hørlyck anså de manglende værker for "særdeles nødvendige for den juridiske forskning" og anmodede derfor om budgetudvalgets anbefaling af ansøgningen. Denne anbefaling ville blive givet, og dekanen ville give meddelelse herom, når sagen kom for i forretningsudvalget.

På Det juridiske Fagråds møde 29. oktober 1971 drøftede man på ny spørgsmålet om et fælles bibliotek under fakultetet, denne gang dog ikke – som da Max Sørensen introducerede forslaget i midten af det foregående årti – for jura, økonomi og statskundskab, men kun for jura og økonomi.⁹⁶ Fagrådsformanden henviste til, at det af referat fra Den økonomiske faggruppes møde 22. september samme år fremgik, at der "af byggeudvalget for etape I C og I D var fremsat forslag om fælles bibliotek for faggrupperne". Stig Jørgensen oplyste, at spørgsmålets behandling i byggeudvalget befandt sig på "et præliminært niveau", hvilket Fagrådet tog til efterretning. Lektor Peter Germer bemærkede, "at Institut for Offentlig Ret var imod fælles bibliotek for de to faggrupper".

Ved Fagrådets møde 26. november 1971 besluttede man at "rykke" Konsistoriums Forretningsudvalg for den bevilling til amerikanske domssamlinger, som er omtalt tidligere.

4. februar 1972 valgte Fagrådet Bo Stærmose som medlem af biblioteksudvalget.

Under en drøftelse på Fagrådets møde 3. marts 1972 af spørgsmålet om "indkøb af lærebøger til brug for studienæv-

net og til eksamensbrug” – hvilket vedtoges, foruden at bøgerne efter endt brug skulle overdrages til enten institutterne eller biblioteket – foreslog ”Beck”, dvs. professor Robert Bech, at der til læsesalen indkøbtes en del af de håndbøger, hvortil der henvistes i lærebøgerne (”tilgrænsende håndbøger”). Man enedes om at rejse spørgsmålet over for biblioteksudvalget gennem bibliotekaren.

Herefter hersker der tavshed, hvad angår Juridisk Bibliotek, i referaterne fra Det juridiske Fagråd frem til 27. februar 1975, hvor det under punktet ”meddelelser” hedder:

”Formanden [Peter Germer] meddelte, at der fra fagrådets konto 053, biblioteket, var overført kr. 20.000 til Det økonomiske fagråds konto 53. Overførslen skyldes juristernes udflytning til fl. [sic! PL] Fysisk Institut”.

Ved et særligt møde 16. maj 1975, hvori deltog repræsentanter for institutterne, studienævnet og Juridisk Bibliotek, vedtog man udkast til fordeling af midler på forskellige konti. I forhold til året før fik biblioteket næsten fordoblet sine midler til medhjælp, idet man nu skulle have 10.000 kr., mens annuums-bevillingen, der året før havde været på 209.700 kr., nu var skåret ned til 110.000 kr. Til tjenesterejser var der for bibliotekets vedkommende bevilget 0 kr. Som forklaring på størrelsen af bibliotekets del i annuum hedder det i en skrivelse af 22. maj. 1975 (underskrevet af næstformand i fagrådet stud.jur. Lars Svenning Andersen):

”I sidste finansår fik biblioteket en relativ stor bevilling på konto 53, annuum. Dette skyldes primært, at der var rigelige midler på kontoen. En væsentlig del af nedskæringen på denne konto er derfor foretaget ekstraordinært her.”

Fotokopiering

"Studenters benyttelse af fotokopieringsmaskinen" blev taget op på Fagrådets møde 29. maj 1975, hvor Lars Svenning Andersen foreslog en ordning, hvorefter studenter fra og med 1. september samme år to timer dagligt skulle have fortrinsret til at anvende fotokopieringsmaskinen mod betaling af 30 øre pr. kopi. Det oplystes, at bibliotekar Karl Georg Schmidt var villig til at administrere denne ordning. Fagrådet tiltrådte ordningen – dog således, at hastesager nødvendigvis måtte komme før andre kopieringsopgaver.

Hermed var fotokopieringen under Den juridiske Faggruppe altså underlagt Juridisk Bibliotek. 10-15 år tidligere var det umådelig lidt, der kopieredes, erindrer Orla Friis Jensen, men skulle man endelig have kopi af en artikel, indleverede man den hos den nyansatte "kopist" i hovedbygningen og hentede så kopierne nogle dage senere.⁹⁷

Ved Fagrådets møde 11. september 1975 tildeltes biblioteket 21.000 kr. "forlods" i forbindelse med en "opskrivning" af konto 53 (annuum) på baggrund af, at diverse konti efter henstilling herom fra fakultetets budget- og forretningsudvalg reguleredes i forhold til løn- og prisniveauet for april 1975.

30. oktober samme år bemyndigedes Peter Germer, Fagrådets formand, til at bevilge et beløb på indtil kr. 5.000 over medhjælpskontoen til Juridisk Bibliotek.

22. januar 1976 tildelte Fagrådet Juridisk Bibliotek kr. 40.000 af i alt kr. 115.000 på konto 53, anskaffelser. Kr. 40.000 gik ved samme lejlighed til trykkeriet, der skulle have ny trykkemaskine, mens resten af beløbet fordeltes på de fire institutter.

Fotokopieringsordningen, som blev vedtaget 29. maj

1975, viste sig ikke at være holdbar, idet én maskine ikke var tilstrækkelig, og man vedtog derfor i Det juridiske Fagråd 26. februar 1976, at foreslå, at Jurrådet selv anskaffede sig en kopimaskine og selv administrerede salg af fotokopier. Ved samme møde bevilgedes kr. 5.000 til biblioteket af faggruppens medhjælpskonto.

På Fagrådets møde 11. marts 1976 vedtog man at bevilge kr. 9.200 (tildelt faggruppen fra fakultetets budget- og forretningsudvalg) til biblioteket til "anskaffelser og diverse drift".

29. april 1976 figurerer biblioteksudvalget igen på Fagrådets dagsorden, idet der skulle vælges nyt medlem efter Lars Svenning Andersen. Man valgte Hans Lindum Møller.

28. juni samme år bevilgede Fagrådet 4.000 kr. til biblioteket til medhjælp, og det samme skete 29. november.

I januar 1977 ansøgte biblioteket Det juridiske Fagråd om 9.000 kr. fra konto for annuum, i november samme år foretoges midtvejsopgørelse vedrørende budgetanliggender, og samtidig meddeltes det, at vagtmesteren (Erling Sørensen) havde bedt Fagrådet være behjælpelig med at indskærpe over for faggruppens studenter og medarbejdere, at drikkevarer som kaffe, the og chokolade af hensyn til tæpperne ikke måtte bæres rundt på gangene, og "at drikkevarer fra automaten ved biblioteket skal nydes på stedet ligesom det, der købes i kantinerne, skal nydes der."

I januar 1978 drøftede repræsentanter for institutter og bibliotek anvendelse af resterende annuumsmidler, og 30. marts samme år drøftedes fordeling af 1978-bevillinger til institutter og bibliotek – biblioteket fik 130.000 kr. på annuumsbevillingen og 20.000 kr. som "foreløbig" bevilling på medhjælpskontoen.

Ved midtvejsopgørelsen i august 1978 fik biblioteket

70.000 kr., og to måneder senere meddeltes det i en mødeindkaldelse, at en indstilling fra biblioteksudvalget vedrørende ansøgning fra Institut for Proces- og kriminalret ville blive udsendt inden selve mødet. Af en efterfølgende indkaldelse senere samme år fremgår, at budget for 1979 ville blive drøftet på et møde for institutter og bibliotek.

Nye låneregler

På Fagrådets møde 26. oktober vedtog man et "Forslag til nye låneregler for biblioteket".

14. december 1978

behandledes budget for efterfølgende år, og her tildelte biblioteket 190.000 kr. af annum og 30.000 kr. af medhjælpskontoen.



Nye lånereqler 1978.

8. Indstillinger fra biblioteksudvalget.

En indstilling fra biblioteksudvalget af 17. januar 1979 vedrørende udvalgets sammensætning og opgaver blev tiltrådt. Udvalgets opgaver er herefter at føre tilsyn med Bibliotek, afgive indstilling til fagrådet om bevilningsbehov og drøfte større bogskaffelser. Udvalget består af 4 lærer- og 2 studentermedlemmer. De sidetnavnte udpeges af fagrådet efter indstilling fra Det juridske studenterråd. Det besluttedes at bemyndige formanden til at udpege disse medlemmer, når en indstilling foreligger.

Ligeledes tiltrædtes en indstilling fra udvalget af 18. januar 1979 om nøgleordningen. Den vigtigste ændring bliver at tidsskriftsalen fremtidig vil være aflåst uden for almindelig åbningstid.

Indstillinger 1979.

Ved Fagrådets møde 25. januar 1979 forelå to indstillinger (af 17. og 18. januar) fra biblioteksudvalget om henholdsvis udvalgets kommissorium og nøgleordningen,⁹⁸ og 28. februar indvalgte Niels Garner i biblioteksudvalget – mens det fortsat ikke i referatet nævnes, hvem det ellers bestod af, hvad angår repræsentanter for de ansatte.

I referat af mødet 26. juni 1979 i ”Juridisk Fagråd” – som organet en kort tid kaldtes – hedder det under eventuelt:

”Biblioteksudvalget havde indstillet, at den nuværende ekspedition i forbindelse med fotokopieringsordningen ændres, således at den efter 1. september 1979 alene varetages af Jurrådets Fond uden medvirken af bibliotekets personale ... Fagrådet vedtog at følge udvalgets indstilling.”

I foråret 1980 valgtes igen medlemmer til udvalget, og nu kom der navne på i Fagrådets referat, nemlig Torben Sønné Schmidt (formand), Stig Jørgensen, Orla Friis Jensen, Niels Garner, Karl Georg Schmidt, Morten Kjærum og Tom Uldall Hansen. Bibliotekaren (Karl Georg Schmidt), der samtidig fungerede som biblioteksudvalgets sekretær, var dermed trådt ind i udvalget, hvis man skal tro referatet,⁹⁹ mens de to sidstnævnte var studenterrepræsentanter. 31. oktober samme år vedtog Fagrådet at bevilge kr. 30.000 efter ansøgning fra biblioteksudvalget til dækning af merforbrug i daværende finansår. Samme udvalg ansøgte desuden om kr. 10.000 til dækning af udgifter i forbindelse med indkøb af ”diverse tidskrifter, bøger, abonnementer m.v.” i den resterende del af finansåret. Fagrådet bevilgede beløbet under forudsætning af en forventet ekstra bevilling til faggruppen.

Ved mødet 22. januar 1981 godkendte Fagrådet ”biblioteksudvalgets indstilling om regler for udlån”. Der er formentlig tale om en revideret udgave af 78-reglerne, men de er ikke bilagt referatet. 10. september samme år tildeles bib-

lioteket ekstra 50.000 kr., da der ved midtvejsopgørelsen konstateres, at der resterede et beløb på 250.000 kr. på Fagrådets annuumkonto. I december forhøjedes beløbet til 53.000 kr.

17. juni 1982 fordeltes Fagrådets samlede bevilling på 711.510 kr., hvor biblioteket modtog de 226.200. Til gengæld modtog biblioteket ikke midler til medhjælp, idet man siden 1978 havde haft en ansat assistent, Jytte Mønster.

Mikrodatamat

I referatet af fagrådsmødet 27. januar 1983 hedder det: "Til biblioteksudvalget genvalgtes Stig Jørgensen, Orla Friis Jensen, Niels Garner, Torben Svénné Schmidt og Jens M.D. Paulsen og nyvalgtes Frantz Dalgaard-Knudsen". I referatet af mødet 28. april samme år hedder det:

"Man besluttede efter ansøgning fra biblioteksudvalget at bevillige kr. 133.000, – til anskaffelse af mikrodatamat samt oprettelse af en database indeholdende en registrering af bibliotekets samlinger. Det vedtoges i øvrigt at tildele institutterne og biblioteket annuumsbeløb svarende til 1982".¹⁰⁰

Ved mødet 27. okt. 1983 tildeltes biblioteket ekstra 130.000 af annuumsbeløbet, og 1. december samme år fordeltes resterende annuumsmidler, så biblioteket fik 140.000, mens de fire institutter hver modtog mellem 14.000 (Retslære) og 90.000 (Privatret), og der gaves 160.000 i kantinetilskud.

19. januar 1984 genvalgtes Stig Jørgensen, Orla Friis Jensen, Svénné Schmidt og Niels Garner til biblioteksudvalget, og Carsten Munk Hansen og Jonna Hjeds nyvalgtes.

I januar året efter valgtes på ny Jørgensen, Svénné Schmidt, Garner og Munk Hansen – Orla Friis Jensen var i

mellemtiden blevet professor i Aalborg – og Ebbe Mansfeld Boe samt Morten Wenzel Selvejer nyvalgtes.

Ved fagrådsmødet 20. december 1984 nævnes kun institutter, ikke biblioteket, i forbindelse med fordelinger fra annuumsbevilling.

24. januar 1985 valgtes igen Jørgensen, Svénné Schmidt, Garner og Munk-Hansen, mens Ebbe Mansfeld Boe og Morten Wenzel Selvejer (igen) ”nyvalgtes”.

I januar 1986 genvalgtes Jørgensen, Svénné Schmidt, Selvejer og Garner, mens Lis Sejr og Bodil Stevns nyvalgtes. På Fagrådets efterfølgende møde 5. marts 1986 besluttedes det at bevilge medhjælp og annuum til institutter og bibliotek ”efter hidtil gældende retningslinjer”.

I januar 1987 genvalgtes Jørgensen, Svénné Schmidt, Garner og Lis Sejr, mens Poul Gade og Torben Lund nyvalgtes. 26. marts samme år bevilgede Fagrådet 335.000 kr. af annuumsmidlerne til biblioteket. 30. april bevilgedes 6.500 kr. til biblioteket til anskaffelse af et sæt *Ugeskrift for Retsvæsen* 1950-1983 i hæfter til anvendelse ved fotokopiering. I december besluttedes det – af i alt 418.185 kr. – at lade biblioteket få 98.010 kr. til ”EDB og boganskaffelser”.

22. januar 1988 genvalgtes Jørgensen, Svénné Schmidt og Lis Sejr til biblioteksudvalget, mens Jørn Rasmussen og Søren Skjøtt Stagis nyvalgtes. Et enkelt institut havde ikke valgt repræsentant endnu. 25. maj samme år meddelte fagrådsformanden, at han havde givet tilsagn om 92.000 kr. til inventar til læsepladser i Finlandsgade-komplekset, og i december bevilgede Fagrådet på baggrund af en ansøgning fra biblioteket 22.640 kr. af Fagrådets annuumsmidler til Juridisk Bibliotek ”til indkøb af filter, printer, hjælpeprogram samt streamer m.v.”

Biblioteksudvalget nedlægges

I referatet af fagrådsmødet 30. januar 1989 hedder det så: "På opfordring fra tidligere medlemmer [af biblioteksudvalget, PL] besluttede Fagrådet at nedlægge udvalget".¹⁰¹ Fire måneder senere – 10. maj 1989 – tiltrådte Fagrådet et fremsendt udkast til "Ordensreglement for juridisk bibliotek".

2. februar 1990 var spørgsmålet om et biblioteksudvalg igen på dagsordenen, men "Fagrådet vedtog fortsat ikke at nedsætte et biblioteksudvalg". Ved mødet 6. november samme år besluttede Fagrådet at imødekomme en ansøgning fra Juridisk Bibliotek om opnormering af HK-stilling på Juridisk Bibliotek fra 1. december 1990 til 30. november 1991 samt ansøgning om 15 medhjælpstimer pr. uge i 1991. 14. november 1991 vedtog Fagrådet at bevilge inventar (ikke nærmere beskrevet) til læsesal i Finlandsgade – idet der var indkommet en ansøgning fra "en gruppe studerende".¹⁰² Hvad angår læsesalsforhold, bragte *Paragraf* året efter¹⁰³ en *vox populi*, hvor man spurgte tre læsesalsbrugere om deres kendskab til gældende regler i tilfælde af, at man forlod sin plads for at gå til frokost eller lignende. Kun én af de tre havde fuldstændigt kendskab til gældende regler – som åbenbart var, at man ved fravær over 40 minutter skulle lægge en seddel med oplysning om, hvornår man havde forladt pladsen.

Det arbejde, som biblioteksudvalget udførte, var ret begrænset, og flere medlemmer har kun svage erindringer om udvalget. Dette gælder dog ikke Stig Jørgensen, der var medlem gennem samtlige atten år, og som fortæller, at det simpelthen blev nedlagt ved desvetudo, da bibliotekslederen ikke behøvede det og kun brugte medlemmerne som konsulenter. Også Orla Friis Jensen husker udvalget og beskri-

ver det som ”ganske formløst”: Man indstillede titler til anskaffelse, men det kunne i øvrigt enhver gøre, som havde lyst og interesse, og Friis Jensen gjorde det selv flittigt allerede som stipendiat fra 1964. Der var iflg. Friis Jensen en stående ordre i biblioteket om anskaffelse af al nordisk litteratur, så det var kun, hvad der lå derudover, der skulle indstilles særskilt. Friis Jensen erindrer i øvrigt visse problemer med tidsskrifter: Enkelte måtte afbestilles på grund af pengemangel, og andre fyldte så meget, at man havde svært ved at huse dem.¹⁰⁴

”Et fuldt forsvarligt forskningsbibliotek ... ”

Iflg. Stig Jørgensen¹⁰⁵ var der siden ansættelsen af Karl Georg Schmidt og tilkomsten i den efterfølgende periode af såvel en serie særbevillinger som store almindelige bevillinger gradvist blevet opbygget et egentligt *forskningsbibliotek*, som lærerne faktisk benyttede. Ganske vist har det – jf. ovenfor – heddet, at biblioteket i diverse tidligere beretningsår havde været benyttet af såvel lærere som studenter, men iflg. Stig Jørgensen havde det indtil da været noget begrænset, hvor meget lærerne havde brugt biblioteket, som han – for den tidlige periodes vedkommende – betegner som et ”decideret læsesals- og studenterbibliotek”.¹⁰⁶

Man har på Juridisk Bibliotek gerne meldt sig, når værdifulde bogsamlinger efter betydelige københavnske jurister blev udbudt til salg; dette gælder fx, da Stig Iuul døde i 1969, og da Alf Ross døde i 1979 og O.A. Borum i 1983. Sådanne erhvervelser skete på baggrund af særbevillinger hertil.¹⁰⁷ Karl Georg Schmidt erindrer, at han fik tilsendt en (ukomplet) liste over Iuuls samling, og at han efter at have gennemgået listen ikke fandt samlingen videre attraktiv; Stig

Jørgensen og Ole Fenger drog imidlertid til København og beså samlingen, hvorefter man erhvervede den.¹⁰⁸

Også Knud Illums bogsamling er man i besiddelse af. Den befinder sig – sammen med de dele af Stig Iuul-samlingen, som er dubletøse i forhold til Juridisk Bibliotek – i det såkaldte ”garderobearkiv” (Juridisk Biblioteks arkiv i den tidligere garderobe til det nuværende Auditorium 455).

Det var også på baggrund af særbevillinger, at der anskaffedes større amerikanske tidsskriftsserier.

At Juridisk Bibliotek nu reelt var blevet udviklet til et værdifuldt forskningsbibliotek, bekræftes af den jubilæumsartikel fra 1978, hvori professor, dr.jur. Ole Fenger opridsede den århusianske juras historie i anledning af universitetets 50-års-jubilæum og her skrev om biblioteket, at det bestod af 20.000 bind foruden tidsskrifter og nu var ”et fuldt forsvarligt forskningsbibliotek”.¹⁰⁹

... og en spændende arbejdsplads

Det var også i 1978, at Jytte Mønster blev knyttet til biblioteket. Hun var i 1976 blevet ansat i en halvtidsstilling som engelsk/tysk korrespondent ved Institut for Retslære. Samtidig læste hun på Handelshøjskolen i Aarhus. Jytte Mønster fortæller:

”Da jeg i 1978 begyndte at se mig om efter et fuldtidsjob, fik Stig Jørgensen og Karl Georg Schmidt den gode idé, at jeg kunne blive ansat på halv tid på Juridisk Bibliotek, således at jeg var på biblioteket om formiddagen og på instituttet om eftermiddagen. For Stig Jørgensen var der aldrig langt fra tanke til handling, så det lykkedes ham hurtigt at låne et ledigt stillingsnummer fra et andet institut, men kun for et halvt år. Da det halve år var gået, blev det forlænget med et halvt år og så fremdeles. Efter et par år eller tre lykkedes det endelig at gøre stillingen til en fast halvtidsstilling. Før jeg blev ansat, var der kun én fast stil-

ling på biblioteket, nemlig Karl Georg Schmidts ... Ud over KG¹¹⁰ var der ansat et par studentermedhjælpere, og som sådan begyndte den nuværende biblioteksleder Per Teglborg sin bibliotekskarriere. I min ansættelsesperiode (1978-1990) blev der ikke ansat studentermedhjælpere, så bibliotekspersonalet bestod nu kun af KG og mig. Mit arbejde var meget alsidigt: finde bøger til studenterne, sætte bøger på plads, registrere udlån til instituttets faste lærere, tage imod betaling for fotokopier (på det tidspunkt havde vi kun en gammel kopimaskine, "U-Bix'en", som vi plejede og passede som et lille barn, for der var ikke noget der hed serviceordning dengang, så KG og jeg måtte agere teknikere, når der var problemer med maskinen),¹¹¹ sætte bøger på plads, føre vores mange løbslavsværker ajour, føre dagbog, skrive accessionslister, lave bogrevision, og fra midten af 80'erne indskrive bøger fra før 1978 i bibliotekets database Mikromarc (bøger efter 1978 blev katalogiseret elektronisk på Statsbiblioteket).

Juridisk Bibliotek er ikke et almindeligt udlånsbibliotek, dvs. at bøgerne kun kan anvendes på stedet (de faste lærere kunne dog låne bøgerne med på deres kontor, hvor vi kunne hente dem, hvis andre ønskede at bruge dem) og til fotokopiering. Dog var der mulighed for at låne bøger fra Juridisk Bibliotek gennem Statsbiblioteket. 2-3 gange om ugen fik vi bestillinger fra Statsbiblioteket, og det var så mit arbejde at finde disse bøger frem. Jeg var lige ved at glemme en anden vigtig og meget betroet opgave: stempning af bøger! Efter at være blevet set an et stykke tid fik jeg lov til at stemple nye bøger både indeni og på "snittet", en vanskelig opgave, når det drejede sig om uindbundne bøger og tidskrifter. Her skulle man bruge to af KG selv omhyggeligt tilskårne stykker pap, som med to fingre skulle holdes fast på hver side af bogens øvre eller nedre kant, så stemplet kunne komme til at stå snorlige og være synligt, når bogen lå på bordet.¹¹² Jeg var meget glad for at være på biblioteket. Arbejdet var måske ikke altid det mest spændende, men KG var fantastisk, og havde det ikke været for ham, tror jeg ikke, at jeg var blevet 12 år på Juridisk Bibliotek. Han havde en utrolig viden om mange ting, han var underholdende og altid klar med en frisk bemærkning. Jeg havde det meget frit – han lod det være op til mig selv, hvad jeg ville lave, og hvor meget jeg ville lave på en dag. Kun blandede han sig, når han syntes, jeg havde registreret for mange bøger i Mikromarc'en på en dag, for så havde jeg nok ikke været omhyggelig nok!

Mange lærere havde deres faste gang på biblioteket eller rettere sagt på bibliotekets kontor. Her var opstillet alle de "udsatte" og også

mest efterspurgte bøger, dvs. de bøger, som – hvis de blev stillet ud i bogsalen – straks ville forsvinde fra bibliotekets hylder for aldrig at vende tilbage (det var tilladt at have tasker med på biblioteket dengang¹¹³), og her stod også alle nyanskaffelserne, indtil de blev sat på plads. Det var ikke kun bøgerne, men også KG's selskab, der trak. Lærere, som normalt virkede meget tillukkede, tøede fuldstændig op i KG's selskab, og jeg var i begyndelsen af min ansættelse meget forbavset over at se en helt anden side af mange af lærerne. Der blev selvfølgelig snakket faglig snak, men også hele verdenssituationen blev vendt. Det var meget sjovt og også lærerigt at overvære.

Der var ikke så mange studenter, der benyttede biblioteket, som i dag, så det var næsten altid muligt at finde en læseplads. En del studenter vidste kun hvor biblioteket var, fordi kaffeautomaten tilfældigvis var placeret ved siden af biblioteket. Her var der altid liv og glade dage, så mange gange måtte KG rejse sig fra sin stol og se truende ud gennem glastruden for at få ørenlyd. Som regel var det nok, for de fleste havde stor respekt for KG. Fysisk hører han ikke til de største, men han havde en evne til se ret faretruende ud, og det virkede på de fleste, i hvert fald i et stykke tid. Der blev røget og drukket kaffe i store mængder, men ikke i selve biblioteket. Jeg ved ikke, om det var forbudt dengang, men jeg har aldrig set nogen ryge dér.

Indtil omkring 1989 var bibliotekets åbningstid 8.30-16.00. Det var dog sjældent, at dørene blev lukket kl. 16, for KG blev næsten altid hængende et par timer længere, så når jeg en sjælden gang skulle lukke og slukke til tiden, måtte jeg altid i god tid før kl. 16 advare de flittige studerende på læsesalen om, at i dag lukker vi altså kl. 16. I sommerferierne var der for det meste også åbent, for KG holdt sjældent ferie. I forbindelse med den nye studieordning i 1989, tror jeg nok det var, blev åbningstiden udvidet ganske betydeligt fra kl. 8.00 til kl. 19.00, og i eksamenstiden var og er der endog åbent i weekenderne. Med den nye studieordning indførtes specialeskrivningen, som medførte, at mange flere studenter begyndte at benytte biblioteket. Jeg synes aldrig, der var tid til andet end servicering af studenterne, så da der blev en fuldtidsstilling ledig på Afdelingen for Retslære, valgte jeg at forlade biblioteket. I flere år efter lavede jeg dog stadig lidt arbejde for biblioteket og kunne også tilkaldes, hvis der var brug for en til at passe biblioteket ... Jeg har kun gode minder fra min tid på Juridisk Bibliotek, og jeg lærte mange ting, som jeg senere har kunnet bruge i min nuværende ansættelse på Afdelingen for Retslære.”¹¹⁴

I Juridisk Bibliotek blev Jytte Mønster afløst af Grete Perlth. Om baggrunden for sin ansættelse fortæller Grete Perlth:

”Da jeg som lærer og skolebibliotekar flyttede til Århus i 1990, var det umuligt at få ansættelse som lærer, da man nedlagde en del skoler. Min mand arbejder på jura, og jeg henvendte mig derfor til Karl Georg [Schmidt] for at høre, om der var timer til mig. Det blev til fem gode år, hvor jeg nåede at blive uddannet som forskningsbibliotekar.”¹¹⁵

Denne uddannelse førte til, at Grete Perlth i 1995 kunne overtage ”et godt job på Århus Dag- og Aftenseminarium som bibliotekar.” Om sine opgaver i Juridisk Bibliotek, hvor Grete Perlth efter et par måneder på deltid blev fuldtidsansat, fortæller hun:

”Der var tale om alle typer af biblioteksarbejde – bortset fra bogindkøb. Da jeg kom, lå der stabler af uregistrerede bøger, som KG ikke havde kunnet nå at få registreret, mens han var alene. Meget tid gik med ekspedition af lærere og studerende – bøgerne stod opstillet i mange forskellige rum - oppe og nede, så der var meget at løbe om ... KG var en meget rar arbejdsgiver og kollega – jeg lærte meget og fik lov til at være medbestemmende om bibliotekets dagligdag.”

Da Grete Perlth blev ansat i 1990, var der ud over hende selv og Karl Georg Schmidt tilknyttet en enkelt studentermedhjælp (på timebasis), og fem år senere var tre-fire studenter tilknyttet. Rygning var ikke tilladt i biblioteket, hvilket blev respekteret, ”men på kontoret blev der røget i stor stil.” Hvad angår bogtyverier, så var det – i forhold til, hvor mange brugere, der dagligt kom i biblioteket – ret få bøger, der forsvandt, ”men selvfølgelig måtte nogle titler genanskaffes.” På spørgsmålet om, hvorvidt enkelte lærere kom oftere på biblioteket end andre, svarer Grete Perlth:

”En fast gæst på kontoret var Stig Jørgensen. Med ham havde jeg mange diskussioner om politik og kvindekamp. Han elskede at provo-

kere, og jeg bed på. Han kom mindst en gang daglig – ellers brugte alle os, så vidt jeg husker.”

Det var imidlertid – skønt de naturligvis fyldte mest – ikke blot folk med tilknytning til instituttet, der henvendte sig på bibliotekets kontor. Karl Georg Schmidt siger:

”I dagligdagen var bibliotekets kontor meget besøgt af studerende, som gerne ville have råd og vejledning om mangt og meget. Personalet betragtede det som en naturlig funktion at være så behjælpelig som muligt, om det var formelt eller ikke, var ikke til diskussion. Når jeg nu bliver spurgt, må jeg betragte det som uformelt, også fordi det ikke alene var vore studerende, som efterspurgte denne service, men også folk fra den juridiske verden uden for universitetet – byens advokater og fuldmægtige.”¹¹⁶

På et tidspunkt begyndte man på biblioteket at registrere denne ud-af-huset-aktivitet for at få et overblik over dens omfang. I øvrigt fortælles det – apropos ekstrainstitutionel service – at økonomiprofessor Ebbe Yndgaard ved et besøg efter sin fratræden udbrød: ”Hvor gammeldags – I yder service!”

Ved midten af 1990’erne var åbningstiderne i Juridisk Bibliotek fra klokken 8 til 19 (lukket lørdag og søndag). I eksamensperioderne var der dog åbent til 21 – også i weekenden.

”Biblioteket – Himmel eller helvede”

Under overskriften ”Biblioteket – Himmel eller helvede” leverede stud.jur. Michael Pedersen i december 1992 en underholdende beretning om sine trængsler som bruger af Juridisk Bibliotek.¹¹⁷ En del af trængslerne var dog selvforstyldte, idet de kom sig af overdreven indtagelse af fadøl hos Jacobs i Vestergade aftenen forinden og derpå kun få timers

søvn. Da vækkeuret lød klokken 6.30, skyldtes det ikke nogen fejlindstilling, men var udtryk for pur nødvendighed – i hvert fald hvis man i ”læseferien” skulle gøre sig håb om en læseplads i biblioteket. Altså op at ordne sig og af sted på cykel og ”grundet foregående aftens udskejelser” ikke op ad trapperne, men med elevatoren op på 2. sal, og ”kun for at konstatere, at der allerede var en kø ved døren, der ville få enhver russisk husmor til at opgive at skaffe kød til familien den dag”. Stående i køen hørte vor ven på folk, som i ramme alvor beklagede sig over, at de kun havde nået at komme gennem pensum fem gange, og at de frygtede, at dette ville hævne sig med en dårlig karakter – dvs. ”under 10” – og han forstod nu bedre, at man forleden havde set underligt på ham, da han havde proklameret, at han endnu ikke havde været det igennem første gang. Efter ti minutter i køen skete der noget:

”Herefter blev der låst op til det helligste for enhver jurastuderende: BIBLIOTEKET. Jeg fandt mig hurtigt en plads helt oppe ved døren, hvilket skyldes, at jeg ikke deltog i de tumultagtige scener, der udspandt sig, da døren blev åbnet. Scener, der kan sidestilles med Magasins januarudsalg. Ufatteligt at Karl Georg endnu ikke er blevet trampet ned. Efter at have læst bare en halv time opstod den første krise. Kaffe. Turde man forlade sin plads de 10 minutter, det ville tage at indtage en kop kaffe i kantinen, eller kunne man lige så godt flytte ind på læsesalen – blandt mange kaldet ”ostesalen” p.g.a. den specielle lugt, der breder sig omkring middagstid, når de, der ikke har tid til at spise i kantinen, hiver deres madpakker frem. Nå, men jeg tog chancen. ”Er tilbage 08.20” stod der på den seddel, jeg pligtopfyldende efterlod på bordet. Til mit store held beholdt jeg pladsen, og den helt store læseflid fortsatte. Som belønning havde jeg i kantinen investeret i en pose Hundepurter, der vel – på trods af navnet – også kunne hjælpe på den ikke alt for heldige ånde fra dagen før. Nydelsen varede dog kort, idet hende, der sad ved siden af mig, pludselig prikkede mig på skulderen og bad mig om 1) at spise mine bolcher et andet sted, 2) at tage mit swatch-ur af, da det tikkede for højt. Ups, her var nok en, der snart skulle til eksamen, tæn-

te jeg, hvorefter jeg gjorde, som damen sagde ... Som formiddagen skred frem, kunne man mærke, at hysteriet blev mere og mere udbredt. En af foregangskvinderne var min nabo, der absolut skulle fortælle alle, der passerede, at hun altså ikke kunne finde ud af en note – vedr. skattefordele – i familieretspensum! ... Pludselig slog det mig, at jeg kunne komme væk fra hysteriet, hvis jeg flyttede min læsning på stranden, hvor jeg selvfølgelig ville få læst en masse ... Klokkeren 14 lå undertegnede og sov oppe på stranden ved Bellevue ... Endnu en dag var endt – i alle tilfælde fagligt.”

Per Teglborg bekræfter, at dette stemningsbillede stadig er gyldigt og tilføjer: ”Da vi havde den gamle indgang på etage 3, meddelte jeg dem, der kom ind gennem jerndøren efter de 78 første (det var antallet af stole), at alle stole nu måtte være taget. Folk stod i kø langt ned ad trappen”.¹¹⁸

Hvad angår spørgsmålet om ændringer i brugsmønsteret gennem årene, siger Karl Georg Schmidt, at mønstret faktisk ændredes i hans tid som leder af biblioteket (1967-1995), ikke blot på grund af, at antallet af studenter steg voldsomt, og at der i forbindelse dermed også skete en forøgelse af lærerstaben – hvilket dog især medførte en øget ekspeditionsbelastning – men nok så meget kom indførelsen af den obligatoriske specialeskrivning og – i endnu højere grad – etableringen af ph.d.-ordningen til at betyde ændringer i brugsmønsteret.¹¹⁹

I 1992 – tre år før han trak sig tilbage – gav Karl Georg Schmidt et interview til *Paragraf*, som her gengives fotografisk.

Per Teglborg afløser Karl Georg Schmidt 1995

Da bibliotekets leder siden 1967, lektor, cand.jur. Karl Georg Schmidt, gik på pension i 1995, efterfulgtes han af Per Teglborg, ligeledes cand.jur., der nu fik ansvaret for et bibliotek i

Månedens portræt

Jeg er uendeligt tålmodig...

Morgen og aften. Altid kan man se ham derinde bag glasruden, når man står ude i Bibliotekets forrum. Men hvad laver Karl Georg, når (eller hvis) han holder fri? Og mister han jobbet, når bibliotekets 25.000 titler i '93 er overført til edb.?



af Sebastian Dorset

Modsat hvad en bruger af Juridisk Bibliotek normalt ville antage, er det kun et fåtal af de studerende, der nogensinde når længere end til kopimaskiner, aviser og kaffeautomaten i bibliotekets forrum. Det er i hvert fald juras bibliotekar, Karl Georg Schmidts teori, og Karl Georg har ofte onsket sig tid til at verificere dette med en statistik, der passende også kunne bevise, at de, der bruger bibliotekets faciliteter, også forlader stedet med relativt højere snit. Samtidig er det dog Karl Georgs klare overbevisning, at dagens studerende er mere arbejdssomme end tidligere og mindre end for lader sig udelukkende på lovtekster og domme, som det i højere grad var tilfældet i 1966, da Karl Georg blev ansat på biblioteket som nybagt cand.jur.

Karl Georg Schmidt er iøvrigt født i Gerlev, der ligger mellem Randers og Hadsund, i

det Herrens år 1927, og gik i skole "i den stråtekte", som bagerens son, hvem Gerlevs borgere dagligt stødte på, når Karl Georg "deltog i produktion og distribution" i faderens forretning. Senere blev Karl Georg student fra Randers statsskole og fandt efter nogle år på plads som medhjælper på skiftende folkebiblioteker, og senere Statsbiblioteket, hvor Karl Georg arbejdede frem til sin ansættelse her.

Stillingen placerer ham officielt blandt det videnskabelige personale som lektor, og Karl Georg underviste de første semestre efter sin ansættelse i familie-arveret og ophavsret, men indstillede disse aktiviteter i takt med, at Biblioteket udbyggedes til nu 25.000 titler - i reelle bøger. Ved Karl Georgs ansættelse var de studerende og lærestaben også mindre talrige end tilfældet er idag; Karl Georg husker ikke

nogetagt ("men skidt med det"), hvor mange personer, der var tilknyttet stedet i '66, men hans skud lyder på et par hundrede studerende og 10-15 fastsatte undervisere.

Stigningen i antallet af studerende har naturligvis, uagtet at som sagt, ikke alle udnytter Karl Georgs ekspertise, medført, at udover et ukendt antal lynekspeditioner, bestående i den simple anvisning af en bog, kommer hver dag ti til tyve personer med mere komplicerede spørgsmål, om hvilke Karl Georg siger: "Det vanskeligste er næsten at forklare folk, hvad de kan forvente; hvis de tror deres spørgsmål kan klares med at finde en enkelt bog, er det svært at klare ekspeditionen, så brugeren ikke føler sig snydt!" Efterspørgslen på sagkyndig assistance gør også, at dette er Karl Georgs væsentligste funktion, da der udover kun er sekretær Grethe Perlt, og da de studerende således er "langt talrigere end personalet", kan der til tider være temmelig travlt på kontoret; - så travlt, at Karl Georg er bange for, at han nogle gange har været lidt grov overfor

mindre heldige spillere; (som det udtrykkes; "jeg kan blive lidt sarkastisk"), hvilket er forståeligt, når Karl Georg udover at besvare spørgsmål skal tage stilling til, hvilke nyindkøb, der skal foretages, både af reelle bøger og af, hvad bibliotekar betegner som "grå litteratur" (rapporter, notater o.s.v.).

Karl Georg vurderer selv, hvilken nordisk litteratur, der skal anskaffes, men får velvilligt assistance fra Faggruppens ansatte vedrørende den øvrige udenlandske litteratur. En stor opgave i de forløbne år har været (og er) en computerregistrering af hele bogbestanden. Der skulle i løbet af '93 blive opsat terminaler, der vil give de studerende adgang til selv at indhente deres oplysninger ad elektronisk vej, som et foreløbigt højdepunkt i bibliotekets udvikling gennem de mere end 25 år Karl Georg har været ved jura. Derfor, mener vor bibliotekar, vil det være ærgerligt at måtte slippe taget i et velfungerende computer-system, efter at have op- og overlevet alle begyndervanskelighederne med EDB, når Karl Georg om nogle år luk-

.....lige nu



Karl Georg, biblioteket (kaldet K.G.B)

ker af for sidste gang. Karl Georg finder i det hele taget, at computere er vidunderlige og arbejdslettende instrumenter og inden for ti år vil være et obligatorisk redskab for brugeren af ethvert bibliotek, hvilket dog ikke efter hans mening vil overflodiggøre bibliotekarerne, da bøgerne stadig skal findes rent fysisk, og de elektroniske udgivelser ikke er helt elementære at holde styr på i de komplicerede nuværende og fremtidige basesystemer, med det resultat, at fremtidens bibliotekar snarere bliver en slags dokumentalist, med den fordel fremfor dagens bibliotekar, at

med det rette kendskab til diverse søgesystemer er alverdens materiale til rådighed lokalt for basens brugere. I det hele taget afslører den 64-årige bibliotekar et kendskab til den relevante terminologi, der på få minutter får duperet en datalogisk analfabet og Karl Georg tilstår beskedent, at "han nok er kvikkere med EDB, end de fleste på hans alder. Når Karl Georg har tilbragt en dag i det mylder af studerende, der, trods alt, fylder biblioteket og gør det til "et uroligt sted med lidt for megen trafik", er det en lise at rekreere sig med musik eller

Paragraf-foto: Søren H. Jørgensen

læsning, idet Karl Georg beklager ikke at kunne berette om mere eksotiske interesser. Let presset indrømmer Karl Georg dog så ofte som muligt at foretrække til de norske fjelde, når travlheden og trængslen bliver for ulidelig, idet han finder "de mest øde steder, der kan opdrives", som en tiltrængt afveksling. Dog vil Karl Georg savne de mange studerende og kan gribe sig selv i, når en studerende med særlig tilknytning til biblioteket består sin eksamen og rejser, at blive helt bekymret for vedkommende. Karl Georg er overbevist om, at han sagtens kunne fordrive

tiden uden kontorets travlhed, men mener at ville mangle den tilfredsstillelse, han føler ved at levere en god service for såvel bibliotekets brugergruppe af studerende som for folk, der henvender sig udefra og egentlig ikke har krav på at blive betjent. Men Karl Georg har selvfølgelig svært ved at afvise eksempelvis en advokatfuldmægtig, der få dage senere skal fremlægge en sag i retten, og som Karl Georg siger, har man vel nok tid til at gøre en mand en tjeneste, hvis man ikke ser så nøje på den officielle arbejdstids grænser.: - "og det har jeg s'gu aldrig gjort!".

Også det gode forhold til kollegerne bliver svært at undvære. Især udtrykker Karl Georg beklagelse over, at Møllers gang på stedet reduceres, idet de på trods af, hvad der kunne fremstå som kollikerende faglige interesser, har haft et forbillidigt samarbejde og stor glæde af at omgås personligt.

Yderligere fremhævelser af venner, gode kolleger og positive oplevelser gennem årene gemmer Karl Georg af frygt for at blive banal, men hvis man har nogle spørgsmål, er han på Biblioteket, - og har sikkert et øjeblik.



Biblioteksleder Per Teglberg har modtaget gaver fra bibliotekets personale i anledning af sin 50-års-fødselsdag. Optagelse 28. oktober 2002.

stadig vækst. At det nuværende Juridisk Institut er dannet i begyndelsen af 1990'erne ved sammenlægning af de gennem årene indtil da opståede institutter under det juridiske fagområde, er ikke – som en udenforstående nemt kunne forledes til at tro – ensbetydende med, at disse tidligere institutters biblioteker er opgået i Juridisk Bibliotek. Der har nemlig aldrig, hvad angår enkeltinstitutternes – nu afdelingernes – bogsamlinger været tale om andet end ret overskuelige håndbiblioteker, og alt hvad der findes i disse, er også i Juridisk Bibliotek.

I et interview 5. marts 2004 gav Per Teglberg en omfat-

tende redegørelse for bibliotekets historie gennem de seneste tre et halvt decennium – dog med hovedvægten på sin egen medhjælpertid. Dette interview er hovedkilden til de følgende siders fremstilling. Per Teglborg blev ansat som biblioteksmedhjælper i 1975, samme år som Det fysiske Institut endelig¹²⁰ forlod Bygning 340, universitetets første anno 1933, som nævnte institut alene havde rådet over gennem nu en årrække. Teglborg blev i første omgang ansat for en weekend – og har været ansat lige siden.

Bygning 340 hænger sammen med Bygning 351, der oprindeligt – i 1970 – blev opført med henblik på at fungere som biblioteksbygning.¹²¹ Bygning 351 hænger igen sammen med Bygning 350, der først rummede såvel økonomer som jurister, men som fra 1975, hvor de sidstnævnte rykkede ind i Bygning 340, efter at Fysik havde rømmet den, kun husede økonomer. Bygning 351 har altid været et fællesområde.

”Nu i 3 etager!”

I stueetagen – etage 1 – har der været Økonomisk Kantine, som fik leveret mad fra Statskundskabs daværende kantine, og senere blev etagen forbeholdt fredagsbar og andre former for studentersociale aktiviteter.

Etage 2 har i Per Teglborgs tid været fælles juridisk og økonomisk læsesal. Spørgsmålet om, hvornår ”Juridisk og økonomisk læsesal” blev bygget om til at rumme Økonomisk Bibliotek, har ikke kunnet besvares præcist.¹²²

Hvad læsesal angår, finder man i øvrigt i *Paragraf* nr. 9, 1974, en meddelelse om ”Juridisk Læsesal”. Den er signeret af biblioteksudvalgsmedlem Poul Sørensen og drejer sig om læsesalsforholdene i forbindelse med kommende ombygninger.¹²³

Etage 3 har gennem hele bygningens 34-årige historie været forbeholdt Juridisk Bibliotek. Karl Georg Schmidt havde kontor i det yderste vinduesfag op mod Bygning 350 – glasburet, som det kaldtes – og det blev demonteret i 1975. Derefter fik man et nyt dobbelt så stort ”glasbur” beliggende øverst i 340 på gangen nær elevatoren. Og selve biblioteket blev vendt. Hidtil havde det været således, at bogsamlingen startede efter Karl Georg Schmidts glasbur i Bygning 351, men nu roteredes samlingen, således at den startede i den anden ende – altså mod Bygning 340 i stedet for 350.

Det var på etage 3, at Teglborg i 1975 blev ansat af Karl Georg Schmidt til at forestå et flyttearbejde forud for en udvidelse af Juridisk Bibliotek ind i Bygning 340 og den dermed følgende rokade, hvor tidsskrifterne skulle ind i 340, mens monografierne blev i Bygning 351. Bibliotekets leder havde troet, at dette arbejde kunne udføres på en enkelt weekend, men det kom til at tage ”nogen tid”, før det var overstået. Orla Friis Jensen karakteriserede – iflg. Per Teglborg – Karl Georg Schmidts disposition med kun at ansætte én person til at udføre arbejdet som ”klog”, fordi én person jo ikke bruger tid på at snakke med andre, mens arbejdet står på, hvorimod to ansatte studenter uvægerligt ville have snakket sammen og dermed spildt tiden!

I 2004 optager Juridisk Bibliotek etagerne 1, 2 og 3 i Bygning 351, dvs. 3/4 af bygningen. Det er, som biblioteksmedarbejder Svend Mandrup Jensen siger, ligesom med Dammernes Magasin i tv-serien *Matador: Nu i 3 etager*.¹²⁴ Ombygningen i 2002 – efter at Økonomisk Bibliotek flyttede over i randbebyggelsen mod Nørrebrogade – medførte nemlig, at etage 2 kunne overtages af Juridisk Bibliotek.

Indtil de store udvidelser i 2002 har der kun været tale om mindre rokeringer i biblioteket fra midten af 1970’erne.



Biblioteksmedarbejder, cand.jur. Svend Mandrup Jensen i glasburet i Bygning 340. Optagelse fra 18. juli 2002 v/ P. Teglborg.

Per Teglborg fortæller:

”Jeg begyndte at læse i 1972, og dengang lå Juridisk Bibliotek på etage 3 i Bygning 351, altså vores nuværende øverste etage. I 73/74/75 rykkede juristerne fra bygning 350 til 340, og Juridisk Bibliotek fik de to lokaler i bygning 342 (nuværende læsesal (lokale 355) og magasin (lokale 255)) samt lavet indgang ved elevatoren i bygning 340. Mellem 73/74/75 og 2003 har der kun været en intern rokade i bygning 342, fordi vagtmester Sørensen ikke kunne sove i sin tjenestebolig pga. de læselystne studerendes vandring over hans soveværelse. Læsesalen blev derfor flyttet fra etage 2 til etage 3, og magasinet (der rummede vores tidsskrifter, og derfor hed tidsskriftssal) flyttede fra etage 3 til etage 2. Det var efter 1979, hvor jeg blev kandidat.”¹²⁵

2.000 flyttekasser

I forbindelse med ombygningen i 2002 fik man nye vinduer i hele Bygning 351. Det betød, at samtlige bøger på etage 3 skulle pakkes i containere, mens dette arbejde stod på, og alle reoler, der var fastgjort i gulv eller loft, skulle fjernes. Den omfangsrige entreprise var sat til 3-4 måneder, og i Juridisk Biblioteks planlægning sikrede man sig, at man kunne give de studerende et semester, som gik til udgangen af juni måned, sådan at de var sikrede mod håndværkerstøj. At ombygningen varede et stykke hen i det efterfølgende semester, regnede man for et kun mindre onde, når nu det ikke var muligt at holde ombygningen inden for to måneder i sommerperioden.

Da bøgerne skulle pakkes ned i første halvdel af juli,



Før lukning og ombygning. Optagelse fra 18. juni 2002 v/ P. Teglborg.



Flyttefolkene kører 2.000 kasser bøger bort til opbevaring i forbindelse med ombygning. Foto 2. juli 2002 v/ P. Teglborg.



Kantinelokalet er tømt og klar til ombygning til læsesal og skranke. Optagelse 10. juli 2002 v/ P. Teglborg,

fyldte de 2.000 flyttekasser, og i alt krævedes der sytten flyttecontainere, idet reoler, borde og stole også skulle anbringes – ti containere med bøger og syv med inventar. Flyttefolkene havde fjorten dage til at pakke det hele sammen, hvorefter det kørtes væk og opbevarede og vendte tilbage igen. Det kostede alene til flyttefirmaet omkring 340.000 kr.

Den ombygning, som foregik, bestod i, at man ud-



Bogformidlingens kopimaskine fjernes gennem vindueshul af kæmpekran. Optagelse 12. august 2002 v/ P. Teglborg.

skiftede al indmad, alle elektriske installationer, al loftsbe-
klædning og alle vinduer. Biblioteksleder Per Teglborg læg-
ger ikke skjul på, at man fra bibliotekets side ikke havde
megen indflydelse på ombygningen, idet arkitekt C.F.
Møllers ånd fortsat hersker og bestemmer, hvad der skal op
af produkter, og at resultatet af ombygningen derfor ikke
blev optimalt. Fx er det meget lidt praktisk, at man skal
bruge stige eller iføre sig stylder for at åbne og lukke vindu-
erne i etage 1. Valget af lamper har heller ikke været til dis-
kussion; der er tale om universitetets standardmodel. Hertil
kommer, at et større antal computerstik er installeret i biblio-
teket, men de er alle ”døde”, fordi der af sikkerhedsmæssige
grunde ikke må tilsluttes studentercomputere. Det er iflg.
Teglborg hverken logisk eller hensigtsmæssigt, men sådan
er altså resultatet, fordi Juridisk Instituts sikkerhedspolitik
foreskriver det. Hvad angår det sidstnævnte, hænger det
sammen med, at man fra universitetets side ønsker at byg-
ningen også skal kunne bruges til andre formål, fx kontorer,
hvis biblioteket en dag rykker andetsteds hen. Heller ikke
loftspladerne er man udelte tilfreds med, idet de falder ned.
Man har i biblioteket bevaret et bord, som bærer mærker af
en nedfalden loftsplade, som ligeledes er bevaret. En person
sad umiddelbart ved siden af stedet, hvor den ramte, men til
alt held kom ingen noget til.

Da entreprisen var slut, og man regnede med straks at
kunne flytte ind igen, blev det opdaget, at der var noget galt
med de bærende konstruktioner i etage 1 – altså murværket
mellem vinduerne – hvor der forekom revnedannelser. Det
var meget ubehageligt, idet man ikke kunne finde ud af, om
disse revner var kommet som følge af ombygningen, eller
om de fx havde været der de sidste tyve år, men i situationen
var det under alle omstændigheder klart, at skulle der gøres

noget, så var det nu, før reoler og bøger blev installeret. På etage 4 fik Retslære lov at flytte ind igen, men hvad angik bøgerne i Juridisk Bibliotek, så måtte de vente, og de folk fra firmaet BCI i Holsted, som allerede var i gang med at opsætte reoler, fik besked på at indstille arbejdet, fordi der først skulle indsættes bæresøjler i murværket i stueetagen.

Iflg. Per Teglborg består der et mærkeligt modsætningsforhold mellem på den ene side, at Bygning 351 oprindeligt er bygget med henblik på at rumme biblioteker – hvilket ses af, at tre af etagerne kun består af ét stort rum – og på den anden, at C.F. Møller reelt ikke har designet den til at fungere som biblioteksbygning, idet væggen ikke oprindelig var forstærket med ståltragere. Derfor var bygningen ikke egnet til sit angivelige formål, men det er den nu, hvor der er indsat ståltragere overalt i stueetagen, og der er ikke siden konstateret nogen form for skader som følge af, at bygningen sætter sig.

Garderobeskabene

Garderobeskabene i vindfanget i Bygning 340 udgør et kapitel for sig. De er hollandske – fra Kupan-fabrikken – og er holdt i farverne gul og blå i ét lokale og rød og hvid i et andet. De gule er 80 centimeter dybe, mens de øvrige er 60. Lågerne og skabene er en



Der indsættes ståltragere i nederste etages murkonstruktion. Optagelse 14. februar 2003 v/ P. Teglborg.

centimeter tykke, fremstillet af 40 centimeter sammenpresset papir, som gør dem meget stærke – ja, faktisk så stærke, at man kan hænge sig i dem, hvilket straks blev demonstreret af en hollandsk monteringsarbejder i 100 kg-klassen i forbindelse med en frokost. Skabenes soliditet og dermed forbundne vægt har desværre gjort, at de visse steder er sunket ned i den bløde undergrund – idet der ikke er betongulv i den gamle bygning fra 1933 – og desårsag ”skraber” enkelte låger imod, når de åbnes og lukkes.

De i alt 208 skabe – hvis sikkerhedssystem er udviklet specielt til Juridisk Bibliotek og nøje afpasset dettes behov – betjenes med et tastatur ved hver sektion, hvor brugeren indtaster skabsnummer og sin selvvalgte pin-kode ved lukning og åbning. Det var magtpåliggende for biblioteket at få et skabssystem, som forhindrede, at studerende kunne ophobe ting og sager i dagevis i skabene, så derfor gik det ikke an med et gammeldags nøglesystem.

Det nuværende system kan åbnes centralt fra skranken ved et tryk på en sesam-luk-dig-op!-knap. I hvert fald principielt, for allerede på andendagen, efter at skabene var taget i brug, skete der det, at to af skabene låste sig fast og ikke lod sig åbne på nogen måde. Per Teglborg fortæller, at de slovenske folk, som havde ansvaret for låseteknikken, og som han kontaktede via mobiltelefon, stillede sig meget undrenede og aldrig havde været ude for noget tilsvarende. Det var naturligvis om aftenen, han ringede, da det selvsagt ikke gik an at bruge knappen til åbning af samtlige skabe midt på dagen, hvor disse var i brug. Sloverne guidede Teglborg, bad ham banke her og trække der på en bestemt måde og bad ham holde telefonen hen, så de kunne høre, hvordan elektronikken arbejdede, og følge med og via lydene eventuelt nå frem til et løsningsforslag. Det lykkedes ikke. De

pågældende låse blev taget ud og sendt ned til folkene i Slovenien, hvorefter en af dem kom herop.

En aften ca. 18.30 først på året 2004 henvendte en studerende sig i skranken og fortalte, at han havde glemt, hvilket skab han havde anbragt sine ting i. Det var uden for eksamenstiden, så derfor lukkede biblioteket klokken 19 og ikke som normalt klokken 21, så den studerende skulle derfor kun vente en halv time, inden man fra skranken kunne aktivere den sesam-luk-dig-op!-knap, som skulle åbne samtlige skabe. Per Teglborg annoncerede som vanligt fra bibliotekets nye højtaleranlæg, at nu lukkede biblioteket, men tilføjede denne dag, at alle, der måtte være interesserede, kunne komme ned og se på, når han nu med et tryk på knappen ville få samtlige skabe til at springe op. Det viste sig imidlertid, at kun 207 af de 208 skabe åbnede sig – og at Per Teglborg tilmed havde et problem med en særdeles rasende ung mand. Resultatet blev, at slovenerne måtte herop igen og sætte nye låse i samtlige skabe. Skabenes farver – som nævnt henholdsvis blå og gule og røde og hvide – har intet med hverken kærlighed til svenskere eller en speciel dansk nationalistisk indstilling at gøre, men skyldes den antagelse, at hvis folk måtte have svært ved at huske, hvor de havde anbragt deres habengut, så kunne det være en lettelse at have også en farve at støtte sig til, og her faldt valget så på de nævnte ud fra en betragtning gående ud på, at der var tale om de mest signifikante farver. Prisen for de 208 skabe var 461.000 kr.

Lyssætning og klinker

Lyssætningen i biblioteket er så avanceret, at man først i foråret 2004 – næsten to år efter dens installation – har fundet

ud af, hvordan den skal kodes korrekt, i hvert fald for så vidt angår én bestemt sektion på etage 2. Den eneste person, som beherskede kodningsteknikken, drog i 2003 til Barbados for at blive flyveleder, mens andre har haft en del besvær med den elektroniske kodning.

I det tidligere vaskerum (hørende til den tidligere kantine på etagen) er der i forbindelse med ombygningen af Bygning 351 blevet indrettet kontor til Per Teglborg. Som i andre kontorer går også her lyset ud med mellemrum, men uanset om man slår ud med armene en gang imellem, registrerer føleren det ikke, selv om man flytter sig helt hen til den.

Hvad skranken angår, er den anbragt på et sted, hvor op til 150 personer i timen passerer forbi, hvilket Per Teglborg finder lidet hensigtsmæssigt, idet megen uro og støj uundgåeligt følger med denne trafik. At etage 1, hvor skranken befinder sig, har klinkegulv, som ikke må belægges med linoleum eller lignende, gør ikke støjproblemet mindre. Hertil kommer, at jernkonstruktionen til trappen, som forbinder etagerne, har været hule og afgivet en voldsom resonans, når trappen benyttedes, hvilket var og er ustandseligt. Dog er jernkonstruktionens hulrum nu blevet opfyldt med sand, hvilket har dæmpet støjen noget.

Hvad angår klinkerne, var en del af disse – nemlig dem, der befandt sig på gulvet i det vaskerum, som senere omdannedes til kontor for bibliotekslederen – ved at gå til, idet en håndværker stod klar til at smadre dem ved optagning, da Per Teglborg meddelte ham, at han mente at vide, at de var af en så eksklusiv karakter, at de skulle genbruges, og at håndværkeren nok hellere måtte spørge sin mester, om ikke dette havde sin rigtighed. Det viste sig at være tilfældet. De var sjældne – lavedes ikke mere – så derfor skulle de tages

op med lempe, så de kunne anvendes på ny. Det blev de allerede, da der skulle anbringes støttesøjler/ståldragere i stueetagens vægge.

Også ved en anden lejlighed var det særdeles be-
lejligh, at Per Teglborg gik rundt og stillede, hvad han selv betegner som "dumme spørgsmål". Sagen var, at området i vestenden af etage 1 i Bygning 351 var så umådelig fedtet og beskidt som følge af en årrække med kantinevirksomhed og fredagsbar m.v. på stedet, at det fandtes fornødent at højtryksspule murstenene. Det gik man så i gang med, og vandet løb bort via et afløb. "Hvor tror du, vandet løber hen?" spurgte Per Teglborg den mand, som forestod højtryksspulingen. Det vidste han ikke, men påpegede, at det i hvert fald forsvandt. Teglborg mente at kunne huske, at afløbet faktisk var skåret af, men kendte ikke til de nærmere forhold. En undersøgelse af spørgsmålet



Højtryksspuling. Optagelse 15. oktober 2002 v/ P. Teglborg.



Resultat af højtryksspuling: Birte Husum (forrest) og Jytte Mønster fra Retslære søger at redde afdelingens oversvømmede arkivalier. Optagelse 15. oktober 2002 v/ P. Teglborg.



Portrætrelieffet af Frantz Dahl i katalogrummet, hvor det havde haft sin plads siden 1975. Optagelse 18. juni 2003 v/ P. Teglborg.

måtte derfor iværksættes, inden højtryksspulingen kunne genoptages. Da en portner fik låst op til det kælderrum, hvor afløbet ganske rigtigt viste sig at være skåret af, åbenbarede det, at lokalet nu stod under vand. I rummet befandt sig en afdød professors bøger og Retslæres arkiv (fordi Retslære var anbragt midlertidigt i en anden bygning). De nævnte ting stod og svuppede, og portnerne kom med flyttekasser, så tingene kunne komme derfra. Teglborg anbragte en papirkurv under afløbet. Nu blev skaden altså ved et tilfælde begrænset.

I etage 1 er der nu 78 ud af bibliotekets 200 læsepladser, og her findes skrankeekspeditionen.¹²⁶

Etage 1 forbindes via jerntrappen med etage 2. På væggen over en afsats på trappen hænger nu det tidligere omtalte bronzerelief af Frantz Dahl, som billedhuggeren Axel

Poulsen udfærdigede i 1938. Da det blev taget ned i forbindelse med flytningen fra hovedbygningen til bygning 351 i 1970, anbragtes det som nævnt – efter en periode i depot – på et forholdsvis mørkt sted i katalogrummet (katalogsalen), men man har efter seneste ombygning i 2002 ønsket igen at anbringe det på en fremtrædende og værdig plads i biblioteket. I efteråret 2004 opsættes også den oprindelige inskription, efter at bogstaverne er dukket op igen i august 2004.

Kompaktreolerne

På etage 2 – der tidligere rummede Økonomisk Bibliotek – er tidsskrifterne i 2002 blevet opstillet samlet og i alfabetisk orden, efter at de tidligere stod på ikke færre end otte forskellige steder i Juridisk Biblioteks territorium. Da de stod spredt, var det som udgangspunkt således, at det var de nor-



Thea Sønderby, Per Teglborg og Louise Vagner foran kompaktreolerne på anden etage. Optagelse 5. marts 2003.

diske, der stod fremme, mens andre var i magasin, hvortil der ikke var adgang for de studerende. Man har overtaget Økonomisk Biblioteks gamle kompaktreoler,¹²⁷ som den tidligere ejer ikke ville bekoste en nedtagning og flytning af, og som derfor – dog først efter at have spurgt, hvad Juridisk Bibliotek ville give for dem! – overlod dem kvit og frit til juristerne. Der er over 0,5 km hyldeplads i kompaktreolerne, som på den ene side indeholder EF-materiale, *EF-tidende* og domssamlingerne fra EF-domstolen og på den anden side store rækker af amerikanske og engelske tidsskrifter, som ikke kan være på det sted i de almindelige reoler, hvor de egentlig burde stå, hvortil kommer tidsskrifter i stort format.¹²⁸ Hvad angår de øvrige reoler, som havde befundet sig i Økonomisk Bibliotek, så havde økonomerne taget dem med sig ved flytningen.

Kompakthyldeernes placering var givet på forhånd, idet de er anbragt på et ganske særligt og nødvendigt fundament, som kan bære deres vægt. De reoler, som hidtil havde befundet sig på etage 3 blev nu flyttet ned på etage 2, således at alle reoler og møblement på etage 2 var ”gamle” og derfor matchede hinanden. Man besluttede samtidig, at der skulle anskaffes helt nye reoler til etage 3 og nye – ens – gardiner til alle etagerne. En skrivepult anno 1975, hvoraf et eksemplar befinder sig på hver af etagerne 2 og 3, er iflg. Per Teglborg tegnet af en af C.F. Møllers arkitekter og justeret efter dens personlige højde, hvad alle senere og højere brugere har måttet lide under.

Tyverisikring

Betænkningerne i etage 2 er alle indbundet i sort med hvidt tryk. Dette indbindingsarbejde er foretaget af ”Bogbinder-

Lars” (Lars Hedegaard) på Trøjborg, som Per Teglborg fandt frem til efter en turné rundt til byens bogbindere for at finde én, som kunne og ville indbinde efter Teglborgs og ikke efter eget hoved, fx skal de være holdbare og matche indholdet, gerne garnhæftet, så de kan holde til fotokopiering uden at siderne falder ud. Baggrunden var i øvrigt, at da Per Teglborg i 1995 overtog ledelsen af Juridisk Bibliotek, konstaterede han, at man i biblioteket langt fra var ajour med indbinding, idet de økonomiske midler havde været sparsomme og valget havde stået mellem indkøb og indbinding. På alle indbindinger efter 1995 er der som led i tyverisikringen på ryggen påtrykt ”Juridisk Bibliotek”, da det er de færreste, der vil have en sådan bog stående derhjemme. I øvrigt gør visse farvekoder sig gældende i indbindingerne af domssamlingerne fra EF-domstolen: gult for tysk, blå for fransk og rødt for dansk.

Ud over at påtrykke ”Juridisk Bibliotek”, hvor dette er muligt, består tyverisikringen i dag i sluser ved indgangene. Indtil flytningen og ombygningen i 2002-2003 havde det ikke været muligt at lave en egentlig tyverisikring med sluser, idet der var et væld af mærkelige døre, som af brandhensyn skulle være åbne osv., og faktisk havde man været en del plaget af tyverier, men nu var situationen med få adgangs- og udgangsveje anderledes, og Teglborg kontaktede derfor et firma, som allerede tidligere havde henvendt sig, for at høre om foreliggende muligheder. I Juridisk Bibliotek har bøgerne aldrig været forsynet med stregkode, da der ikke foregår udlån – bortset fra at lærerne kan medbringe bøger på deres kontor. Når stregkoden skal nævnes, hænger det sammen med, at det system, som man valgte, var stregkodens afløser: en digital chip, som man kunne anbringe i bogen, og som kunne indeholde oplysninger om bogen. Med et særligt styk-

ke værktøj – en ”digital biblioteksassistent” – blev det endog muligt nu at lokalisere en fejlplaceret bog. ”Assistenten” skal i så fald programmeres og derefter føres rundt i biblioteket, hvor den vil bippe, når den registrerer det søgte værk. Endvidere kan ”assistenten” fx lave en liste over bøger, der ikke står alfabetisk korrekt. Per Teglborg blev ovenud begejstret for dette system, som i dag er indkøbt, men i skrivende stund endnu ikke færdigimplementeret, da det kræver et større forarbejde med kodning etc. Det kunne vel have været gjort samtidig med en omfattende tyverisikring, hvor bibliotekets fastansatte personale og alle studentermedhjælperne gennem et par måneder indsatte 75.000 metalstrimler i bøgerne, men det skete ikke – fordi det var vigtigere at få udpakket bøgerne, sorteret dem og åbnet biblioteket – og projektet med indsættelsen af *tags*'ene ligger endnu underdrejet og forsinkes yderligere af, at licensen til bibliotekets katalog Mikromarc udløber (hvorfor katalogen ikke må anvendes efter juni 2005), og *tagningen* afventer netop valget af nyt katalogiseringssystem og konverteringen af den gamle base.

På spørgsmålet om, hvor mange bind, biblioteket rummer, svarer Per Teglborg, at han ikke ved det, men at der er over 30.000 katalogposter. Fx svarer et tidsskrift, som fylder adskillige hyldemeter, kun til én katalogpost, mens det samme gælder småtryk på 4 sider. Det anlås dog, at biblioteket rummer et sted mellem 60.000 og 70.000 bind. Faktisk var det tan-



En af Juridisk Biblioteks tags, som skal gøre enhver bog fysisk lokalisierbar.

ken, at man skulle have foretaget en optælling i forbindelse med nyopstilling efter ombygningen, men praktiske forhold forhindrede det. Per Teglborg gør i øvrigt opmærksom på, at hvis forholdene i Juridisk Bibliotek skulle svare til de tilsvarende i USA (Yale Law School med 500 studerende), så skulle der – på baggrund af Juras 2.200 studerende – være ansat ca. 200 personer i biblioteket. I Juridisk Bibliotek er der tre fastansatte og i København er der ni – sidstnævnte sted med ca. samme antal studerende som i Århus.

Da et magasin på etage 2 i 2004 skulle tømmes på grund af isætning af nye vinduer og edb-kabling, måtte der ikke færre end 549 flyttekasser til – og nedpakningen skulle være ordnet på kun en uge, idet der¹²⁹ pludselig forelå en ganske anden tidsplan end den, man havde vedtaget på et byggemøde, hvor Per Teglborg ekstraordinært deltog.

Der føres stadig et papirkartotek, da dette indebærer klare fordele af praktisk art – man kan fx vende et kartotekskort på højkant, når man under bogrevision mangler en bog, og lægge det ned igen, når man finder den – så man bevarer overblikket på den måde, noget som er umuligt med en bærbar PC på maven. Desuden er det rent faktisk sket, at elektroniske poster er forsvundet på uforklarlig vis. Så der er gode grunde til at fastholde papirkartoteket, selv om det kræver arbejde at vedligeholde det.

Fejlplacerede bøger har udgjort et stort problem, al den stund de er svære at finde igen, og nu er det blevet forbudt for de studerende selv at sætte bøger på plads. Derimod skal de efter brug af en bog anbringe den på en af de vogne, som står fremme, hvorefter det er aftenvagtens opgave at sætte bøgerne på plads. Det drejer sig gerne pr. dag om 80-100 stk., noget der godt kan tage en time eller to.

I øvrigt var det i forbindelse med den revision, der skul-

le anbringe bøgerne på deres pinlig korrekte pladser forud for det som nævnt nu underdrejede *tagnings*-projekt, at det stod klart, at det var svært for brugerne at sætte en anvendt bog korrekt på plads i de allerede reviderede grupper, også selv om der var et tydeligt hul til den på hylden.

På alle tre etager er der pc-øer, hvor bibliotekets brugere kan søge oplysninger på internettet, benytte bibliotekets elektroniske katalog samt søge i bibliotekets cd-rom-beholdning.

Biblioteksintroduktion for russer

Og apropos brugere: Bibliotekslederens introduktioner for russer har – så længe det varede – været holdt årligt, ikke som én, men som to seancer i auditoriet tæt på biblioteket. Hvis nemlig alle deltagere skulle have været med på en gang, skulle introduktionen have været henlagt til aulaen, og Per Teglborg ser mange fordele ved at introduktionen foregår i umiddelbar nærhed af selve biblioteket. Disse intro'er er dog fortid nu, idet Studienævnet for ca. fire år siden besluttede, at rus-biblioteksintro'erne skulle helt væk af sparehensyn. Det var meningen, at der så til gengæld skulle holdes separate biblioteksintroduktioner – altså uden om den tidligere samlede rusintroduktion – men dette er ikke sket. Dette finder Teglborg meget uheldigt, fordi det iflg. ham er vigtigt, at de studerende under rusintroduktionen får at vide, hvad de *skal* bruge Juridisk Bibliotek til, hvad de *ikke skal* bruge det til, og hvad de *kan* bruge Juridisk Bibliotek til. Fx skal de orienteres om fotokopiordningen, som ikke vedkommer biblioteksbrugen, men som stadig er placeret i biblioteket, og de skal vide, at de som førsteårsstuderende intet har at bruge bibliotekets samlinger til, idet de modtager materiale-

samlinger, og der i øvrigt undervises efter materiale udfærdiget af lærere på instituttet, foruden at de modtager manuduktion, hvor hele pensum bliver fordøjet for dem. Dermed ikke være sagt, at de nye studerende ikke kan have brug for biblioteket til at opholde sig i, simpelthen som et sted at sidde og læse, men bøgerne har de ikke brug for – og slet ikke for bibliotekets forskningsmaterialer.

Teglborg brugte i øvrigt biblioteksintroduktionen for russer til at annoncere efter studentermedhjælpere, og det var ret hensigtsmæssigt på den måde, fortæller han, idet han da fik alle i tale, idet ingen russer turde pjække, hvorimod dette formentlig ville have været tilfældet, såfremt intro'en havde været lagt senere. Her fik han alle, der var interesserede, og som eventuelt havde arbejdet i et gymnasiebibliotek, i tale, kort sagt: de bedste. Nu, derimod, skal der søges, hvad der er forbundet med en del besvær.

Til Juridisk Biblioteks opgaver har også hørt at fungere som "kontor" for kontorløse. I hvert fald har det tidligere gennem længere tid reelt været "kontor" for stipendiater, der ikke havde eget kontor til disposition.

En Dansk Lov-Historie

Fra Kong HARALD BLAATANDS Tid
til Kong CHRISTIAN den Femtes,

af PEDER KOFOD ANCHER,
Rets-Raad og Professor Juris ved Kiøbenhavns Universitet.



I. Deel.

Adm. Schreyer. 1769

Kiøbenhavn 1769, trykt hos A. G. Godiche, Kongl. Universitets Bogtrykker.

AFSLUTNING

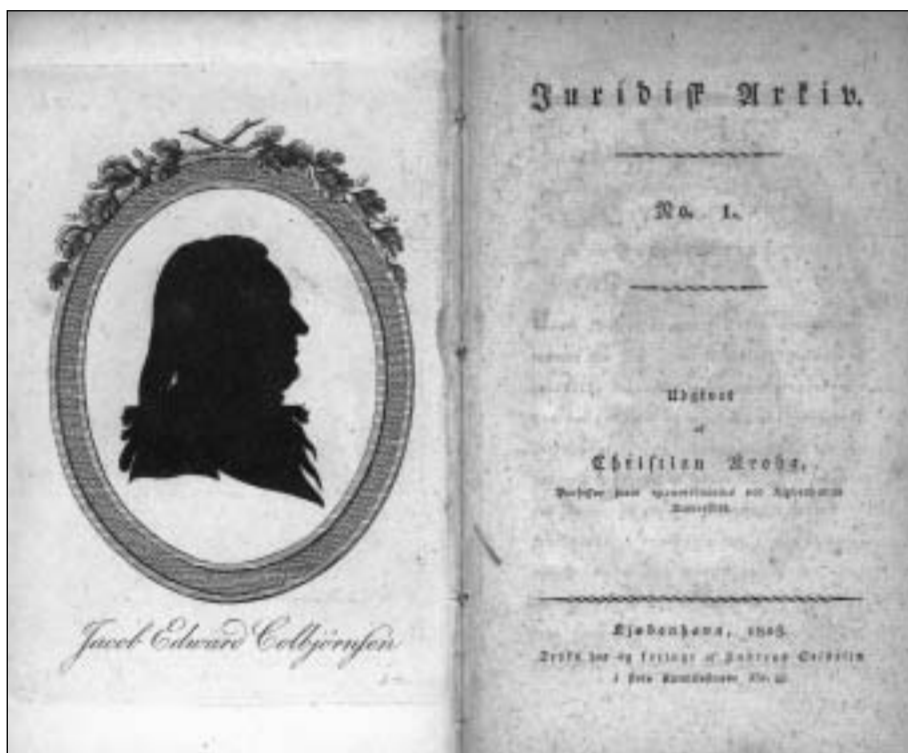
Der er nu forløbet tres år, siden den i 1937 afdøde professor, dr.jur. h.c. Frantz Dahls bogsamling i 1944 blev doneret til Aarhus Universitet, og hvoraf den juridiske del kom til at udgøre det egentlige grundlag for Det økonomiske og juridiske Fakultets juridiske laboratorium, som fra dettes spæde start i 1936 udelukkende havde rummet en beskeden håndbogssamling – ”indtil videre bestaaende af Lovsamling, en Domssamling og en Traktatsamling”, som det meddeltes i årsberetningerne fra de sidste år af 1930'erne.

Bøgerne fra den dahlske samling af juridisk litteratur, som ikke mindst omfatter værker inden for retshistorien, kan man naturligvis stadig finde i nutidens Juridisk Bibliotek, hvis vækst siden 1944 utvivlsomt langt overgår de forestillinger, som både giversken, professorinde Maria Dahl, og modtageren, Aarhus Universitet, dengang kunne gøre sig, hvad angår antal bind og kvadratmeter tres år senere.

Ej heller har man for tres år siden kunnet gøre sig nogen forestilling om antallet af jurastuderende og videnskabelige medarbejdere, som i dag har deres daglige gang på instituttet – og behov for bibliotekets bøger og læsepladser.

Juridisk Bibliotek blev ved universitetets 50-års-jubilæum i 1978 af Ole Fenger karakteriseret som ”et fuldt forsvarligt forskningsbibliotek”. Om han i dag også ville have kaldt det ”enestående” eller ”fremragende”, kan vi ikke vide, da han desværre ikke lever længere, men under alle omstændigheder er der tale om et fuldt udstyret og tidssvarende institutbibliotek med alt, hvad dertil hører af moderne faciliteter og udstyr, herunder avanceret og kostbar teknologi til forhindring af ”uautoriserede lån”.

Man har fra instituttets og bibliotekets side fundet, at 60-året for den dahlske donation var et passende tidspunkt at se tilbage og forsøge en opridsning af Juridisk Biblioteks historie. For den, der har påtaget sig denne opgave ud fra en universitetshistorisk interesse, har det været en fornøjelse at møde så megen velvilje, som der har været tale om, når det undervejs fandtes nødvendigt at ulejlige folk med henblik på deres erindringer vedrørende forhold i tilknytning til biblioteket. Et ganske særligt held har naturligvis bestået deri, at det har været muligt at trække på erindringer fra ikke færre end fire ud af de i alt fem personer, som har stået i spidsen for Juridisk Bibliotek, siden dets første forstander udpegedes i 1948.



NOTER OG HENVISNINGER

- 1) Emanuel Sejr: *Statsbiblioteket i Århus 1902-1952*, 1952, s. 40-41.
- 2) Andreas Blinkenberg: *Aarhus Universitet 1928-1953*, Acta Jutlandica XXV, 1953; Gustav Albeck (red.): *Aarhus Universitet 1928-1978*, 1978; Palle Lykke: *By og universitet. Universitets-Samvirket, Aarhus 1921-1996*, 1996.
- 3) *Betænkning afgiven af Udvalget om Oprettelse af et Universitet i Jylland*, Kbhvn. 1925
- 4) Ved samme møde vedtog universitetsbestyrelsen at oprette Aarhus Universitets Forskningsfond på baggrund af overdragelsen til universitetet af aktiemajoriteten i den kemiske fabrik Cheminova. Se fx Henning Lehmann: "Aarhus Universitets Forskningsfond. De første 50 år", *Aarhus Universitets Forskningsfond. Årsberetning 1993* s. 1-5 og Palle Lykke: "Lørdag den 2. september 1944", samme skrift s. 25-27.
- 5) Se afsnittet "Oprettelse af et juridisk Fakultet" i *Aarhus Universitet Aarsberetning 1935/36* s. 15-18.
- 6) Blinkenberg s. 84.
- 7) Spanien 65 på hjørnet af Spanien og Jægergaardsgade blev stillet til rådighed af en af fagets velyndere, direktør Thorkild Juncker, Aarhus Oliefabrik, der havde været primus motor i udvalgsarbejdet forud for dobbeltfakultetets oprettelse, og som sad i universitetets bestyrelse fra 1937 og frem til 1943, hvor universitetet pga. hans holdninger ikke længere ønskede at samarbejde med ham.
- 8) *Aarhus Universitet Aarsberetning 1935/36* s. 18.
- 9) Slavisten Ad. Stender-Petersen var efter sine år som professor i Dorpat/Tartu (1927-1931) begejstret for denne organisationsform. Dette er meddelt af fhv. afdelingsleder Knud Jordal, tidligere Slavisk Institut, i erindringsinterview givet til Universitetshistorisk Udvalg 9. december 1997.
- 10) Blinkenberg s. 56.
- 11) Læseplanen er i denne periode meddelt i *Aarsskrift for Aarhus Universitet (Acta Jutlandica)*.
- 12) Aarhus Universitets arkiv. Kopi hos Universitetshistorisk Udvalg. Det fremgår i øvrigt af referat af møder 8. april og 27. maj 1938 i det økonomisk-juridiske fakultetsråd – studenterrådets lokalafdeling, så at sige – at man dér vedtog at

bede professor Rasting "skaffe *Juristen* samt Bøgerne til det juridiske Studiums 3. Del" til "Laboratoriet". På det seneste af de nævnte møder oplystes det iflg. protokollen – der i substantiver anvender små og store begyndelsesbogstaver i flæng – at fakultetet fra Statsbiblioteket havde fået tilsagn om, at de på Statsbiblioteket stående "juridiske bøger (2. del jura) i nærmeste fremtid ville blive flyttet op paa universitetets juridiske laboratorium." Ved mødet 17. september 1938 blev der givet meddelelse om, at bøgerne til 2. og 3. del nu var blevet overdraget og "findes paa laboratoriet, hvorfra de dog *ikke* kan udlaanes til "hjemtagning"". Et halvt år senere oplyser protokollen, at "De ønskede kommenterede lovudgaver er fremskaffet og findes paa laboratoriet". I slutningen af maj 1940 – dvs. i anden måned af den tyske besættelse af Danmark – drøftede man i fakultetsrådet besværet med at anskaffe juridisk litteratur, men det står ikke helt klart, hvorvidt der er tale om en diskussion ud fra et bibliotekssynspunkt eller ud fra et individuelt anskaffelsessynspunkt.

- 13) *Det jydsk Universitet*. U.å., men tydeligvis med tekst tilblevet forår/sommer 1933. En bekræftelse på, at numrene må være blevet lavet om, således at oversigterne i den nævnte publikation ikke kom til at svare til virkeligheden, ses deraf, at et møde 25. september 1944 i det juridiske fakultetsråd – iflg. dettes protokol – fandt sted i auditorium 221 (som iflg. brochuren skulle være et rum til kemiprofessorens assistent).
- 14) Universitetets tekniske forvaltning har desværre ikke kunnet hjælpe med at identificere det faktiske "Auditorium 217".
- 15) K.H. Skott, som indledte sine historiestudier i bygningen i 1940, mener dog, at det var i lokale nummer to efter trappen, at laboratoriet havde hjemme. K.H. Skotts erindring om, at det juridiske laboratorium skulle være indrettet i lokale nummer to – og ikke i nummer et – efter trappen, udelukker bestemt ikke, at det alligevel kan have været i nummer et, idet, som man ser på tegningen, døren til det første lokale var i den fjerneste ende af lokalet i forhold til trappeopgangen, altså således at man – såvel dengang som på årenes afstand – kunne få det indtryk, at ét lokale allerede var passeret, når man kom til døren til det juridiske laboratorium. (Telefonsamtale 13. august 2004 med fhv. gymnasielektor K.H. Skott). Også docent Henning Lund er sikker på, at det juridiske laboratorium lå på gangens vestside. (Mail af 16. august 2004 fra Henning Lund til forfatteren).
- 16) "Udtalelser ved Mødet paa Universitetet den 27. August 1941 i Anledning af Undervisningsministerens, Undervisningsministeriets Embedsmænds og Finansudvalgets Besøg" i C. Holst-Knudsen: *Nogle Universitetstaler*, 1948, s. 46.
- 17) I et 1948-notat om Juridisk Laboratoriums to bogsamlinger tales der om "den i 1938 døde tyske folkeretslærde professor Strupp, som i sine sidste Leveaar opholdt sig i Danmark". Samme sted oplyses det, at man betalte 2.500 kr. – og altså ikke de nævnte 2.000 – for samlingen, men at den repræsenterede en

betydelig større værdi. (Notatet "Vedrørende eengangsbevilling til det juridiske fakultets bogsamlinger" i Juridisk Biblioteks arkiv).

- 18) Minibiografi på baggrund af *Kraks Blå Bog* 1937 og – hvad angår professoratet – Ejvind Slottved: *Lærestole og lærere ved Københavns Universitet 1537-1977*, s. 99.
- 19) Vinding Kruse: "Frantz Dahl. Ein guter dänischer Mann und Wissenschaftler". *Der Schleswiger*, Mai 1940, nr. 32, s. 5.
- 20) Steffen Dahl oplyser i interview 2004, at reolerne siden har redet familien som en mare, idet de på grund af deres højde har været svære at huse i boliger med lavere til loftet.
- 21) Det skal nævnes, at man i Statsbiblioteket i Aarhus. *Meddelelser om Virksomheden 1927-1939* ved Emanuel Sejr (1940) kan se anført såvel "Professor Frantz Dahl" som "Professorinde Frantz Dahl" i en adskillige sider lang fortegnelse over personer og institutioner, som har skænket Statsbiblioteket gaver, så noget må derfor være gået dertil før 1940.
- 22) Et sådant katalog blev desværre ikke udfærdiget.
- 23) Formentlig til familiens sommerbolig på Nirvanavej 22, Mørdrup pr. Espergerde – iflg. *Kraks Blaa Bog* 1937.
- 24) Skrivelse af 15. juni 1944 i Aarhus Universitets arkiv.
- 25) Oplyst i mail af 17. juni 2004 til forfatteren af underdirektør Lars Juul Nielsen, Adams Transport Co. Aps., København; firmaet nedbrød sine stalde og anskaffede sine første lastbiler i 1946.
- 26) *Aarhus Universitet Aarsberetning* 1943/44, s. 76-77. – Statsbibliotekets direktør Svend Larsen har i mail af 28. juni 2004 til forfatteren oplyst, at de dele af Frantz Dahls bogsamling, som ikke angik retsvidenskab, med tiden kom til institutterne for Filosofi og Statskundskab.
- 27) Adskillige jurister, som endnu var studerende på dette tidspunkt, har forfatteren spurgt, men ingen har kunnet opklare sagen. En medvirkende årsag her til kan meget vel være, at det var yderst begrænset, hvor meget undervisning der fandt sted på selve universitetet gennem det sidste halvandet år af besættelsen jf. Johannes Munck: "Aarhus Universitet under Besættelsen", G. Andrén (red.): *Aarhus under Besættelsen* (1945), s. 143-158, og Palle Lykke: "Aarhus Universitet under besættelsen", *Århus Stifts Årbøger* 1995-96, s. 36-59.
- 28) Bibliotekar Ida Hammershaimb, der var ansat i Statsbiblioteket 1938-1987, har i telefonsamtale 27. maj 2004 givet forfatteren oplysninger om normal arbejds-gang i forbindelse med, at universitetsinstitutter modtog større boggaver.

29) *Statsbiblioteket 1902-1952*, s. 81-82.

30) Dog skal det bemærkes, at den 2.500 bind store Kleinhans-samling ("Edmund Kleinhans' og Hortense Gstöttners Haandbibliotek for Sprogvidenskab"), som universitetet modtog som gave i 1935, faktisk anbragtes midlertidigt i Statsbiblioteket, idet man i *Aarhus Universitet Læseplan* for 1937/1938 kan læse, at denne samling netop da var "under Flytning fra Statsbiblioteket til Institutet for Humaniora". Sidstnævnte "institut" er de lokaler på kemi-gangen i den første universitetsbygning, som fra 1933 var forbeholdt humaniora, men som efterhånden også anvendtes af andre fag - således af Jura fra 1936. Oplysningerne om omfanget af såvel Frantz Dahls bogsamling som Kleinhans-samlingen findes i *Statsbiblioteket i Århus 1902-1952*, s. 40-41.

31) Ud over den på dette tidspunkt eneste eforbolig ved kollegierne (nuværende Bygning 190) var der på dette tidspunkt fire professorvillaer i universitetsparkens nordøstre hjørne. Katrinebjergvej (hvor villaerne havde adresse) gik dengang ud i ét med Trøjborgvej. De fire villaer var blevet opført sammen med første universitetsbygning og var blevet færdige i 1934. De fire professorvillaer – og en femte som kom til i 1946 – blev revet ned ved indgangen til 1970'erne for at give plads for nybyggeri til humaniora i parkens nordøstre hjørne. Nuværende Bygning 325 og 326 er opført på stedet, hvor professorvillaerne befandt sig.

32) Blinkenberg 1953, s. 59.

33) Afsnittet "Universitetets nye Hovedbygning" i *Aarhus Universitets Studenter-Haandbog* 1947, s. 111.

34) Dog skal det ikke forties, at det i et udklip stammende fra dagene umiddelbart efter bombardementet under overskriften "De videnskabelige Bøger frelst" meddeles om situationen i den gamle hovedbygning (nuværende Bygning 340) at "Det ser heldigvis ud til, at de kostbare Bogsamlinger, som de forskellige Fakulteter havde i Bygningen, er omtrent uskadte. De videnskabelige Værker er ikke til at faa erstattet i Øjeblikket". Man bemærker her udtrykket "de forskellige Fakulteter" og må stille spørgsmålet: Hvilke samlinger var værdifulde samlinger ud over Kleinhans-samlingen hos humanisterne? Der var vist kun Dahls. Men selvfølgelig: Også de bøger, som var anskaffet siden universitetsstarten i 1928 udgjorde vel "værdifulde" samlinger, og endelig er det måske begrænset, hvor megen lid, man kan sætte til en sådan dagbladsoplysningens præcision. (Udklip fra uidentificeret dagblad i mappe hos Universitetshistorisk Udvalg).

35) Henrik Skov Kristensen, Claus Kofoed og Frank Weber: *Vestallierede luftangreb i Danmark under 2. verdenskrig I-II*, 1988, s. 429-460.

36) Mail af 25. juni 2004 fra docent Henning Lund til forfatteren. Mens de fleste af

møderne i det juridiske fakultetsråd afholdtes i studenterrådets eget lokale, afholdtes et enkelt – 11. maj 1944 – i Juridisk Laboratorium, men det fremgår ikke, om der er tale om den gamle eller den nye hovedbygning.

- 37) I Universitetshistorisk Udvalgs erindringsinterview år 2000 med professor Torben Agersnap, der 31. oktober 1944 som 22-årig stud.oecon. hjalp med at grave arkitekt C.F. Møller fri efter bombardementet, hedder det: ”og denne bombe gik ned der ved festsalen [aulaen, PL], og så løb den hen ad 2.-salen – man kunne sådan se, hvordan den havde stødt imod – og fortsatte hen for enden, før den gik ud af væggen og sprang nede i kælderen”.
- 38) Telefonisk interview 13. august 2004 med fru Antonie Glasius, f. Dahl.
- 39) I Aarhus Universitets bestyrelsesformand C. Holst-Knudsens papirer hos Universitetshistorisk Udvalg findes koncepter til skadesopgørelser, og her tales kun – for så vidt angår biblioteker – om skader på løsøre i uspecificerede ”Biblioteker” for i alt kr. 927.
- 40) Dette kan i øvrigt meget vel skyldes, at universitetet ikke den gang dyrkede en så omfattende og intens kontakt med pressen som senere hen. Fx fremgår det af en skrivelse af 14. oktober 1940 fra Ritzaus Bureau til Aarhus Universitet, at man ønskede fremover at modtage meddelelser om disputatsforsvar – det første var lige blevet afholdt kort forinden – og legatuddelinger m.v. til udsendelse. Kopi hos Universitetshistorisk Udvalg.
- 41) Statsbibliotekets arkiv.
- 42) Ved det juridiske fakultetsråds møde 6. februar 1947 udtrykte man ønske om, at der blev oprettet et kartotek over laboratoriets bøger.
- 43) Jur.kand. Alvar Nelson var en af juristdelegaterne ved den nordiske studentkonference som løb af stabelen i Århus præcis på samme tid. Kontorchef i Uppsala Studentkår Casper Wahlund skriver i mail af 1. juni 2004 til forfatteren, at det derfor er ”högst troligt [...] att Alvar Nelson samtidigt med denna konferens var utsedd till att representera Uppsala studentkår vid invigningen”.
- 44) S. 185-208.
- 45) Blinkenberg s. 123.
- 46) Med ”Juridisk Institut” refereres der her til biblioteket. Det ”Juridisk Institut”, som eksisterer i 2004, er oprettet i første del af 1990’erne ved sammenlægning af de institutter inden for den juridiske faggruppe, som var blevet oprettet i perioden frem til sammenlægningen, og som endnu eksisterede. Indtil midten af 1940’erne sondredes der mellem institutter og fakultetsundervisning. Institutter havde indtil da oftest intet med undervisning at gøre, men betegnede

diverse former for samlinger. Dette ændredes ved Aarhus Universitet fra og med 1946, hvad angår fag, som ikke tidligere var organiseret efter institutprincippet, fx de humanistiske – modsat tilstandene ved Det lægevidenskabelige Fakultet – mens der for 1946-inskriptionen "Juridisk Institut"s vedkommende utvivlsomt er tale om, at man – fordi bygningen jo altså var indrettet efter institutprincippet – ønskede at gøre også Jura til et institut – endskønt navnet "Juridisk Laboratorium" anvendtes frem til universitetsåret 1953/54, hvor det iflg. Årsberetningen ændredes netop til Juridisk Institut.

- 47) I august 2004 – under sidste fase af forfatterens jagt efter kildemateriale til nærværende fremstilling – er bogstaverne til mindeinskriptionen dukket op igen, og det viser sig, at de ingenlunde er støbt i bronze, men udfærdiget i træ og lakeret med brun farve. At de skulle være bestilt hos nævnte bronzestøber, forekommer ikke videre sandsynligt, medmindre bronzestøberen også var leveringsdygtig i mere ydmyge materialer. Mere sandsynligt er det måske, at en besparelsesforanstaltning, som ikke er fastholdt arkivalisk i byggeudvalgets bevarede regnskabsmapper, har gjort sig gældende. På baggrund af fundet vil bogstaverne nu blive sat op igen ved relieffets nuværende placering i Bygning 351.
- 48) I Århus havde Poulsen få år forinden skabt de mægtige relieffer til monumnet i Mindeparken.
- 49) Meddelt i interview 2004 af Steffen Dahl, der oplyser, at eksemplarer af relieffet faktisk befandt sig i to af professorvillaerne i Århus, nemlig såvel hos sønnen, professor i engelsk Torsten Dahl, som hos datteren Bergljot, der var gift med professor i kemi Hakon Lund. (Hos sidstnævnte løsrede relieffet sig i øvrigt en gang fra væggen – fortæller Steffen Dahl – og styrtede ned i hovedet på et familiemedlem, hvorefter et barn udtalte, at det da måtte være forfærdeligt at få sådan en "jern-piratos" i hovedet. Forelagt dette oplyser docent Henning Lund: "Relieffet hang over skydedøren mellem dagligstue og spise-stue i mit barndomshjem (Katrinebjergvej 1); en dag, da min moder åbner skydedørene, falder relieffet ned og rammer hende i hovedet. Bortset fra en stor bule og et mindre chok skete der ikke noget, men havde det ramt et af børnebørnene, havde det nok været alvorligere. Så vidt jeg erindrer, var det min næstældste broders (Viggo Lund) ældste søn Henrik, der kaldte relieffet for en jern-piratos". Mail af 16. august 2004 fra Henning Lund til forfatteren).
- 50) Oplyst af Steffen Dahl.
- 51) Mail af 6. juli 2004 fra Karl Georg Schmidt til forfatteren.
- 52) Ibid.
- 53) Dvs. studenterrådets juridiske fagråd.

- 54) Torben Lund var blevet ansat i 1947 i forbindelse med indførelsen af det juridiske studiums 2. del og fungerede som forstander for Juridisk Laboratorium frem til 1956/1957.
- 55) En anden mulighed er – jf. Svend Larsens tidligere nævnte oplysninger i mail af 28. juni 2004 – at de rent filosofiske (men ikke retsfilosofiske) værker da var blevet overført til Institut for Filosofi.
- 56) Meddelt af Stig Jørgensen ved samtale mellem Stig Jørgensen, Per Teglborg og Palle Lykke 9. marts 2004.
- 57) Sidstnævnte befandt sig på dette tidspunkt endnu i Statsbiblioteket iflg. skrivelsen.
- 58) En tidligere ankeprotokol har eksisteret, men er ikke bevaret. I protokollen fra det juridiske fakultetråds møde 6. februar 1947 hedder det i hvert fald: "Studenterraadet har i Dag behandlet Ankeprotokollen fra Biblioteket og vedtaget at henstille til Fakultetet, at U.f.R. [Ugeskrift for Retsvæsen] bliver fremlagt hver Uge paa en særlig Hylde sammen med Juristen"; samtidig henstilledes, at der blev oprettet et kartotek. Og: "Endvidere vil et Ur være ønskeligt". Hvad der er hædt med ankeprotokollen er ikke til at sige, men på mødet 15. december 1950 meddeltes det under punktet "Ankeprotokol", at "En saadan fremlægges snarest".
- 59) Hvilket man ellers ikke har afholdt sig fra at gøre i fakulteternes protokoller!
- 60) Dr.phil. Knud Hannestad, den senere professor, var på dette tidspunkt tilknyttet Statsbiblioteket.
- 61) Det fremgår af udateret skrivelse i Juridisk Biblioteks arkiv, at der var tale om en reel til "langvæggen i øvelsessalen", og at den var tiltænkt tidsskrifter.
- 62) Lige siden universitetets start i 1928 - hvor kommunen var hovedbidragyder fire år før staten begyndte at yde sine første beskedne bidrag til dele af driften – har kommunen på sit budget afsat midler til universitetets aktiviteter; fx var beløbet i 1946 kr. 75.000, hvoraf de 3.000 gik til "Bogindkøb til Det juridiske Fakultet" jf. C. Holst-Knudsen: "Nogle Bemærkninger om Forholdet imellem Aarhus Kommune og Aarhus Universitet", *Acta Jutlandica* XVIII,1 (U3), 1946, s. 5.
- 63) Af et håndskrevet koncept til skrivelse til "Kontor for fængselsvæsenets arbejdsdrift", dateret 10. februar 1955, fremgår, at man nu i alt tre gange havde ladet bøger indbinde hos fængselsvæsenet. Første gang 20 bøger, anden gang 29 bøger og tredje gang 30 bøger. Koncept i Juridisk Biblioteks arkiv. Da Lund 1. december 1953 første gang henvendte sig til Justitsministeriet for at spørge til muligheden for at opnå fængselsindbinding, slog han på, at "En sådan hjælp

vil komme undervisningen af de vordende jurister og dermed hele det danske justitsvæsen til gode". I øvrigt fremgår det af en skrivelse af 28. september 1954 fra Lund til Kontoret for fængselsvæsenets drift, at bøgerne skulle returneres til "juridisk institut, c/o Statsbiblioteket, Aarhus". (Juridisk Biblioteks arkiv).

- 64) Skrivelser i Juridisk Biblioteks arkiv.
- 65) Mange andre eksempler fra Det Humanistiske Fakultet nævnes i Palle Lykke: "Fagenes fødselsdage. Det svære spørgsmål om hvornår instituttet skal fejre sin fødselsdag" i *HUMavisen. Fakultetsblad for Humaniora*, Aarhus Universitet nr. 26, maj 1999, s. 20-26.
- 66) Et koncept til brev af 14. december 1935 fra Cederfeld de Simonsen til formanden for vandsynet i Borup sogn befinder sig i Juridisk Biblioteks arkiv, hvilket formentlig skyldes, at det har befundet sig i en af hans bøger.
- 67) I Juridisk Biblioteks arkiv.
- 68) Ibid.
- 69) Brev af 28. marts 2004 fra Alvar Nelson til forfatteren.
- 70) Den nuværende biblioteksleder kender intet til eksistensen af en sådan korrespondancesamling.
- 71) I Juridisk Biblioteks arkiv
- 72) I Juridisk Biblioteks arkiv. Hermed er Juridisk Biblioteks daværende systematik med grupperne A1-A30 og B1-B30 delvis opklaret. Klassifikationen i A1-A30 går tilbage til Torben Lunds tid i fyrrerne, og det regnes for udelukket, at der kan foreligge en inspiration fra Juridisk Laboratorium i København, fordi Alf Ross' klassifikation dér iflg. Stig Jørgensen er langt yngre. Der har – frem til Nelsons "betænkning" m.v. dukkede op – foreligget forskellige opfattelser af baggrunden for Juridisk Biblioteks A- og B-afdelinger. Der har været to forklaringer: den ene gik ud på, at det, som man kunne nå fra gulvet uden brug af skammel, var A, mens det, der befandt sig på overhylderne, var B – en "underlig, men praktisk" opdeling (Karl Georg Schmidt i mail af 6. juni 2004). Den anden var, at delingen mellem A og B "vist hang sammen med bøgernes aktualitet for studenterne" (Stig Jørgensen, mundtlig meddelelse 2004) – således at B var det ukurante. De to opfattelser er ikke indbyrdes modstridende, idet det ikke kan udelukkes, at man efter anskaffelse og montering af overhylder – det var formentlig det, der skete i efteråret 1956, jf. omtale af reoludvidelse ovenfor – nu også kunne anbringe den litteratur, som hidtil ikke stået fremme, i reolerne. I modsætning til dette sidste – at der skulle have eksisteret litteratur, som ikke befandt sig i bibliotekslokalet – står imidlertid Carl Aage Nør-

gaards erindring, idet Nørgaard mener at kunne huske, at der omkring dette tidspunkt ikke befandt sig bibliotekslitteratur opmagasineret andre steder end i selve bibliotekslokalet (erindringsinterview givet til Universitetshistorisk Udvalg 30. marts 2004). (Også en gruppe C blev i øvrigt indført på et tidspunkt. Det skete efter ønske fra Max Sørensen, og denne gruppe omfattede Sørensens speciale: Folkeret). Ved overflytning i 1970 til Bygning 351 blev A- og B-afdelingerne i øvrigt slået sammen. Til de nævnte kommer D, som er tidsskrifter.

- 73) Gennemslag i Juridisk Biblioteks arkiv.
- 74) I Juridisk Biblioteks arkiv.
- 75) Ibid.
- 76) Ibid.
- 77) Da der er tale om et gennemslag, fremgår det ikke, hvem der er forfatter, men det er sandsynligvis Stig Jørgensen.
- 78) I skrivelser af 22. og 24. juni 1965 til rektor vedr. midler til et sæt af *Ugeskrift for Retsvæsen* 1875-1963 med realregistre hos Juridisk Antikvariat skrev Stig Jørgensen at "Studenterrådet har i lang tid fremhævet nødvendigheden af at anskaffe en ekstra samling". Få dage senere forelå skrivelse fra rektor Hammershaimb om, at det ønskede beløb – kr. 4.800 – var bevilget.
- 79) Iflg. fakultetsrådsprotokollen.
- 80) Skrivelse af 13. februar 1963 i Juridisk Biblioteks arkiv. Der foreligger ingen svarskrivelse i arkivet.
- 81) Der henvises her til det samlede antal studerende på faget og ikke pladser i biblioteket.
- 82) Skrivelse af 20. august 1963 i Juridisk Biblioteks arkiv. Nogle måneder tidligere havde Stig Jørgensen meddelt forvalter Berg, universitetets bygningsforvaltning, at såfremt universitetet disponerede over nogle bordlamper, ville man meget gerne have "ca. 5 lamper" til Juridisk Bibliotek. (Skrivelse 8. april 1963 i Juridisk Biblioteks arkiv).
- 83) Skrivelse af 28. april 1964 i Juridisk Biblioteks arkiv.
- 84) I Juridisk Biblioteks arkiv.
- 85) I en skrivelse af 16. juli 1965 anmodede Stig Jørgensen Statsbiblioteket om, at bestemte danske, norske, engelske, tyske, franske og amerikanske tidsskrif-

ter, som befandt sig i Statsbiblioteket, måtte blive overført til Juridisk Bibliotek, da det var upraktisk og til stor gene, at man ikke havde dem for hånden i dagligdagen. De danske tidsskrifter på den vedlagte liste var *Sø- og Handels-tidende* 1862ff og *Juridisk Tidsskrift* 1915-36 samt fortsættelsen heraf: *Østre Landsrets Tidende* 1937-38. En skrivelse af 13. september samme år indeholdt Karl V. Thomsens meddelelse om, at man på Statsbiblioteket mente at måtte sige, at det foreslåede ikke kunne lade sig gøre. (Juridisk Biblioteks arkiv).

- 86) Schmidt er kandidat fra 1966.
- 87) Institut for Eneretsforskning var under afvikling i 1970, jf. skrivelse af 24. september 1970 fra Karl Georg Schmidt til Direktoratet for Patent- og Varemærkevæsenet. Arkivmappe i Juridisk Bibliotek.
- 88) Max Sørensens holdning afspejles ikke i fakultetsprotokollen, men er i marts 2004 meddelt af Stig Jørgensen, der fortæller, at han selv altid havde det bedst mulige samarbejde med Karl Georg Schmidt.
- 89) Juridisk Biblioteks arkiv.
- 90) Jf. Palle Lykke: *Det lærde Selskab i Aarhus 1945-1995*, Århus, 1995, s. 95-100.
- 91) Hvad der ligger bag denne lidt uklare formulering, hvoraf det ikke éntydigt fremgår, hvilket af de to fakulteter der besøgte, fremgår af mail af 6. juli 2004 fra Karl Georg Schmidt, som oplyser, at han besøgte forskningsbibliotekar Jens Søndergaard (jurist, ansat ved Aarhus Universitet 1944-45) på Det Kgl. Bibliotek, men ikke fakultetet i København. Derimod besøgte han i Oslo såvel fakultetet og dettes bibliotek som selve universitetsbiblioteket.
- 92) Sideløbende med Juridisk Laboratoriums/Juridisk Instituts (i betydningen biblioteks) eller Juridisk Biblioteks årsberetning er i Aarhus Universitets årsberetninger optaget beretning også for de gennem årene opståede øvrige institutter under den juridiske faggruppe. Opbygningen af disse institutters bogbestand er imidlertid ikke en del af det nuværende Juridisk Biblioteks forhistorie, idet bøgerne i disse institutter er forblevet dér (dvs. ved de nuværende afdelinger), men titlerne findes i øvrigt også i Juridisk Bibliotek; ikke desto mindre udgør disse håndbiblioteker en kontekst for Juridisk Bibliotek, hvorfor der her skal meddeles enkelte uddrag fra årsberetningen, når denne omtaler det biblioteksmæssige, dvs. opbygningen af et antal håndbiblioteker inden for det juridiske fagområde. I 1952 begyndte Institut for Kriminologi sin virksomhed med Alvar Nelson som forstander, og i 1954 kom et Institut for Skatteret til med Thøger Nielsen som forstander. Om sidstnævnte institut hedder det i beretningen for 1953/1954: "I sommeren 1954 har instituttet modtaget en gave på 10.000 kr. fra Chr. Augustinus Fabrikkers Fond til hjælp for dets arbejde. Denne store gave vil på afgørende måde lette en gennemførelse af instituttets planer, der bl.a. forudsætter anvendelse af såvel videnskabelig som

ikke-videnskabelig assistance samt opbygning af et bibliotek". Året efter hedder det, at der nu er anskaffet en vigtig del af den foreliggende skatteretlige litteratur, og om det akademiske år 1955/1956 oplyses det, at arbejdet med en udbygning af det skatteretlige bibliotek og med systematiseringen af dansk skatteretligt materiale er fortsat med særligt henblik på tilvejebringelsen af grundlaget for den fremtidige undervisning i skatteret for jurister og økonomer. Hvad angår Institut for Eneretsforskning med Torben Lund som forstander, meddeles følgende i årsberetningen for 1956/1957: "En beskeden bogsamling haves allerede på ophavsrettens område, men den trænger i høj grad til supplering, og ligeledes tiltrænges der i meget høj grad en forøgelse af den patentretlige litteratur. De mest betydningsfulde tidsskrifter på ophavsrettens og patentrettens områder vil blive anskaffet i det omfang, hvori der kan skaffes midler dertil. Endelig vil der blive søgt tilvejebragt en billedsamling til illustrering af problemerne inden for kunstnerrettens og mønsterrettens område. Ved særlige tilskud er der tilvejebragt de nødvendige midler til at ansætte ungarenen, dr.jur. Konrad Aba som assistent ved instituttet med en kort daglig arbejdstid, men herudover råder instituttet kun over en yderst beskeden eengangsbevilling til løbende driftsudgifter." Om det efterfølgende år hedder det for samme instituts vedkommende, at arbejdet med katalogisering af instituttets bogsamling er fortsat, at der på finansloven for 1958/1959 er optaget en bevilling til aflønning af en assistent med deltidsbeskæftigelse og et årligt annuum, og endvidere at der af Aarhus Universitets Forskningsfond er stillet en éngangsbevilling på 2.000 kr. til rådighed til indkøb af bøger, "herunder navnlig patentretlig litteratur". I året 1958/1959 fandt "en væsentlig forøgelse" af Institut for Eneretsforsknings bogbestand sted gennem indkøb og gaver, og "en række tidsskrifter" blev anskaffet. Man meddelte endvidere, at et trykt katalog over instituttets bestand af ophavsretlig litteratur var under udarbejdelse. Om det akademiske år 1959/1960 berettes vedrørende samme institut følgende: "En betydelig forøgelse af instituttets bogbestand har fundet sted gennem indkøb og gaver. Et trykt katalog over instituttets bestand af ophavsretlig litteratur er udgivet, et lignende katalog over litteratur vedrørende den industrielle ejendomsret forberedes. Arbejdet med tilvejebringelsen af et billedarkiv, der illustrerer kunstnerretlige og mønsterretlige problemer, er i gang." Og følgende om 1960/1961: "Instituttets bogbestand er forøget i det omfang, det har været muligt med de til rådighed stående midler ..." Året efter gentages formuleringen med bogbestanden, der er forøget i det omfang, det har været muligt med de til rådighed stående midler, og hvad angår 1962/1963 hedder det - idet man nu overordnet udspecificerer emnerne: "Instituttets samling af litteratur vedrørende ophavsret, patentret og beslægtede emner er blevet forøget i det omfang, instituttets annuum i forbindelse med vederlagsfri tilsendelse af bøger og tidsskrifter har gjort det muligt. Et vist udlån, både til studenter og andre, har fundet sted. En supplerende liste over bogbestanden er under udarbejdelse." I 1964/1965 har man på Institut for Eneretsforskning udfærdiget "En fortegnelse over instituttets bestand af bøger vedr. ophavsret, patentret m.v." Udlån af instituttets bøger "til interesserede jurister, herunder studerende, har fundet sted i ret stort omfang", hedder det, og bogbestanden

var forøget med en række værker, ”herunder navnlig udenlandsk litteratur.” Et ”alfabetisk, systematisk register over instituttets bøger er under udarbejdelse ...” I øvrigt befandt Institut for Eneretsforsknings bogsamling sig i Torben Lunds kontor. (Oplyst af Torben Svénné Schmidt – Lund brugte ikke selv sit kontor; han var mest hjemme, når han ikke underviste, og kontoret brugtes da af Svénné Schmidt. Interview med Torben Svénné Schmidt 25. maj 2004). I beretningen fra Eneretsforskning for 1965/1966 hedder det, at: ”Instituttet omfatter en bogsamling inden for den litterære, kunstneriske og industrielle ejendomsrets område. Den er i årets løb forøget ved indkøb og gaver. Et systematisk register over bogbestanden er under trykning, en ekstraordinær bevilling på 3.400 kr. er givet hertil under universitetets budget.” Året efter oplyses, at det systematiske register nu er blevet ”udgivet”, og om 1968/1969 oplyses det, at den hidtidige ”medhjælper”, dr. Konrad Aba, fra 1. februar var blevet erstattet af stud.jur. Lise Dybdahl. De øvrige institutter har ikke meddelt noget om deres bogsamlinger, før det i beretningen for 1968/1969 hedder om Institut for Proces- og kriminalret, at en ”løbende registrering af tidsskriftslitteratur m.m.” finder sted, men det ses ikke, om den foreligger i selve instituttet, og det samme gælder året efter om Institut for Privatret, hvorom det hedder i beretningen for 1970/1971, at instituttets medarbejdere ”efter en særlig emnefordeling mellem de enkelte” havde registreret nye bøger og tidsskriftslitteratur på det privatretlige område.

- 93) Telefonsamtale med Robert Bech 29. juni 2004. Og apropos: det meddeles i det juridiske fakultetsråds mødeprotokol for 12. maj 1952, at klager over eksamen afholdt i vandrehallen – der var for varm og hvor gående på flisegulvet larmede for meget – havde resulteret i et forslag om, at man så vidt muligt fremover afholdt eksamen i bibliotek og øvelsessal.
- 94) Nemlig efter flytningen i 1970. Karl Georg Schmidt skriver i mail af 6. juli 2004 til forfatteren: ”Det er rigtigt, at vi ikke forbød tasker på biblioteket. Vi kunne jo ikke tilbyde betryggende garderobefaciliteter ... Tyverier var et meget stort problem. Det kunne de studerende i biblioteksudvalget ikke forstå. Jeg måtte da kunne genanskaffe en forsvunden bog. Jeg fik ikke noget svar på, hvor mange gange jeg skulle genanskaffe den samme bog, eller hvordan jeg skulle skaffe udsolgte bøger”.
- 95) Udvalgsformanden var kendt for at være ”en stor biblioteksbruger. Der stod altid en ”sækkevogn” fra biblioteket med bøger på hans kontor, der i forvejen var stoppet med bøger fra gulv til loft”. Meddelt forfatteren i mail af 26. marts 2004 af kontorchef, cand.jur. Per Møller Madsen, Ledelsessekretariatet, Aarhus Universitet.
- 96) Faget Psykologi var i øvrigt også kommet til i andel del af tresserne, så fakultetet nu bestod af fire fagområder og i begyndelsen af 1970’erne omdøbtes til Det Samfundsvidenskabelige Fakultet.

- 97) Telefonsamtale med Orla Friis Jensen 2004.
- 98) Fire år tidligere havde man i *Paragraf* nr. 11, 1975 (s. 2-3) kunnet læse om en kurre på tråden mellem studenterne og bibliotekaren i forbindelse med nøgleordningen på et tidspunkt, hvor nye nøgle-retningslinjer til imødegåelse af tyveri var til overvejelse, men endnu ikke udfærdigede. Jurrådsformand Susanne Schlosser skrev bl.a. : "Studenterrepræsentanten i udvalget [biblioteksudvalget, PL], Lars Svenning Andersen, henstillede til udvalget, at den nøgleordning, der hidtil havde kørt, skulle fortsætte indtil de nye retningslinier var klar til brug, således at man ikke bare smækkede døren i for næsen af de studerende, der havde fået nøgler efter de tidligere retningslinier. Resten af udvalget (der består af 4 lærere + bibliotekaren) accepterede, at biblioteket ville være åbent, indtil de nye retningslinier var fastsat. Imidlertid blev den gamle indgang til biblioteket lukket kort tid efter, og dermed var der reelt lukket for bibliotek og læsesal om aftenen, idet ingen studenter havde nøgle til den nye indgang ... Jurrådet henvendte sig til Lars Svenning Andersen, der lovede at forsøge at få udvalget indkaldt med henblik på en fastsættelse af nye retningslinier for udlevering af nøgler. Det viste sig imidlertid, at det var næsten umuligt at få bibliotekaren, der er sekretær for udvalget, til at indkalde udvalget, og først efter gentagne henvendelser og opfordringer fra Lars Svenning Andersen lykkedes det at få udvalget indkaldt til et møde". Dette møde afholdtes den 4. november, og resultatet blev, at enhver ved henvendelse til bibliotekaren – og formedelst kr. 25 – ville kunne få udleveret en nøgle, der ville give adgang til læsesalen og tidsskriftsamlingen. Nøgle til selve bogsamlingen ville først kunne udleveres efter at ansøgning herom var indgivet til biblioteksudvalget, der så "gennem behandlingen af de enkelte ansøgninger vil danne nogle generelle retningslinier, der i fremtiden skal anvendes ved udlevering af nøgler".
- 99) Og det skal man: "Jeg forstår, at det undrer dig, at jeg blev medlem af udvalget. Jeg protesterede naturligvis imod sammenblandingen, men uden resultat", skriver Karl Georg Schmidt i mail af 6. juli 2004. Faktisk var Karl Georg Schmidt blevet medlem af udvalget langt tidligere, måske endda helt fra starten, selv om det altså ikke nævnes i fagrådets referater; fx fremgår det af den i noten ovenfor citerede artikel i *Paragraf*, nr. 11, 1975, s. 2 om "Nye retningslinier for anvendelse af biblioteket", at bibliotekaren på dette tidspunkt var medlem af udvalget. Måske var der i de første år tale om en slags uformelt medlemskab jf. Orla Friis Jensens karakteristik af udvalget som "ganske formløst".
- 100) Hvad angår den omtalte mikrodatamat, meddeler Karl Georg Schmidt i mail af 6. juli 2004, at Mikromarc ikke var anskaffet så tidligt som 1983: "Jeg tror næppe den eksisterede så tidligt ... Der var ... tale om en anden database i begyndelsen. Det var imidlertid ikke så ligetil at bruge den tids programmer. Databaser skulle tillempes til brugernes behov på forskellig vis. Det var temmelig besværligt, og det var ikke alle programmer, der havde tilstrækkelig kapacitet. Jeg prøvede med et system, der hed d-base, og inden det var helt

funktionsdygtigt, blev det overhalet af mere brugervenlige systemer – herunder Mikromarc”.

- 101) Karl Georg Schmidt skriver i mail af 6. juli 2004: ”Biblioteksudvalget var en fejltagelse. Det var min ide, at der burde være en støttegruppe af særligt interesserede, som skulle arbejde for større bevillinger til biblioteket og som skulle drøfte generelle spørgsmål vedrørende dets drift, som fx en afbalanceret anskaffelsespolitik. Det blev til et udvalg bestående af en repræsentant fra hver afdeling og to studerende. Det var naturligvis meget naivt af mig ikke at indse, at en institut- eller afdelingsrepræsentant næppe kunne tænkes at ville gå ind for en reduktion af afdelingens eget annuum til fordel for biblioteket ... Nedlæggelsen af udvalget var en komplet overraskelse for mig – jeg var ikke blevet spurgt. Men jeg havde ingen indvendinger”.
- 102) Katrinebjerg Erhvervscenter ved Finlandsgade blev erhvervet af Forskningsfondens Ejendomsselskab i 1987 og har siden bl.a. huset en række humanistiske centre. Bygningerne blev allerede nævnt ved et møde i efteråret 1987 i Det juridiske Fagråd i forbindelse med drøftelse af lokale problemer, og tilsagn om inventar hertil blev som nævnt givet i 1988.
- 103) *Paragraf* nr. 7, december 1992, s. 27.
- 104) Telefonsamtale med Orla Friis Jensen 2004.
- 105) Mail af 27. oktober 2003 fra Stig Jørgensen til forfatteren.
- 106) Samtale mellem Stig Jørgensen, Per Teglborg og Palle Lykke 9. marts 2004. – I *Studerterhåndbogen* fra 1947 og frem til 1965 nævnes ordningen med nøgle, som kunne erhverves på ”universitetskontoret” mod depositum, hvorefter man havde adgang til ”en ret anselig samling af ældre og nyere juridisk litteratur foruden *Ugeskrift for Retsvæsen* og andre domssamlinger”, som det fx hed i 1953 (s. 148). Ti år senere meddelte *Studerterhåndbogen*: ”Biblioteket fungerer som læsesal for de studerende” (1963, s. 148). Depositum, som i 1953 havde været fem kroner, var nu steget til 10 kr. plus to kroner i gebyr. Formentlig har det stigende antal studenter brug af biblioteket som læsesal efterhånden været ret omfattende, for i 1965 henviste *Studerterhåndbogen* også til Statsbibliotekets ”studerterlæsesal” (s. 148).
- 107) Meddelt af Stig Jørgensen 2004 og fremgår fx af skrivelse af 16. marts 1972 fra biblioteksudvalgsformand Torben Svénné Schmidt til Carlsbergfondets direktion, hvori Svénné Schmidt takker for de 24.180 kr., som var bevilget af fondet til anskaffelse af Iuuls samling.
- 108) Mail af 6. juli 2004 fra Karl Georg Schmidt.
- 109) Ole Fenger: ”Den juridiske faggruppe” i Gustav Albeck (red.): *Aarhus Universitet 1928-1978*, s. 322.

- 110) i.e. Karl Georg Schmidt.
- 111) I stedet for at levere regelmæssig service forærede leverandøren af U-Bix i 1970'erne hver af "operatørerne" – fx Per Teglborg – et stort glas bolsjer, hvorpå etikettens tekst lød således: "U-Bix-operatørens kontor-bolsjer"!
- 112) Andre eksempler på bibliotekslederens pertentlighed, hvad angår praktiske forhold, er meddelt af Per Teglborg, der erindrer, at Karl Georg Schmidt henstillede, at man ikke blot krøllede papir sammen og smed det i papirkurven – så fyldte det nemlig alt for meget – men at man derimod rev det over – ikke på tværs, men på langs – før man anbragte det i papirkurven! Det var ham desuden magtpåliggende, at tidsskrifter, når de skulle anbringes i kassetter, kom til at stå med ryggen væk fra kassetten høje side, således at hjørnerne ikke så let blev krøllede. Dermed gled de også lettere på plads i kassetten. Sådanne forskrifter videreføres som "livsnerver" også i 2004, udtaler Per Teglborg.
- 113) Kontorchef, cand.jur. Ingelise Hosszu erindrer et forbud mod tasker på bibliotekets toilet med henblik på minimering af tyveri af toiletpapir (mail af 25. marts 2004 fra Ingelise Hosszu til forfatteren) – et forhold, som Karl Georg Schmidt imidlertid ikke genkender (mail af 6. juli 2004 fra Karl Georg Schmidt til forfatteren).
- 114) Fra erhvervssproglig fuldmægtig Jytte Mønsters erindringsnotat af 17. juni 2004.
- 115) Mail af 21. juni 2004 fra bibliotekar Grete Perlt til forfatteren.
- 116) Mail af 6. juli 2004 fra Karl Georg Schmidt til forfatteren
- 117) *Paragraf* nr. 8, december 1992/januar 1993, s. 14-15.
- 118) Mail af 9. august 2004 til forfatteren fra Per Teglborg.
- 119) Mail af 6. juli 2004 fra Karl Georg Schmidt til forfatteren.
- 120) Det fysiske Institut havde haft til huse i bygningen siden 1933, idet faget udgjorde en del af den grundlæggende lægevidenskabelige uddannelse, og var – efterhånden som andre fag var rykket ud – kommet til at fylde hele bygningen.
- 121) At dette er tilfældet, fremgår af storrumskonstruktionen.
- 122) Der er bevaret et skilt, som Per Teglborg har nedtaget fra væggen på en bagtrappe i Bygning 350 i forbindelse med seneste ombygning, og et skilt magen til findes desuden i Universitetshistorisk Udvalgs samling.
- 123) Det hedder (s. 8): "Arbejdet med ombygningen af gl. fysisk institut til jura på-

begyndes nu, og det forventes at ville stå på indtil januar 1976. Den læsesal, der nu midlertidigt er indrettet i juridisk bibliotek, forventes opretholdt til omkring 1. april 1975. I perioden april-september 1975, medens læsesalslokalerne bliver ombygget, vil der blive indrettet en midlertidig læsesal i bygningsafsnittet nord for aud. Fys. A. Efter ombygningen vil juridisk bibliotek være forlænget til også at omfatte det lokale, der nu er indrettet til midlertidig læsesal. Der vil blive væsentligt flere læsepladser i biblioteket, end det nu er tilfældet. Endvidere vil der blive indrettet en juridisk læsesal i etagen under den nuværende midlertidige læsesal. Denne læsesal vil være forbundet ved en intern trappe. Dette arbejde forventes afsluttet september 1975".

124) Ud over de nævnte etager består Bygning 351 af etage 4, der siden opførelsen har rummet Retslære og intet har med Juridisk Bibliotek at gøre.

125) Mail af 6. april 2004 med tilføjelser i august 2004.

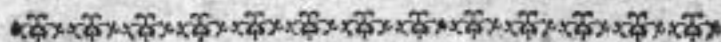
126) Af en håndskrevet statusopgørelse 1977 fremgår, at der det år var 68 læsepladser i biblioteket og 15 i tidsskriftslæsesalen (Stig Jørgensens administrative arkiv: Ole Fengers mappe: Papirer vedr. bygge- og lokaleudvalg: Jura 1978-1987. Hos Universitetshistorisk Udvalg).

127) Dvs. reoler, der er anbragt i et skinnesystem, så de kan køres helt tæt op ad hinanden, hvorved man sparer den plads, som normalt optages af mellemrummet/gangen mellem reolerne.

128) Per Teglborg erindrer, at Karl Georg Schmidt hver dag opskar og anvendte de konvolutter, hvori *EF-tidende* ankom, som "dækkeservietter", når han spiste sin frokost på kontoret.

129) Iflg. Per Teglborg.

En kort
Anviisning
 i sær for en Dansk *Jurist*;
 angaaende
Lovkyndigheds
 og
Staats-Konstens
 adskillige
 Deele, Nytte og Hielpe-
 Midler,
 af
P. KOFOED ANCHER.



Kiöbenhavn,
 trykt hos *Ludolph Henrich Lillie*, boende i store
 Fiol-Stræde i den forgyldte Oxe.
 1 7 5 5.

Den
Syddste Lovbog
 paa gammel Dansk,
 med
 forskiellige Læsninger, Latinsk Oversættelse,
 Anmerkninger og Forklaringer,
 af
 P. Rosod Ancher.



HVAD ER SKREVET I LOVEN
 HVORLEDES LÆSER DU! LUC. XIXVI

Kiøbenhavn, 1783.
 Trykt paa Guldendals Forlag, hos J. B. Thiele.

Das Lütische Low = Buch/

So in diesen Landen/

Vornehmlich

Im Herzogthum Schleswig/

Durch Königl. Befehl introduciret/ und bis dato
gebräuchlich ist:

Vor diesen 2. mahl/ als Anno 1593. und Ao. 1603. von
BLASIO Eichenbergern in Hollsteinischer Sprache
heraus gegeben/

Uniko aber

Zum Dritten mahl wiederum in selbiger Sprache mit beige-
setzter Pagina oder Seite des Blats und numerirten Articuli/
Sampt einem vermehrt und verbesserten

REPERTORIO oder Register/

Genebst

Des Herrn BLÜTINGS GLOSSA oder Erklärung
über obgedachtes Low = Buch/

Zum Druck befördert

durch

E. W.

Mit Ihro Königl. Majestät zu Dänemark/ Norwegen/ &c.
allergnädigstem PRIVILEGIO.

LESENSBUND/

Verlegt BALTHASAR OTTO BOSSECK Ao. 1717.



TRIBUNAL
N E M E S I S
JUSTE JUDICANTIS.

Oder:

Richter - Stuhl

der recht richtenden



Berechtigt.

Das ist:

Ausführlicher gründlicher Bericht /

Von denen Bann-Blut- und peinlichen Gerichten, Tenthen,
deren Nothwendigkeit / Ursprung / Unterschied / Distrikt, Fällen / Personen /
deren erforderlichen Eigenschaften / und Amt / auch Schuldigkeiten; So dann von
denen Aug - Denunciations - peinlichen Anlag- und Inquisition - Process, Tortur,
Execution, und Bestrafung jedes Kisters,

Aus denen Natürlichen und Civil-Rechten / aurea Bulla, Jure publico, Reichs-
Abschieden / Kaiserlichen Halsgerichts - Ordnung / auch verschiedenen: als Kaiserl.
Oesterreichis. Landen ob und unter der Enz, Chur-Rheinischen, Chur-Sächsischen, Chur-Pfälz-
schen, Bayrischen, Hochfürstl. Bamberg- und Würzburgischen, wie auch andern Landes-
Ordnungen, und Statuten, also zusammen getragen, daß es

Von denen Beamten / Tenth-Bann-und Blut-Richtern / Tenth-Schöpffen /
Actuariis, Advocatis, Procuratoribus und anderen nützlich
gebraucht werden kan:

Cum adjuncto examine futuri iudicis criminalis, & indice locupletissimo,
samt der peinlichen Hals - Gerichts - Ordnung,

Gesteller von

Joanne Valentino Kirchgeßner JC. Comite Palatino Lateranensi &
Cæsareo, Equite aurato, Hochfürstl. Würzburgis. gewesenen Cansley-Registrato-
re, postea Vicariatus & Consistorii Athesiore, nunc Inclitæ Abbatis Libracensis supremo Sa-
crapæ, ab ipso revulsam, pluribus locis exornatum, auctum, & stabilitum,

Editio Secunda.

Cum Permissu Superiorum.

Gedruckt und zu finden bey Johann Christoph Lochner/
Buchhändlern in Nürnberg. A. 1720.

CLARISSIMI VIRI
D. IODOCI DAMHOVDERII,
BRVGENSIS, EQVITIS AVRATI, LV.D.
CONSILIARII REGII,
P R A X I S
R E R V M C R I M I N A L I V M .
OPVS ABSOLVTISSIMVM,

Prætoribus, Consulibus, Magistratibus, atq; omnibus
Iustitiæ administris necessarium.

*Ab ipso Auctore ante mortem tertia sui parte auctum, &
nunc tandem vltimò editum.*

Cum Summariis, Capitum & Titulorum, Materiarum
item Indicibus copiosissimis.

Scorsum accesserunt eiusdem Auctoris

S E N T E N T I Æ S E L E C T Æ , P E R T I N E N T E S
ad materiam Præeos Rerum criminalium;

Nunc primum in lucem edita.

A N N O



M D C L

A N T V E R P I Æ ,

Sumptibus viduæ & hæredum IOAN. BELLERI, sub insigni Aquilæ aureæ.
Cum privilegio Sac. Cæs. Maiestatis ad decennium.

Paul. Helgesprænck J. V. D.

S v a r
paa
nogle Spørsmåale
til det juridiske Fakultet i Kiøbenhavn,
givne af
Hans Excellence
Geheimeraad Stampe
og
Conferentsraad Sevel.



Kiøbenhavn 1782.
Trykt paa Gyldendals Forlag.



IVS NATVRAE

IN VSVM AVDITORVM

AVCTORE

GOTTFRIEDO ACHENWALL

PROFESSORE PHILOS. ORD. ET IVR. EXTRAORD.

IN ACAD. GEORGIA AVGVSTA

EDITIO QVARTA EMENDATIO



G O T T I N G A E

SVMTIBVS VICTORINI BOSSIGELII

MDCCC LVIII

BARNABAE BRISSONII
REGII IN GALLIA CONSISTORII QVONDAM CONSILIARII
ET IN SVPREMO SENATV PARISIENSI PRAESIDIS
DE
VERBORVM
QVAE AD IVS CIVILE
PERTINENT
SIGNIFICATIONE
OPVS PRAESTANTISSIMVM
IN MELIOREM
COMMODIOREMQUE ORDINEM REDACTVM
INNVMERIS MENDIS EMACVLATVM
ET POST ALIORVM CVRAS
PLVRIMIS ACCESSIONIBVS, OBSERVATIONIBVSQUE
PHILOLOGICIS, CRITICIS, IVRIDICIS
LOCVPLETATVM.
PRODIT OPERA STUDIOQUE
IO. GOTTLIEBH HEINECCI IC.
POTENTISSIMO PRVSSORVM REGI A CONSILII SANCTIORIBVS
ET PROFESSORIS P. ORD.
PRAEMISSA PRAEFATIONE NOVA
*DE INTERPRETATIONIS GRAMMATICAE IN IVRE
CIVILI FATIS ET VARIO VSV NEC NON HVIVS
NOVAE EDITIONIS PRAEROGATIVIS*
IVSTI HENNINGII BÖHMERI IC.
ACAD. FRIDERIC. DIRECTOR.
CVM GRATIA ET PRIVILEGIIS
SACRAE CAESAR. MAIESTATIS; POTENTISSIMORVM
REGVM POLONIAE AC PORVSSIAE, NEC NON ELECTO-
RVM SAXONIAE ET BRANDENBVRG.

HALAE MAGDEBVRGICAE
IMPENSIS ORPHANOTROPHEI
C1D ID CCXXXIII.